

Anto Gardaš

**TAJNA ZELENE
PECINE**

Bulaja
naklada

Tajna zelene pećine

Anto Gardaš

Sadržaj

Prvo poglavlje: OTISNULI SMO SE NA MORE

Drugo poglavlje: IZMEĐU OBALE I OTOKA

Treće poglavlje: MORSKE STRUJE NOSE NAS U NEPOZNATO

Četvrto poglavlje: TAJANSTVENI STANOVNIK OTOKA

Peto poglavlje: KARAVANA GUBAVACA

Šesto poglavlje: NEISPUNJENO OBEĆANJE

Sedmo poglavlje: ČETRNAEST TISUĆA DVJESTO ŠEZDESET OSAM
KAMENČICA

Osmo poglavlje: ZELENA PEĆINA

Deveto poglavlje: DOBIO SAM IMENJAKA

Deseto poglavlje: PODVODNE STUBE

Jedanaesto poglavlje: KAKO JE RIBA UPECALA ŠILJU

Dvanaesto poglavlje: JEDAN BROD POSRĆE NA VALOVIMA

Trinaesto poglavlje: RIBE NA KOPNU

Četrnaesto poglavlje: TAJANSTVENI NOĆNI IZLAZAK

Petnaesto poglavlje: KAMENI KOVČEG

Šesnaesto poglavlje: IZGUBLJENI U PODZEMLJU

Sedamnaesto poglavlje: ŠTO NAM PORUČUJU STARI RIMLJANI

Osamnaesto poglavlje: NA RUKAMA DOBROG BOGA NEPTUNA

Bilješke

Bilješka o autoru

Impressum

OTISNULI SMO SE NA MORE

Neven i Filip uđoše u brodić. Prtljagu unesoše u kabinu i dohvatiše vesla.

Ja sam odriješio konopac kojim je brodić bio privezan za stup na obali i polako ga namotavao oko željeznih kuka na pramcu.

— Požuri, Grgeč, mogao bi nas netko vidjeti! — reče Neven nestrpljivo.

— On je slatkovodni — nasmija se Filip spuštajući veslo u vodu. — Boji se mora.

— Hajde, ostavi taj konopac! — požurivao je Neven. — Odgurni brodić i uskoči!

— Polako, momci, kud ste navalili — rekoh i uskočih u brodić.

Neven usmjeri pramac "Galebova kljuna" prema izlazu iz luke i zavesla.

Neven je visok i jak momak, malo zdepast, kratka vrata i širokih ramena. Trinaest mu je godina, ali bi mnogi povjerovali da je navršio petnaest. Kosa mu je riđa i duga, oči plave kao dva različka, a lice, hm... lice mu je malo šarenkasto. Da, baš tako. Puno je pjegica. Kao da mu ih je netko rasuo po nosu i oko nosa, gdje su bile najgušće, a odatle se su raširile po ostalom dijelu lica, sve do potiljka. Neven je zbog tih pjegica bio jako nesretan, pogotovo otkad je Vesna izjavila da mu je lice slično purjem jajetu. Da je to rekao netko drugi, loše bi se proveo, ali Vesna je mogla reći sve što je htjela, jer je Neven do ušiju zaljubljen u nju. Zvali smo ga Riđi.

Filip je godinu dana mlađi od Nevena i gotovo upola manji. Ali čvrst je i okretan. I vrlo poduzetan, to se mora priznati. Sitne crne oči, dug nos i ušiljena brada, to bi bila Filipova glava. A tijelo — vižljasto, vidrasto, čigrasto. Najbolji je nogometaš u našem razredu. I najslabiji učenik. Sjedili smo u istoj klupi. Još u petom razredu prišili smo mu nadimak Šiljo.

Odlučili smo otploviti na otok...

Oh, umalo sam zaboravio da sam i ja tu. Ime mi je Davor, ali se ne ljutim kad me zovu Grgeč. Taj su mi nadimak priljepili kad sam jednom prilikom za običnog kanjca rekao da je grgeč.

O sebi više neću ništa govoriti jer bih, zacijelo, morao biti barem malo pristran. Navest ću samo pjesmicu koju su ispjevali o meni:

Kad obuče Grgeč rifle,
noge su mu kao kifle.

Eto, takav sam ja. Pedeset kilograma, ali, u povjerenju, s cipelama, odjećom i školskom torbom natovarenom knjigama za šest sati. Znam da nisam bogzna tko ili što, ali sam ipak zauzimao mjesto u tročlanoj posadi "Galebova kljuna".

Pošli smo, dakle, na otok. Svaki smo ga dan gledali s obale. Činio nam se tako dalek i tajanstven. Tamna mrlja na pučini. Po pričanju ribara znali smo da je teško pristupačan, bezvodan i nenastanjen.

A nama je baš takav otok trebao.

Htjeli smo dokazati da čovjek može preživjeti hraneći se samo onim što golim rukama izvadi iz mora. Od nas, istina, nitko nije tražio takav dokaz, ali smo ga mi željeli imati da bismo potkrijepili ili opovrgli neke tvrdnje.

Ta se zamisao nije rodila davno. Jednoga dana, za vrijeme odmora između dva školska sata, u novinama smo pročitali vijest o brodolomcu koji je osamnaest mjeseci proveo na nekom zabačenom otočiću u Tihom oceanu. Hranio se račićima, školjkama i ribama, a pio kišnicu.

Vijest nas je odmah zaokupila. Neki su tvrdili da je to obična novinarska patka, to jest laž, jer čovjek nije imao pribora za ribolov, a ribe mu sigurno nisu same iskakale na obalu. Riđi je držao da je vijest istinita, a Šiljo ga je, naravno, podržavao, jer su se njihova mišljenja u većini slučajeva poklapala.

Prije nekoliko dana opet smo načeli razgovor o tom brodolomcu. A onda Šiljo iznenada predloži da i nas trojica otplovimo na kakav nenastanjen otok i ostanemo na njemu nekoliko dana. Riđi je spremno prihvatio prijedlog, a uskoro, nakon kratka oklijevanja, i ja sam pristao sudjelovati u pothvatu. Odlučili smo ponijeti hrane samo za put, a za boravka na otoku hranit ćemo se onako kako budemo znali i mogli — na jelovniku ćemo uglavnom imati račiće, školjke i, možda, poneku ribicu.

Za svaki slučaj ponijeli smo nekoliko udica, što je bila naša jedina prednost u odnosu na onog brodolomca. Osim toga, imali smo i brodić, tako da smo se, ako sve to loše pođe, u svako doba mogli vratiti.

Riđega smo Šiljo i ja izabrali za kapetana i vođu cjelokupnog pothvata. Mene su zadužili da vodim dnevnik. To mi je potpuno odgovaralo, jer, ako ćemo pravo, ja baš nisam bio vičan moru i bolje sam se služio olovkom nego veslom. Mi smo se tek prije tri godine doselili u primorski kraj, pa mi se, kako se ono kaže, miris mora još nije sasvim uvukao pod kožu.

Prije polaska razradili smo plan plovidbe i boravka na otoku. U posljednjem je trenutku

iskrsnuo jedan problem: kako pred svojim opravdati višednevno izbjivanje? Znali smo da se naši roditelji ne bi složili s ovakvim izletom.

Dovrtljivi Šiljo imao je i za to prihvatljivo rješenje. Stvarno, taj momak je imao duha! Trebali smo svojim samo reći, smatrao je on, da odlazimo prijateljima koji su prošle godine sa školskom ekskurzijom bili na ljetovanju u našem mjestu i spavali kod nas. Tom su nas prilikom pozvali da ih posjetimo, i mi ćemo im, eto, sada uzvratiti posjet.

Brodić smo uzeli iz malog zaljeva nedaleko od moje kuće. Mjesecima je stajao tu i nitko se njime nije koristio. Pripadao je nekom čovjeku koji je otišao na rad u Njemačku. Kad se vratimo, ostavit ćemo ga gdje je i bio, tako da se neće ni primijetiti da smo ga uzimali. A on će u međuvremenu poslužiti u našim znanstvenim istraživanjima.

Bio je to čvrst i stabilan brodić, izgrađen od masivnih dasaka i ojačan željeznim okovima. U središnjem dijelu nalazila se kabina s prozorčićima i klupicama, dobro zaštićena od kiše i nevremena. Staklo na jednom prozorčiću bilo je razbijeno, pa smo stavili novo. Nabavili smo vesla, ostrugali alge i pužice što su se uhvatili na vanjskoj strani brodića, te dobro očistili i oprali cijelu unutrašnjost.

Kad smo ga osposobili za plovidbu, dogovorili smo se i o njegovu imenu. Bilo je tu svakakvih prijedloga, a onda Riđi predloži da brodić plovi pod imenom "Galebov kljun". Šiljo je opipao svoj dugi nos, malo se opirao prijedlogu, ali je na kraju pristao. Bijelom uljanom bojom počeli smo ispisivati ime brodića, ali kad smo napisali "Galebov klj", ponestalo nam je boje. Onda je Riđi smučkao nekakve boje što ih je našao kod kuće, pa smo slova "un" dopisali tom mješavinom. Ispala je to nekakva bezbojna boja. Namjeravali smo ispod imena brodića dodati i riječi "znanstvena ispitivanja", kako bi se odmah znala svrha plovidbe, ali nam je ponestalo i te jadne mješavine. Valovi su veoma brzo isprali slova "un", pa je brodić zapravo cijelo vrijeme plovio pod imenom "Galebov klj", no nas to nije ni najmanje priječilo da ga i dalje zovemo "Galebov kljun".

Kad sam svojim priopćio želju da posjetim prijatelje i zamolio ih da me puste na taj put, moj mlađi brat odmah je počeo moliti da i on pođe s nama. Već sam se pobojavao da će nam zbog te nepredviđene zapreke čitav plan pasti u vodu. Na kraju smo ipak ostali pri tome da ovaj put idem ja sâm, ali da ću drugi put svakako povesti i njega. Sestre su već prije otputovale k stricu u Slavoniju, pa je i majci bilo nekako milije da barem jedno od nas petero djece ostane s njom.

Onda je otac izvukao lisnicu i dao mi novac za put.

Pa i moj mlađi brat, jadnik, suznih je očiju iščeprkao iz svoje kasice nešto sitniša i tutnuo mi u džep. Silan je, taj moj mlađi brat! Priznajem da sam se u tim trenucima osjećao prilično bijedno, ali natrag se više nije moglo.

I tako smo jutros krenuli.

"Galebov kljun" je spokojno zaplovio preko valića probuđenih jutarnjim povjetarcem. Ispred pramca raspršivale su se kapljice i poput sitnih bisera rasipale po vodi.

Bilo je lijepo ljetno jutro, zrak ispunjen mirisom mora, borovine i lavande. Istok se tek zažario i rumenilo se blago razlilo po valovitoj površini. Neumorni cvrčci izvodili su svoj jutarnji koncert. Cijela obala kao da je podrhtavala i treperila od njihova zrikanja.

Za putovanje ljepše se vrijeme nije moglo poželjeti.

Sva trojica smo bili ozbiljni i nekako svečano šutljivi, kao da se otiskujemo na put oko svijeta, a ne do onog sivog otočića čiji se obrisi već naziru u rumenoj sumaglici.

Riđi je veslao odmjerenim zamasima, uklanjajući s vremena na vrijeme žuti čuperak što mu je poigravao na čelu.

Kad smo isplovili iz lučice, usmjerili smo "Galebov kljun" prema otvorenom moru. Osvrnuh se da domahnem pozdrav usnulom gradiću. Tada mi se učini da u lučici stoji neka spodoba, zapravo spodobica, i da nam maše. Okladio bih se da je to bio moj mlađi brat! To me malo uznemirilo, ali sam se nadao da nas s ovolike udaljenosti nije mogao prepoznati.

Kad je sunce provirilo iznad planinskog vrha, bili smo već daleko na pučini.

Pogledasmo se: morski vuk, morski vuk i morski vuk.

Tri morska vuka!

Pod nama dobar brodić i mirno more.

IZMEĐU OBALE I OTOKA

- Grgeč!
- Na službu, kapetane!
- Jesi li održao obećanje?
- Jesam.
- Napisao si pjesmu?
- Napisao sam!
- Na sunce s njom!
- Nemam je.
- Kako — nemaš? Ako si napisao, moraš je imati.
- Ne moram — rekoh polako.
- Kako to?
- Taman sam je bio napisao i stavio na stol da se osuši tinta...
- Ma, hajde, dosta šale! Znam da ti je u džepu.
- Nije, kažem ti. Ostavio sam je na stolu da se osuši, a onda je mama stavila na nju čađav lonac s kuhanom blitvom. Sve se zaprljalo i začađilo, pjesma se više ne može pročitati.
- Dosta šale, rekao sam! — ponovi žutokosi kapetan, a sve su mu se pjegice na licu smijale. — Sigurno je znaš napamet. Da čujemo!
- Dobro, slušajte:

— Ho-ruk! Na vesla! —
čuje se zov.
Tri morska vuka
i brodić nov.
Dok sjaju zvijezde
i mjesec pun,

valove siječe
"Galebov kljun".

— Bravo, Grgeč! — zapljeska Šiljo. — Dobra je! A kako se pjeva?

— Onako kako znaš — odvratih. — A može i ovako...

Veslali smo i pjevali "Tri morska vuka i brodić nov". More je bilo mirno, tek malo namreškano. "Galebovu kljunu" kao da je godila pjesma koju smo mu pjevali. Huktao je, razbijao valiče pred sobom i hitao prema otoku.

— Ljudi, ja sam od ove pjesme ogladnio — reče Riđi skidajući košulju. — Ima li štogod u tim zavežljajima?

Šiljo ostavi vesla i izvadi kruh, sir, kuhana jaja i pršut. Sve to poslaga na čistu bijelu krpui udari džepnim nožićem o limenu kantu što je stajala u dnu brodića.

— Doručak! — vikne i strpa u usta pola kuhana jajeta.

Poslije doručka opet smo se prihvatili vesala. More se uzburkalo, ali nam to nije zadavalo mnogo brige. Valovi su nam tek neznatno usporavali plovidbu.

Prešli smo otprilike pola puta. Otok se već sasvim jasno vidio, iako je bio još dosta daleko.

Nešto prije podne sva trojica smo ušla u kabinu da se barem na trenutak sakrijemo od sunca. Leđa su nam bila opaljena. Maslinovo ulje, kojim smo trljali jedan drugoga, nije puno pomoglo.

Ubrzo nas je svladao san, a to je bilo posljednje što smo u takvoj prilici mogli poželjeti.

Kad smo se probudili, podne je već odavno bilo prošlo. Struja nas je odvukla daleko od otoka i nešto južnije. Obala je opet bila blizu, a otok daleko.

Prihvatili smo se vesala i zapeli iz petnih žila, kako bismo barem donekle nadoknadili vrijeme izgubljeno u spavanju.

Otoku smo se približili kasno popodne. Mrke stijene stršile su iz mora kao odrezane. Bilo je očito da na ovoj strani nećemo moći pristati. Zato smo okrenuli brodić i veslali uz obalu otoka, tražeći mjesto pogodno za pristajanje i iskrcavanje.

Iznenada osjetismo snažan udar vjetra. More se uzgiba, oblaci zgusnuše i prekriše nebo, a odmah zatim počеше padati prve kapi kiše. Valovi su iz časa u čas postajali sve veći i opasniji.

Riđi se upinjao iz sve snage da održi brodić. No "Galebov kljun" se uzjogunio. Nastojao je pošto-poto udariti o kamene hridi što su izranjale iz mora. Na jednom mjestu Riđi zabode veslo u pukotinu velikog kamena.

— Sad! — viknu. — Držite se za kamen!

Jedan jači val udari o bok brodića i on se svom težinom nalegne na veslo. Riđi ga htjede izvući iz procjepa, ali se ono slomi.

Tako smo ostali samo s jednim veslom, ne računajući malo pomoćno veslo.

"Galebov kljun" je sada posrtao i propinjao se, pokoravajući se svakom jačem valu ili udaru vjetra.

Oblaci se spustili sasvim nisko. Gotovo leže na moru. Kiša pleše po valovima. Ovijeni smo zatorom raspršenih kapi, koje nam, gorke i slane, vjetar baca u oči i usta.

Valovi bjesomučno udaraju o kamenitu obalu, razbijaju se i povlače prema moru, vukući i nas za sobom. Zatim nailaze novi i guraju nas prema stijenama. Svakoga časa mogli su nas smrviti o nazubljene kamene izbočine.

— Odbij od obale, Riđi! — proderah se. — Razbit će nas!

Riđi se zbunio ne znajući što da čini s onim jednim veslom. Šiljo mu priskoči u pomoć, uze mu veslo iz ruku i spretno se otisne od obale.

Sjedio sam na krmi i malim veslom usmjeravao brodić na valove, kako nas ovi ne bi dohvatili s boka i prevrnuli.

U tom hrvanju s valovima nismo ni primijetili kako vrijeme brzo odmiče. Smračilo se. Kiša je prestala padati, ali su se nisko nad pučinom oblaci još komešali i sudarali.

Kad se more malo smirilo, ostavili smo vesla i sjeli da predahnemo.

— Ja mislim — govorio je Riđi cijedeći košulju — da večeras nećemo moći pristati.

— To je sigurno — složih se. — S ove mu se strane uopće ne može prići.

— Šiljo, što ti misliš? — zapita Riđi.

— A što bih mogao misliti? Možemo čekati na moru do jutra pa onda pokušati, ili se vratiti.

— Dobro da nitko ne zna kamo smo pošli — rekoh. — Bilo bi prilično gadno da netko zna. Ismijali bi nas.

— Hoćemo li čekati jutro ili se vratiti? — pitao je Riđi. — Moramo se odlučiti.

— Ti odluči — reče Šiljo. — Ti si kapetan.

Riđi malo promisli, pa reče:

— Grgeč, okreni prema obali!

Nisam čekao da mi to dvaput kaže. Okrenuo sam brodić i otok nam ostade iza leđa.

— Što ćemo reći našima kod kuće? — pita Šiljo.

— To je lako! — odmahne rukom Riđi. — Reći ćemo da su naši prijatelji nekamo oputovali.

Ja slegnem ramenima.

— Znači, odustali smo.

— A, to ne! — usprotivi se Riđi. — Doći ćemo drugi put. Ja ću posuditi motor. Staviti

ćemo ga na brodić i sve će ići kako treba.

Šiljo se nasloni na krov kabine i pogleda unaokolo.

— Stani, Grgeč — reče. — Kud veslaš? Kopno se uopće ne vidi.

I nas dvojica pogledamo u smjeru u kojemu bi se morala nalaziti obala. Nisu se vidjela nikakva svjetla, a ona bi nam mogla biti jedini putokaz.

— Svjetla se još nisu upalila — utješno će Riđi. — Kad se upale, lako ćemo se snaći.

Šiljo promrmlja:

— Već bi morala biti upaljena. — Onda dometne zabrinuto: — Ovo mi se nimalo ne sviđa.

Otok je ostao iza nas ovijen večernjim sumrakom i maglom što se spustila na more poslije kiše. Valovi jednolično zapljuskuju pramac "Galebova kljuna".

— Bit će bolje da stanemo — opet se javi Šiljo.

— Dobro — složi se Riđi uzimajući sidro. — Grgeč, nemoj više veslati!

Odložio sam veslo. Riđi je spustio sidro u more i pustio da mu konopac klizi iz ruke.

— Duboko je — reče. — Sidro sigurno neće dosegnuti dno...

Tek što to reče, iz ruke mu izletje zadnji kraj konopca i nestade u moru, ode za sidrom.

Dok smo čistili brodić i pripremali ga za plovidbu, nikome od nas nije palo na pamet da pregleda sidro. A ono je, s konopcem o koji je bilo privezano, cijelo vrijeme ležalo na pramcu. Tako nismo ni provjerili je li drugi kraj sidrenog konopca bio privezan za kuku na brodiću. A nije bio privezan, nije bio.

Riđi je zapanjeno gledao u svoju ruku iz koje je izletjelo uže, kao da ne može shvatiti kako se to dogodilo.

Sada nam nije preostalo ništa drugo nego da se uvučemo u kabinu i čekamo.

Na silu smo nešto pojeli. Nastojali smo jedan pred drugim prikriti uznemirenost i strah.

Šiljo zuri kroz prozorčić, a Riđi, tek da nešto radi, u kartonsku kutiju slaže pribor za pecanje.

— Šiljo! — reče odjednom. — Gdje je kompas?

— Kakav kompas? — trgne se ovaj odlijepivši lice od prozorčića.

— Tvoj kompas! Onaj koji si mi nudio da kupim.

— Bilo bi bolje da si ga kupio.

— Gdje je? — uzvikne Riđi nestrpljivo.

— Prodao sam ga Šljikcu iz VIII. c — reče Šiljo utučeno i nastavi zuriti kroz okno.

Riđi ga je jedan trenutak gledao šuteći, a onda slegne ramenima i nastavi slagati pribor za pecanje.

Tek oko ponoći more se sasvim smirilo. Izašli smo iz kabine.

Noć je bila svježā. Miris mora i soli uvlačio nam se u nosnice. Izronio je mjesec i rasuo po moru snop rumene svjetlosti. Činilo se da je blizu, gotovo na dohvat ruke. Na vedrom nebu treperile su zvijezde, hladne i daleke.

A svuda oko nas — more. Tamna masa, duboka i tajanstvena, poput tamnog indiga poprskanog kapljicama svjetlosti. Ispod nas i oko nas ta se tamna masa gibala, trzala i uzdisala, kao neko golemo živo biće.

Pogledima pretražujemo okolicu. Svjetla u luci još se ne vide. Samo zvijezde i more.

— Možda se zbog kiše i grmljavine pokvario dalekovod i nestalo struje, pa svjetla u luci ne gore — javi se Šiljo s trunkom nade u glasu. — To se često događa. Možda smo mi sasvim blizu obale. Zar to nije moguće?

Sigurno ni sâm nije vjerovao u to.

Opet smo ušli u kabinu. Šiljo i ja skupili smo se na postraničnim klupama. Riđi je uzeo kaput i izašao. Dragovoljno je preuzeo prvu smjenu dežurstva.

MORSKE STRUJE NOSE NAS U NEPOZNATO

Riđi je zaspao za vrijeme dežurstva. To mu se nije moglo zamjeriti, jer smo sva trojica bili umorni i iscrpljeni.

Kad smo se probudili, sunce je već bilo izašlo. Novi dan donio je novu nadu. Nadali smo se da ćemo ovaj put ugledati našu obalu. Na otočić, na koji smo se kanili iskrcati, nismo više ni pomišljali.

Opet smo se razočarali. Dokle god je pogled dopirao nije se vidjelo ništa. Osim mora. Samo se u daljini naziralo nekoliko otočića čije podnožje je zastirala maglica, pa se činilo da su izdignuti iznad morske površine i da lebde u zraku. Pregrijani zrak je treperio u jari i blještao, pa čak nismo mogli biti sigurni jesu li to doista otoci ili sjena kakva oblaka.

Daleko, vrlo daleko, nazirali su se kameni vrhunci Velebita.

I to je već nešto! Htjedosmo uzeti vesla i usmjeriti "Galebov kljun" prema spasonosnoj obali, ali tada sa zaprepaštenjem primijetismo da su nam valovi, dok smo spavali, odnijeli i veliko i malo veslo.

Naš brodić ljuljuška se na slabim valovima. Visoko iznad nas kruži nekoliko galebova.

Šiljo tupo zuri u more, kao da ne vjeruje da pred nama nema ništa, osim mora. Uska mu bradica odjednom zadržće i oči zasuze. Pokrije lice rukama i pretvori se u pravu gomilicu straha, u malu, živu grudicu jecaja i uzdaha skupljenu u dnu brodića.

— Zašto cmizdriš? — obrecne su Riđi na nj. — Sigurno će naići neki brod. Ja se uopće ne zabrinjavam.

Zatim ode iza kabine i počne mokriti u more.

Šiljo je i dalje, ne skidajući dlanove s lica, sjedio i jecao. Gledao sam njegova slabašna, mršava leđa, sva pokrivena opekotinama i mjehurićima, kako se tresu i uvijaju. Nešto me stegne u grlu. Sada mi taj mali Šiljo odjednom postade blizak i drag, kao da mi je brat. Lagano položih dlan na njegovu razbarušenu kosu, našto on spusti ruke i pogleda me.

— Nemoj plakati, Šiljo — rekoš tobože nemarnim glasom, ali sam osjećao kako mi se riječi lijepe za nepce.

— Neću — zatreperi njegov glas. — Neću plakati, Grgeč.

Rekavši to, oblizne jednu suzu i pokuša se osmjehnuti.

— Samo ti plači! — dobaci Riđi podrugljivo. — Od plača mali momci brže narastu.

Njegove riječi Šilji opet natjeraše suze na oči. Znao sam da Riđi, nastojeći biti zajedljiv, samo pokušava prikriti svoj strah.

— Riđi! — pozvah ga.

On pljune u more.

— Reci!

— Ti si jedna obična crvena svinja.

Nekoliko me je trenutaka gledao, kao da razmišlja što bi poduzeo, a onda se iznenada nasmije i sjedne pokraj Šilje.

— Slažem se — reče. — Što još imaš reći, slatkovodni?

— Još to da bi se prema malim momcima trebao ponašati drukčije.

— Slažem se! — ponovi on. — A smatraš li i sebe malim momkom?

— Možda. Ali u nekim bih prilikama mogao vrlo brzo narasti, ako zatreba.

Iz one gomilice straha zažubori smijeh.

— To si baš zgodno rekao, Grgeč.

Nasmije se i Riđi, pa i ja.

Kad smo potrošili ono malo smijeha što smo ga imali, Riđi skide košulju, namoči je u more i prebaci Šilji preko ramena.

— Izgorjet ćeš — reče pokroviteljski. — Uđi u kabinu da te sunce ne sprži.

Šiljo ga poslušao i premjesti se u kabinu, a malo potom uđosmo i nas dvojica.

Popili smo nekoliko gutljaja tople vode i nešto pojeli. Zalogaje sam jedva protisnuo kroz grlo, ne osjećajući nikakva okusa.

Hrane nam je ostalo još sasvim malo.

Oko podne sunce je stajalo u zenitu kao žarka, usijana kugla. Svukli smo odjeću i prskali jedan drugoga morskom vodom. Tek poslije podne vjetar je rashladio vrući zrak i donio malo svježine.

A onda smo u daljini ugledali brod i u nama je zaiskrila nova nada. Živnuli smo i ustrčali se po brodiću vičući:

— Daj košulje! Brzo!

— Penji se na kabinu!

— Maši! Jako! Jače!

— Okreni brodić prema brodu!

Šiljo je sve tri košulje svezao na štap za pecanje, popeo se na krov kabine i mahao kao mahnit. Ridi je komadom slomljena vesla lupao po limenoj kanti, sve dok se nije pretvorila u gomilu zgužvana lima.

Brod se polako udaljavao, kao da ga se sve to ništa ne tiče. Šiljo obeshrabreno baci pečački štap s košuljama na pod.

Legli smo dok je sunce bilo još dosta visoko. Pred večer smo se namjeravali probuditi i čitave noći davati znakove baterijskom svjetiljkom, kako bismo na sebe svratili pozornost kakvoga broda.

Bilo mi je čudno što nijedan ribarski brodić nije uplovio u naš vidokrug. Zbog toga je u meni stalno tinjala bojazan da su nas struje odvukle na debelo more.

Ležali smo oko pola sata. Šiljo je brzo zaspao. Ridi je bio budan i ukočenim pogledom zurio u strop kabine.

— Ne spavaš, Grgeč? — upita tiho.

Glas mu je bio dubok, kao napuknut.

— Ne — odgovorih. — Nisam pospan.

— Znaš li ti za... Vesnu i mene? — zapita poslije kraće stanke.

— Naravno. Svatko zna.

— Istina je to što se govori, znaš — reče oklijevajući. — Volim je još od petog razreda.

— Znali smo mi to. Znaju čak i nastavnici, svi do jednoga.

— A i ona voli mene, siguran sam — uvjeravao me, a meni se učini da on zapravo uvjerava samoga sebe. — Kiko mi je pričao da je vidio moje ime napisano u njezinoj bilježnici za lektiru. A pokraj imena bilo je nacrtano srce, znaš. To je Kiko vidio svojim očima. Govori li ti to nešto?

— Naravno da govori. Ali ja sam čuo još nešto...

— Što? — pogleda me.

— Priča se da je sâm Kiko napisao tvoje ime u njezinu bilježnicu i nacrtao srce. Zato mislim da je Kiko lopuža.

Ridi je šutio.

— Nije istina da ga je on napisao — reče malo kasnije pridigavši se na lakat. — Ali pitat ću ja njega za to! Jesi li još što čuo?

— Hm, da. Neki kažu da je Kiko znao da ćeš mu za tu vijest pokloniti onaj svoj nož s drškom od jelenskog roga. I dao si mu ga, koliko mi je poznato.

— Dao sam mu ga, ali to je bilo zbog nečega drugoga — reče brzo. — To nema veze s tim.

— Ne znam, tako se priča.

— A zašto ona nije izbrisala moje ime ili istrgnula list iz bilježnice, a?

— Ne znam. Kažem ti samo ono što sam čuo.

— I zašto je išla sa mnom u kino, a? — nastavljao je Riđi kao da me nije čuo. — I proljetos, kad smo ono išli na ekskurziju, cijelo je vrijeme u autobusu sjedila pokraj mene. To su svi vidjeli.

Nisam mu htio reći da su, isto tako, svi vidjeli kako je on na toj ekskurziji trošio svoj džeparac kupujući Vesni slatkiše, pa je ona, valjda, našla za zgodno da se često nađe u blizini svoga "slatkog" dečka.

Riđi utone u razmišljanje. Jadnik, sada je imao još jednu brigu više. Možda mu nisam trebao reći sve to što sam čuo.

— I zašto je išla sa mnom u kino? — promrmlja još jednom tihim glasom, kao za sebe, pa doda glasnije: — Što li ona sada radi? Sigurno će biti zabrinuta kad čuje da smo nestali.

Bilo mi ga je nekako žao, pa rekoh:

— Sigurno će biti. — Onda nastavih vedrijim glasom: — Ali nemoj govoriti o nestanku! Uvjeren sam da će nas struja dovući do obale ili će naići neki ribarski brodić.

Riđi je naivan kao komad mokre lipovine. Umišlja si da ga Vesna voli, a svima je poznato da se zabavlja s nekim gimnazijalcem. I to sasvim ozbiljno. On je izvodi u slastičarnicu, a priča se da je nekoliko puta s njim bila i na zabavi.

— Znam o čemu sada misliš — reče. — O onom gimnazijalcu i Vesni, je li?

— Ma, ne...

— A zašto onda mene zove kad ne zna riješiti matematički zadatak, a?

— Valjda zato da joj ga ti riješiš — nasmijem se.

Riđi je zaspao sa svojim lijepim mislima. I sumnjama.

Noću je Šiljo pao s klupe i to nas je probudilo. Naizmjenično smo s krova kabine mahali baterijskom svjetiljkom. Isti bi rezultat bio i da smo mahali trulom jabukom.

Oko jedan sat poslije ponoći među zvijezdama smo ugledali crvena i žuta svjetla nekog helikoptera, ili zrakoplova.

— Daj brzo svjetiljku! — poviče Riđi.

Stajao je na krovu kabine. Ja mu pružih svjetiljku, ali nam ona, prilikom dodavanja, padne u more.

Ona se svjetla uskoro pomiješaše sa zvijezdama i nestadoše.

Pred zoru smo ugledali osvijetljen brod kako klizi pučinom. Uzalud smo vikali iz svega glasa. Nisu nas čuli.

Ni sljedeći dan nije donio nikakve promjene. Veći dio dana proveli smo u kabini.

Povremeno smo izlazili i promatrali obzor. U jednom trenutku učinilo nam se da vidimo kopno. No ubrzo smo shvatili da to nije kopno nego sjena krupnog oblaka.

Toga smo dana podijelili zadnje komadiće kruha. Bio je suh i tvrd, pa smo ga morali namočiti u vodi da bismo ga nekako mogli sažvakati. Predvečer smo spustili udice u more. Uхватili smo nekoliko ribica. U brodiću se nalazila nekakva letva i ostaci onog slomljenog vesla. Od toga smo napravili triješće, izravnali limenu kantu i u njoj naložili vatru. Pojeli smo napola sirove ribice i zaspali.

Šiljo je bio blijed. Obrazi su mu upali, a oči dobile nekakav čudan sjaj. Držao se za trbuh i ječao. Tužio se na mučninu i svaki čas pokušavao povraćati. Naš mali Šiljo, onako tanak i slabašan, izgledao je doista jadno. Iz ogrebotine na licu, koju je zadobio prilikom pada s klupe, opet mu je počela curiti krv. No on se na to nije ni obazirao.

Poslije podne je dobio vrućicu. Riđi je držao njegovu glavu u krilu, odmicao mu kosu s čela i mahao mu košuljom iznad lica da ga barem malo rashladi. Ja sam namakao svoj rupčić u moru i stavljao mu ga na čelo. Kaplje su mu klizile niz lice, a jadni Šiljo, čim bi na usnama osjetio vlažnost, počeo bi se oblizivati.

Riđi mi očima daje znak i mi pođemo prema izlazu iz kabine.

— Nemojte izlaziti — zašapće Šiljo.

— Zašto? — upita Riđi neodlučno zastavši.

— Lakše mi je kad ste sa mnom. Onda mi je puno bolje, kažem vam.

— Dobro, Šiljo — reče Riđi mekim glasom. — Odmah ćemo se vratiti. Samo ćemo pogledati nailazi li neki brod.

Kad smo se izvukli iz kabine, šapne mi:

— Kako stojimo s vodom, Grgeč?

— Slabo. Ostalo je još samo malo na dnu.

— Donesi iz kabine vodu i limenke, ali pazi da te Šiljo ne vidi. Mogao bi se dosjetiti da više nema vode. Podijelit ćemo to što imamo.

Natočili smo u svaku limenku po prst vode, a posljednja nam se boca sa zalihom vode već ispraznila.

Pogledamo se, a onda istodobno, bez riječi, pretočimo vodu iz svojih limenki u Šiljinu.

— Evo vode — reče malo kasnije Riđi podižući Šiljinu glavu. — Moraš uzimati tekućine, puno se znojiš.

Prislonio sam limenku na njegove ispucale usne. On je otkloni i zapita:

— Jeste li vas dvojica pili? I vi ste žedni.

— Naravno da smo pili — reče brzo Riđi i namigne mi.

— Sigurno? — sumnjičavo će Šiljo.

— Sigurno! — potvrdim i opet mu prinesem limenku.

On počne piti pazeći da mu koja kap ne izmakne. Zatim sklopi oči i zahvalno se osmjehne.

Riđi je nešto našvrljao na komadiću papira, savio ga i ugurao u praznu bocu. Potom je bocu začepio i bacio je u more. Slabe li utjehe! Mogu proći mjeseci i godine dok se netko namjeri na nju.

Vrijeme je teklo ubitačno sporo. Stalno smo bili u nekom drijemežu ili polusnu, ne znajući kada smo budni a kada sanjamo. Nismo više ni izlazili iz kabine. Sasvim smo se opustili i čekali da se nešto dogodi. A događalo se nije ništa. Ama baš ništa.

Daleko od nas prošlo je još nekoliko brodova.

Ležimo zgrčeni na podu u kabini. Šiljo povremeno pada u bunilo i neprestano traži vode. Pokušavamo ga tješiti, obećavajući mu da ćemo uskoro imati vode koliko želimo. On zove majku, prevrće se po podu i zapomaže. Obrazi mu plamte.

Onda je Riđi potpuno ušutio. Usne su mu pobijeljele i ispucale do krvi. Oči mu poluotvorene, stalno zuri u strop. Katkad mu licem preleti slab trzaj, a očni kapci zatrepere. Pjegice na licu sada mu izgledaju nekako veće i tamnije.

Kroz prozorčić se vidi komad zvjezdana neba. Kad se "Galebov kljun" nagne na jednu stranu, u oknu se pojavi krupan žut mjesec, poput raspolovljene naranče, kao da provjerava jesmo li još svi na broju.

U jednom trenutku Šiljo iznenada skoči i zagrabi prema izlazu. Riđi se trgne, uhvati ga objeručke za noge i povuče natrag. Ovaj samo jekne i padne te ostane ležati ne izustivši ni riječi.

Pod klupom sam napipao kartonsku kutiju s priborom za pecanje. Iz nje sam izvukao nekakav konopčić i spetljao ga oko Šiljinih nogu. Nije se opirao niti pitao zašto to činim.

Te sam noći pri mjesečevoj svjetlosti zapisao u svoj dnevnik:

"Ako se sutra ništa ne dogodi, propali smo... Usta suha, nema više ni kapi vode... Neven se čudno ponaša... Filip veoma bolestan... svezao ga da ne skoči u more..."

Ispod teksta našvrljao sam naša imena i datum. Dohvatio sam plastičnu kutiju u kojoj smo davno, jako davno, prije nekoliko dana, držali hranu, stavio u nju dnevnik i zatvorio je. Ako se brodić i prevrne, ona će plutati po moru.

S grozom sam pomislio da je našoj plovidbi došao kraj.

Kad sam otvorio oči, bio je dan. Otečeni kapci pekli su me, a oči boljele, kao da im je tijesno u dupljima.

Šiljo diše brzo i isprekidano, ali diše, to je važno, to je najvažnije. Riđi još zuri u strop, ili kroz strop, kao da spava otvorenih očiju, samo su mu uči nekako posivjele. Nekoliko pramenova žute kose slijepilo mu se na čelu, a znoj mu se slijeva u ušne školjke i otvorena

usta. I to je važno, taj znoj što mu svjetluca na licu, i taj prsni koš s nekoliko tek izniklih dlačica na grudima, koji se diže i spušta, diže i spušta...

Pomaknem jednu ruku, pa drugu. S naporom odriješim konop sa Šiljinih nogu. Onda se okrenem, pa na laktove, pa na koljena, pa prema izlazu.

Tada vidjeh da je naša plovidba završena.

Šapnem:

— Hvala ti, more!

Jer si nam ti, dobro more, jer si nam ti, silno more, u posljednjem trenutku ipak dodijelilo ovo kopno.

Uspravim se na koljena, raširim ruke i viknem:

— Kopno!

Nebo se pred mojim očima zanjaha i potamni. Još vidjeh kako Riđi posrće iz kabine, kako njegove poput različka plave oči izranjaju iz neke rumene maglice. I dok sam lagano tonuo u pamuk, u pjenu, pomislih kako Riđi opet ima plave oči, kao i prije...

Odmah potom čuo sam njegov jaki glas:

— Ustaj, stari morski vuče! Zar si baš sada, štene slatkovodno, izabrao trenutak da se onesvijestiš! Probudi se, jeguljo riječno-morska, za koju čovjek nikada ne zna spada li u dobar morski pijesak ili onaj slatkovodni mulj!

Nasmijao bih se da sam mogao. Riđi je sve to vikao plačnim glasom, polijevajući me pregrštima mora.

Napokon otvorih oči. Riđi glasno zaplače i zagrli me.

Brzo smo otkinuli dasku s jedne klupe. Riđi njome odmah zavesla prema kopnu, a ja pođoh u kabinu da probudim Šilju.

U tom se trenutku njegovo blijedo lice ukaže na vratima. Slabašno se osmijehne, pa sjedne na bočnu dasku i rukom počne veslati.

Stvarno, taj Šiljo je momak i pol!

TAJANSTVENI STANOVNIK OTOKA

— Uh! — uzvikne Riđi kad je iskočio na obalu. — Čini mi se da stojim na tuđim nogama. Šiljo oprezno stane na pijesak.

— A poda mnom kao da se još ljulja more — reče.

Brodić smo navukli na pijesak, a, za svaki slučaj, još ga i privezali za šiljasti kamen što je stršio iz pijeska.

Šilji se rumenilo počelo vraćati u obraze i to nas je nekako dodatno ohrabril.

Nedaleko od obale uzdizala se kamenita hrid. Kad smo se popeli na nju, pred nama se otvorio vidik.

— To je samo otok — razočarano dahne Šiljo.

Nalazili smo se na otoku dugoljasta oblika. Po dužini nije imao više od tri do četiri kilometra. Tu i tamo bjelasalo se kišom isprano kamenje, koje je prema unutrašnjosti postajalo rjeđe, ali krupnije. Između golemih gromada uraslih u zemlju provirivalo je kržljivo žbunje s pokojom krpicom zelene površine. U središnjem dijelu otoka raslinje je bilo bujnije, pa se tu, osim šikare, vidjelo i poneko krupnije stablo kako kleči na голу kamenu. Na jednom mjestu, malo više udesno prema obali, ugledali smo skupinu stabala. Po cijelom otoku, rasuti među kamenjem, plávíli su se grmovi lavande.

Na drugom kraju otoka jedna visoka litica nadvila se nad morem.

— Nigdje kuće — prodahne Riđi.

— Ni jedne jedine — dometnem i s mukom progutam pljuvačku.

Počeli smo se spuštati usjekom u stijeni. U podnožju se usjek širio i nestajao u kamenjaru. Šiljo je našao nekoliko okruglih kamenčića i jedan od njih stavio u usta.

Riđi ga pogleda.

— Što to jedeš, čovječe? — zapita.

— Ne jedem, samo sišem.

— Zar u kamenu ima vode?

— Naravno da nema. Evo i tebi jedan. I tebi, Grgeč. Stavite ih u usta i sišite, tako se

zavarava žeđ. To sam negdje pročitao.

Dao je svakome po jedan obli kamenčić.

Riđi slegne ramenima i strpa kamenčić u usta.

— Više znaju čovjek i magarac nego sâm čovjek — reče kratko.

— Kako to misliš? — zapita Šiljo. — Što bi magarac mogao znati više od čovjeka?

— Nisam ni rekao da zna više. Ali možda ipak zna nešto što čovjek ne zna.

— Ali što?

— Baš si tvrdoglav! Ne mogu se odmah sjetiti zgodnog primjera. To je narodna poslovice i sigurno je dobra.

— Hm — promrmlja Šiljo valjajući jezikom kamenčić — valjda je dobra kad je narodna.

— Eto — reče Riđi naslonivši se na jedan kamen — sjetio sam se primjera. Zamisli da čovjek i magarac idu žedni kroz šumu. Možda je negdje sasvim blizu njih izvor, ali čovjek ga ne može osjetiti. A magarac može. Da je čovjek sâm, mirno bi prošao pokraj izvora i skapao od žeđi, takav ti je čovjek. Ali mago, e, taj će osjetiti vodu i dovesti čovjeka do izvora. Jeli ti sada jasno?

— Ne znam. Možda će ga stvarno dovesti do vode.

— Hoće, u to možeš biti siguran.

— Ili će mu dati kamenčić da siše — umiješah se i ja u razgovor i ispod oka pogledam Šilju.

— Hej, Grgeč! — uzvikne on. — Ne misliš valjda da sam ja magarac zato što sam se sjetio kamenčića?

— Ja to nisam rekao. Ili možda jesam?

— Pa, nisi, ali nekako na to ide.

Spustili smo se u podnožje brežuljka. Šiljo je išao ispred mene i Riđega. Odjednom poviče:

— Gledajte! Voda!

Pogledamo u smjeru njegove ispružene ruke. Malo dalje od nas, zaklonjena spuštenim granama masline, u kamenu se nalazila udubina ispunjena vodom.

U nekoliko smo skokova bili pokraj nje. Bacili smo se potrbuške i počeli piti punim gutljajima. Voda je bila topla i ustajala, ali i takva nam je pružila neopisiv užitak i utažila žeđ.

Kad smo se napili do mile volje, sjeli smo da malo predahnemo.

— Sada vidiš, Šiljo — reče Riđi — da je istinita ona narodna poslovice.

Šiljo ga pogleda i ne reče ništa.

Dan je bio vruć. Užareni zrak treperio je nad kamenjarom. Osim jednoličnog zrikanja zrikavaca i povremenog kruljenja naših želudaca punih kišnice, ništa se nije čulo.

Riđi namoči lice u vodi.

— Pogledajte ove rubove — reče polako i podigne glavu, zagledavši se u rubove udubine.

— Što je s rubovima? — zapitah.

— Nije mi jasno zašto su ovako oštri.

— To je lako objasniti — Šiljo će. — Usjekom teče voda za vrijeme kiša i odnosi mekše slojeve kamena, ostavljajući iza sebe udubljenje.

Riđi zaniječe glavom.

— Onda bi rubovi morali biti glatki.

Imao je pravo. Ne samo rubovi, nego i plohe i dno udubljenja bili su doista grubi i hrapavi.

— Misliš da to nije napravila voda? — zapita Šiljo.

— Siguran sam da nije! — ustvrđi Riđi.

— I to se može objasniti — izmudri Šiljo. — Prije nekoliko stotina ili nekoliko tisuća godina netko je živio na ovom otoku i izdubio cisternu u kamenu. Na otoku vjerojatno nema izvora, pa je htio sačuvati pitku vodu za sušno doba.

— Tako bi moglo biti — složi se Riđi. — Samo, za nekoliko stotina ili tisuća godina kišnica bi izlizala rubove i oni danas ne bi bili ovako hrapavi. Sve mi se čini...

Zastade i opet počne opipavati rubove.

— Hajde, Riđi — rekoh nestrpljivo — ne mudruj. Reci konačno što misliš!

— Pa — otegne on — ja mislim da ova cisterna nije nastala baš tako davno.

— Po čemu to zaključuješ?

— Vidiš da na dnu još ima kamenih krhotina. Rekao bih čak da su svježije. Nekome je bilo stalo da osigura pitku vodu, pa je u ovaj posao uložio dosta truda.

— A, tako misliš — kimnuh odobravajući. — Vjerojatno tako i jest. Taj netko je u to uložio i mnogo vremena, zar ne?

Riđi me pogleda i šutke potvrdi glavom.

— A što opet ti misliš time da je uložio mnogo vremena, Grgeč? — javi se Šiljo.

— Samo to da je imao vremena na pretek, taj koji je kopao.

Pomislio sam da je posljednjih godina netko vjerojatno živio na otoku, a možda i sada tu živi, jer je zemlja i trava pod maslinom bila izgažena i utabana. To znači da bismo na otoku mogli nekoga sresti. A kad sam rekao da je graditelj cisterne uložio mnogo vremena, s nelagodom sam se sjetio još nečega. Ako je netko bio prisiljen da u kamenu dubi cisternu za vodu, to bi značilo da se duže vrijeme nije mogao vratiti na kopno. Iz

toga dalje proizlazi da nas je struja dovukla na posve zabačen otočić.

— Što si se zamislio, Grgeč? — trgne me Riđi iz razmišljanja.

— Hajdemo! Pretražit ćemo cijeli otok. Ako na njemu netko živi, naći ćemo ga.

U unutrašnjosti otoka naišli smo na nekoliko smokvinih stabala. Zeleni plodovi, još puni mliječi, malo su nam utažili glad i smirili grčeve u želucima. Pronašli smo još dvije cisterne izdubljene u kamenu. U svakoj od njih bilo je vode.

Na jednom mjestu Šiljo skrene u grmlje. Otuda se ubrzo začuje vrisak. U dva skoka našli smo se uza nj. On nas je gledao prestravljeno, bez kapi krvi u licu.

— Što je? — proderem se.

— Je li te tko napao? — pita Riđi uplašeno. — Govori, čovječe! Je li te tko napao?

Šilji su hlače bile spuštene do stopala. Zamuckivao je i trzao usnama, ali nije mogao izustiti ni jednu razumljivu riječ. Samo je rukama pokazivao u nešto što je bilo pod njegovim nogama.

Jednom je nogom stajao na glavi velike crne zmije, koja se grčevito uvijala oko njegovih nogu. Gnječio joj je glavu sandalama. Na svu sreću, obuo ih je prije izlaska na otok.

— Gdje te je ujela? — pitao sam pokušavajući stati zmiji na rep.

— Kaži!

— Mm... ph... uh... — mucao je on.

I dalje je gnječio zmijsku glavu, sve dok se zmija nije smirila i klonula. Bila je, očito, mrtva. Na kamenu pod Šiljinim sandalama ostala je krvava mrlja.

— Je li te ujela, čuješ li? Što si se uzmucao!

— Nnnne... znam...

— Kako ne znaš?

— Taman sam čučnuo...

Pažljivo smo ga pregledali. Na jednom dosta nezgodnom mjestu, ispod kuka i malo otraga, to jest na stražnjici, vidjela se crvena ranica.

— Tu je! — uzvikne Riđi, pa doda zapovjednički: — Lezi!

— Ali zašto?

— Ne pitaj, samo lezi — i ja sam ga požurivao. — Ne tako, okreni se potrbuške! Tako je dobro, spusti niže hlače! Tako!

Kleknuo sam pokraj Šilje i počeo isisavati ranicu, sve dok u ustima nisam osjetio krv. Ispljunuo sam je i uhvatio se za želudac. Onda me Riđi zamijenio. Dvaput je ispljuvavao Šiljinu krv.

— Što to radite? — zapita Šiljo podigavši glavu.

— Isisavamo zmijski otrov — reče Riđi brišući okrvavljene usne.

— Spasili smo ti život, čovječe!

— Od koga?

— Od zmije! Evo, tu te je ujela!

— Tko me je ujeo? — zine Šiljo.

— Zmija, vraže mali! Nije valjda moja tetka.

Šiljo se počne se smijati.

— Nije me ujela — protisne kroz smijeh.

— Kako da nije? — reče Riđi i pokaže prstom. — Evo ranice.

— Ali ne boj se, Šiljo — dometnem ja hrabreći ga, ali i pomišljajući s grozom da je otrov možda već počeo djelovati i izazvao ovaj napad luđačkoga smijeha. — Smiri se, molim te! Mi smo isisali otrov, nećeš umrijeti. Dobro je rekao Riđi, spasili smo ti život, razumiješ?

On se i dalje smijao kao lud.

— Nezahvalniče! — ljutne se Riđi.

— Ta ranica nije od zmije — napokon izvali Šiljo između napada smijeha. — Tu me ubola udica.

Riđi i ja se pogledamo.

— Magarče! — skrešem Šilji. — Zašto nisi odmah rekao?

— Pa niste me pitali, odmah ste navalili na mene kao hijene i — kreveljio se — počeli me ljubiti u...

— Ako te nekada i ujede — frkne Riđi i opali ga nogom u stražnjicu — na mene nemoj računati. To da znaš!

Šiljo je navukao hlače.

— Zašto se odmah ljutiš? — reče bezazleno.

Zatim se nasmije kao da je napravio neku dobro šalu.

Nastavili smo tragati po otoku.

Riđi je na jednom žbunu pronašao čuperak ovčje vune. To nas je obradovalo, jer tamo gdje ima ovaca, obično ima i ljudi.

Bili smo već umorni, ali nas je glad gonila dalje. Prošli smo pokraj nekoliko krpica obrađene i kukuruzom zasijane zemlje, ograđene naslaganim kamenjem. Na nekim mjestima žbunje bijaše potkresano. Sve je to upućivalo na čovjekovu prisutnost.

Podno jedne stijene naišli smo na dvije humke s grubo istesanim križevima.

Uskoro smo ugledali i tor za ovce. Bio je prazan, ali se po vonju koji se širio moglo zaključiti da u njemu žive ovce.

Iza tora, naslonjena na veliku stijenu, stajala je koliba. Zastali smo u šikari.

— Čini mi se da u kolibi nema nikoga — šapnem.

— Zašto šapućeš, Grgeč? — upita Riđi. — Neće nas nitko pojesti.

— Znam da neće. Ali tko zna kakav čudak tu živi.

— Uđimo! — predloži Šiljo.

— Čekaj! — zadrži ga Riđi. — Bolje je da uđe samo jedan od nas.

Ako zatreba, ostala će mu dvojica priskočiti u pomoć.

— Tko će ući?

— Bacit ćemo kocku.

Otrgnuo sam tri travke nejednake dužine.

— Ući će onaj tko izvuče najdužu — rekoh.

Najdužu nije izvukao nitko. Ostala je u mojoj ruci.

— Pazi, Grgeč — šapne Riđi kad sam pošao. — Nas dvojica ćemo ovdje stražariti. Jedan kratki zvižduk značit će da netko dolazi. A ako ti zapadneš u nevolju, također zazviždi. Sretno!

Preskočio sam kamenu ogradu i mačjim korakom prišao nastambi. Koliba je bila prazna, ali se već na prvi pogled vidjelo da u njoj netko stanuje.

Prostorija u koju sam ušao bila je niska i tijesna. Na sredini je stajao stolić, a malo dalje, uza zid, klupica s posudom za vodu. Na kamenim je zidovima visjelo nekoliko polica, na kojima su bile naslagane kućne potrepštine. U jednom se kutu nalazilo ognjište, a pokraj njega četvrtasti kamen pokriven ovčjim runom.

U jednoj zdjeli na polici našao sam velik komad sira, u drugoj netaknut kruh od kukuruzna brašna. Na stropu iznad ognjišta visjelo ne nekoliko komada suhog mesa.

U drugoj prostoriji, koja je od prve bila odijeljena kamenim zidom s niskim otvorom, stajao je drveni kovčeg pun kukuruznog brašna, a pokraj njega gomila kamenja.

Odlomio sam povelik komad kruha i komad sira i izvukao se iz kolibe.

Ona dvojica nestrpljivo su me čekala. Odmah smo se bacili na hranu. Jeli smo šutke, sitnim zalogajima, da nam duže potraje. Tek kad smo sve pojeli, Riđi zapita:

— Kako izgleda unutra?

— Prilično sirotinjski — rekoh i opisah im unutrašnjost kolibe i sve što sam tamo vidio. Spomenuo sam i onu hrpu kamenja.

— Kamenje? — začudi se Šiljo. — Što će im kamenje?

— To su ovalni kamenčići, kao da su doneseni s obale.

— Možda tu žive neki čudaci i igraju se kamenčićima — primijeti Riđi.

— Ima li u toj rupi još nešto za jelo? — zapita Šiljo i ubaci u usta mrvicu kukuruznog kruha što mu je ostala na koljenu.

— Ima.

— Pa što onda čekamo? Uđimo sva trojica! Ja sam još gladan.

— Ne! — usprotivi se Riđi. — Čekat ćemo vlasnike.

Malo prije zalaska sunca čuli smo blejanje ovaca, a odmah potom iz šikare izađe i malo stado.

Iza ovaca, puteljkom između kamenja, išao je starac duge sijede brade. Na sebi je imao prsluk bez rukava i izlizane hlače, očito skrpane od ovčjeg runa. Iako je bio star, korak mu bijaše lak, a držanje uspravno.

Nekoliko je ovaca ušlo u tor. Ostale su brstile grmlje.

— Hajdemo! — šapne Riđi.

Preskočimo ogradu i stanemo pred starca.

Malo je reći da se iznenadio kad nas je ugledao. Zaprepastio se, kao da pred sobom vidi duhove. Htio je nešto reći, ali je iz brade ispalo samo nekoliko mucavih, krnjih riječi.

— To smo mi! — reče Riđi, kao da je time otkrio ne znam što.

Starac je još malo stajao poput kipa, a onda nas zagrlji, svu trojicu odjednom.

— Kako ste... stigli... ovamo? — zamuckivao je drhtava glasa. — Zar vas je... Neptun poslao... djeco moja?

— Nije — zabrza Šiljo. — Uhvatila nas je oluja... i skrenula s puta... izgubili smo se na moru...

— Gdje vam je barka? — napeto zapita starac.

— Tamo je — pokažemo rukom u smjeru odakle smo došli. — Izvukli smo je na obalu.

— Jeste li je privezali?

— Jesmo.

— Dobro je, pametno ste učinili.

Starac to reče i odahne.

Vidjelo se da mu je do našega brodića neobično stalo.

KARAVANA GUBAVACA

Starac nam je ponudio večeru. U početku smo se nećkali, ali kad je pošao prema polici, morali smo, htjeli-ne htjeli, priznati da smo se sami poslužili dok je on bio odsutan. Naš domaćin se samo dobroćudno nasmiješi i iznese pred nas kukuruzni kruh, ovčje mlijeko i dimljeno meso. Posjedali smo na klupu pred kolibom i počeli žvakati kruh i suho meso, zalijevajući mlijekom svaki zalogaj. Usput smo mu ispričali sve što smo doživjeli u ovih nekoliko dana, od polaska do iskrcavanja na otok.

— Pa — reče on pošto nas je saslušao — čini mi se da ste postupili prilično nepromišljeno.

Mi smo šutjeli i žvakali ovčetinu.

— I sada kažete da vas zanima kako biste se mogli vratiti — nastavi malo kasnije.

— Da! — potvrdili smo sva trojica uglas i prestali žvakati.

— Vidite, što se toga tiče, neće to ići baš tako lako. Bolje je da vam to odmah kažem. Ovo je zabačen otočić i kraj kojega brodovi ne prolaze često.

Na te obeshrabrujuće riječi zalogaji nam se stvrdnuše u ustima. Nadali smo se da će nam reći nešto utješnije. Riđi s naporom proguta napola prožvakani zalogaj i reče:

— Ponekad ipak prođu, ne?

— Da, ali rijetko se tu zaustavljaju.

— A ribarski brodići?

— Navrate katkada.

— Živi li osim vas još tko na ovom otoku? — zapita Šiljo.

— Ne — odgovori starac i tužno se osmijehne, a onda doda: — Kažete da ste svojima rekli da idete prijateljima?

— Da — potvrdih. — Inače nas ne bi pustili.

— Eh, eh, pogriješili ste. Da ste im rekli istinu, sigurno bi vas sada tražili. — Malo promisli, pa upita: — Jeste li im barem rekli kako dugo ćete ostati kod prijatelja?

— Rekli smo da ćemo se vratiti za nekoliko dana.

— Hm, to može biti tri, a može i desetak dana, zar ne?

— Pa da...

— To znači da će vaši tek za desetak dana, ako se dotad ne vratite, obavijestiti policiju i obalske straže...

Sjetih se nečega i brzo ubacih:

— Čekajte! Kad smo odlazili, učinilo mi se da netko stoji u lučici i gleda za nama.

— To nam nisi rekao — prigovori Šiljo pogledavši me upitno.

— Nisam.

— A što onda ako je stajao? — zapita Riđi.

— Mogao bi nekome reći da smo pošli na more.

— Tko je to bio? Jesi li ga prepoznao?

— Mislim da je bio moj mlađi brat. I on je želio poći s nama, ali ga mama nije postila. Kad je ujutro čuo da izlazim iz kuće, sigurno se iskrao i pošao za mnom.

— I? — pogleda me Riđi još ništa ne shvaćajući.

— Aha, znam što misliš! — Šilji se upalila lampica. — Možda je mališa otkucao mami da nismo otišli prijateljima nego na more!

— To sam mislio, da.

— Barem da jest!

— Samo — dometnem — bojim se da me on neće izdati, uvijek drži moju stranu.

Na ove se moje riječi nije imalo što reći. Mogli smo se samo nadati da će mali progovoriti, makar i onda kad se roditelji zabrinu zbog našega dugog izbivanja. Starac kao da je čitao moje misli.

— No, nadajmo se da ovaj put neće držati tvoju stranu — osmjehne se utješno.

Riđi provuče prste kroz kosu i uzdahne. Upita starca:

— Kako se zove ovaj otok?

— Ne znam, vjerojatno se nekako zove, ali me to nikada baš nije zanimalo — odgovori naš domaćin i počne spremati ostatke hrane. Kad je primijetio našu zbunjenost zbog njegova čudnog odgovora, doda malo vedrijim glasom: — Pokušat ćemo već nešto smisliti. Ovamo zaista rijetko tko navraća, ali ipak postoji mogućnost da nas netko posjeti. Možda će se to dogoditi baš dok ste vi ovdje. Sada ćemo otići po vaš brodić i dovući ga ovamo. Tu, podno kolibe, ima jedna mala uvala. Bit će najsigurnije da ga tu sklonimo.

Uzeli smo veslo što je bilo pristonjeno uza zid i pošli.

Kad smo stigli do "Galebova kljuna", sunce je već bilo zašlo. Bez poteškoća smo brodićem doplovili u lučicu nedaleko od kolibe. Smjestili smo ga pokraj barke koja je tu već bila privezana, a sve stvari iz njega prenijeli smo u kolibu.

Torbe u kojima je bilo rublje do sada nismo ni otvarali, jer nam ono nije trebalo. Sada smo

ga slagali u police na zidu.

— Oho! Pogledaj, Grgeč, što Riđi ovdje skriva! — uzvikne Šiljo. — Pribor za brijanje! Ha-ha-ha-ha!

— Prste k sebi! — zareži Riđi na nj i odgurne ga.

— Ma što li samo briješ, da mi je znati — zadirkirao ga Šiljo. — Pod nosom imaš tri dlačice u četiri reda. Pusti ih neka rastu, čovječe! Još samo pedalj, pa ćeš ih za uši...

Starac je sa zanimanjem prelistavao knjige koje smo donijeli, a osobito se obradovao tranzistoru, na koji smo mi bili zaboravili. Rekao nam je da zna za radioprijemnike na struju, ali za tranzistorske nije znao da postoje. Uključio ga je i prislonio na uho, upijajući svaku riječ i zvuk.

Kad smo spremili svoje stvari, starac uze žigice koje smo za svaki slučaj ponijeli sa sobom. Bilo ih je nekoliko kutija. Izvukao je jedno palidrvce, nekoliko ga trenutaka prevrtao među prstima, a onda upalio malu svijeću što je stajala na kamenu pokraj ognjišta. Plamičak oživje u polumraku i rastjera tamne sjene što su se počele uvlačiti u kolibu.

— Sigurno ste umorni — reče naš domaćin. — Morat ćete spavati na podu, jer, kao što vidite, nemam nijedne postelje. Prostrt ću vam ovčje kože, njih barem imam dovoljno.

— Ali — nato će Šiljo — meni se baš ne spava. A tebi, Grgeč?

— Ni meni — podržah ga.

— Ni meni — dometne Riđi. — Spavali smo na brodiću.

— A, osim toga... — započeh nesigurno.

— Samo reci — potakne me starac.

— Znate, htjeli bismo vas zamoliti da nam ispričate...

— ... kako sam dospio na ovaj otok i zašto sam ostao na njemu, to si mislio, zar ne? — dovrši starac moje pitanje smiješeći se.

— Da... i kako ste dugo ovdje.

— Dobro — kimne on. — Ako vam se baš ne spava, naložit ćemo u dvorištu vatru. I tako sam ovih dana namjeravao ispeći janje. Možemo to učiniti upravo večeras. Naposljetku, moramo nekako proslaviti vaše... iskrcavanje. Slažete li se?

— Slažemo!

Prije nego što je izgovorio riječ "iskrcavanje" malo je zastao i ja sam stekao dojam da je htio reći "spašavanje". I to bi bila prava riječ, no ipak mi je bilo drago što je nije izrekao.

Starac iziđe u dvorište i između dva rašljasta kolčića naslaže gomilu granja i potpali ga svijećom. Kad se vatra razgorjela, otišao je u tor. Uskoro se vrati s oguljenim janjetom na leđima. Vješto ga natakne na ražanj.

— Pridite bliže — pozva nas sjedajući na tronožac pokraj vatre.

Vatra je osvijetljavala okoliš i starčevu sijedu bradu što se spustila do zemlje.

— I ja bih malo okretao — zamoli Šiljo.

— Samo okreći, ali polako — osmjehne se starac ustajući s tronošca. — I pazi da ti ne zagori!

Iz kolibe donese posudu i podmjesti je ispod pečenke, pa sjedne pokraj nas.

S obale su dopirali prigušeni šumovi valova. Mjesec je obasjao kamenjar i sve je postalo nekako pitomije i bliskije.

Suhe borove grančice veselo su plamsale i pucketale.

— Vi ste sigurno već dugo na otoku — ponukah ga da započne priču.

— Po čemu to zaključuješ?

— Tako... — započeh, pa, ne znajući kako bih nastavio, rekoh nešto prilično glupo: — Imate dugu bradu...

— Ha-ha! Imaš pravo! Brada mi je zaista duga, ali imala je vremena i narasti. — Nekoliko je trenutaka šutio, a onda reče: — Tisuću godina!

— Što kažete? — zabezekne se Šiljo i prestade okretati ražanj.

Starac se opet nasmije.

— Šalio sam se — reče. — Nema baš tisuću godina, ali bit će oko četrdeset. Možda koja godina više ili manje.

— Četrdeset godina! — usklikne Riđi. — Jeste li za sve to vrijeme bili sami na otoku?

— Uglavnom sâm, da — odgovori starac, a malo kasnije nastavi:

— Vidim ja da vas nešto kopka. Htjeli biste znati zašto sam ostao na otoku, je li?

— Tako je — potvrdi Riđi.

Starac ustade i stavi nekoliko debljih grana na vatru.

— Dobro, prirodno je da vas to zanima — kimne. Iskre su se rasipale oko njega dok je stavljao grane na vatru. Uplaših se za njegovu bradu, ali on nije obraćao pažnju na tu opasnost. Dim se uzdiže s vatre i borovina opet snažno zamirisa. — Vi sada idete u građansku školu, rekao bih — reče sjedajući opet pokraj nas i trljajući oči.

— U osnovnu — ispravih ga. — Riđi ide u sedmi, a nas dvojica u šesti razred.

— Aha — kimne on. — Neven je malo stariji, vidi se. Ja sam pohađao građansku školu, mislim, kad sam bio vaših godina. Tako se onda zvala ta škola. Poslije sam izučio pravne znanosti.

— Vi ste sudac? — upita Riđi.

— Trebao sam biti — tužno se osmjehne. — Ali baš kad sam dobio prvo namještenje, primijetio sam na sebi znake neke bolesti.

Kako je starac nekoliko trenutaka šutio zagledan u pucketavu vatru, Šiljo zapita:

— Kakve bolesti?

— Guba! — reče on i nasmije se suhim smijehom.

Nastade tajac.

— Smjestili su me u bolnicu — nastavi malo kasnije — a onda, dok se još nisam bio ni snašao, ukrcali su me na brod. Tu je već bilo dvadesetak nesretnika koji su болоvali od iste bolesti. Znao sam da će nas nekamo odvesti.

— Kamo? — zapitah tiho.

— Rekli su nam da nas vode u neku talijansku bolnicu, u kojoj su, navodno, uspješno liječili tu bolest. Nisam povjerovao u to. Zacijelo su nas željeli izolirati kako bi spriječili širenje bolesti. Bio sam uvjeren da nas vode na neki otok, u karantenu.

— I? Što je bilo dalje? Jesu li vas dovezli na ovaj otok?

— A, ne, ne! Plovili smo dosta dugo. Nekoliko smo puta pristajali, a poslije svakog zaustavljanja ukrcavali su po nekoliko novih bolesnika.

Na pečenki se kožica zarumenjela i u posudu je počeo kapati smeđi mirisni sok. Starac je sjedio pokraj nas i netremice gledao u žar, a misli su mu, očito, bile daleko.

— Jednog je dana u brodskoj kotlovnici odjeknula eksplozija — reče kao da se budi iz sna.

— Zidovi našili kabina popucali su kao da su od papira, a u prostorije je prodrla voda. Nesretnike koji se nisu odmah podavili dohvatili su snažni vrtlozi i povukli ih u more.

— A vi? — šapne Šiljo.

— Ja sam s još trojicom brodolomaca zaplivaao prema kopnu koje se naziralo u daljini.

— Je li to bio ovaj otok?

— Jest. Jedan je od onih jadnika iznemogao i potonuo, nismo mu nikako mogli pomoći. Kad smo se preostala dvojica i ja dokopali otoka, pogledali smo prema mjestu na kojemu je došlo do katastrofe. More je bilo mirno, kao da se ništa nije dogodilo. Od one dvojice koji su sa mnom isplivali na otok jedan je za nekoliko dana umro, a malo zatim i drugi. Vjerojatno su dobili upalu pluća. Pokopao sam ih i ostao sâm.

— Vidjeli smo dvije humke — sjetih se. — Jesu li tamo pokopani?

— Da, ono su njihovi grobovi. Prve noći na otoku, dok su još i ona dvojica bila živa, podigla se oluja. Valovi su nasrtali na otok i izbacivali na obalu ribe i predmete s našeg potonulog broda. Nekoliko smo se dana hranili sirovom ribom.

— Kako ste se poslije snalazili za hranu? — zapita Riđi, očekujući valjda da starac spomene školjke i račiče.

— Svakako. — Rekao je samo tu riječ, ali ju je izgovorio takvim glasom i uz to odmahnuo rukom, da nismo tražili daljnja objašnjenja. Zatim nastavi: — Kad su ona dvojica pomrla, svukao sam s njih odjeću i spremio je. Pokupio sam i sve ono što su valovi izbacili s

potonulog broda, ali sam i kasnije, kod sjevernog rta, pronalazio razne predmete koje su navukle morske struje.

— Kako ste dobili vatru? — zapitah.

— Trenjem — odgovori starac. — U početku je to bio mučan posao, ali je kasnije išlo lakše. Naučit ću i vas kako se to radi.

Mene nešto štrecne.

— Mi imamo žigice — rekoh brzo. — Ponijeli smo nekoliko kutija, vidjeli ste.

Na ovu moju upadicu starac ne reče ništa. Nas trojica pogledamo se ispod oka. To što nas namjerava učiti kako se trenjem dobiva vatra ne sluti na dobro. Ta ne misli valjda da ćemo i mi na otoku ostati četrdeset godina!

— Hranio sam se plodovima koje sam skupljao po otoku, a često, bogme, lišćem i korijenjem.

— A školjkama i račićima? — napokon zapita Riđi.

— Da, i školjkama i račićima. I ribama, naravno. Sušio sam ih i spremao za zimske dane.

— Vidjeli smo da imate i kukuruza — rekoh.

— Imam — osmjehne se on. — Jednom sam na obali našao ranjena galeba. Bila mu je slomljena noga i krilo. Uhvatio sam ga, očistio perje i rastvorio. U njegovu sam želucu pronašao zrno kukuruza. Možete misliti kolika je bila moja radost! Čuvao sam zrno čitave zime, a u proljeće ga posadio. Svakoga sam dana po nekoliko puta gledao je li izniklo. Jednom sam ugledao mali zeleni listić kako proviruje iz zemlje. Čuvao sam ga kao oko u glavi. Često sam se noću budio mučen teškim snovima kako se moje krhko stabalce suši. Tada bih naglo ustajao i hitao k svojoj biljci. Tek kada bih vidio stabalce, smiren bih se vraćao u kolibu. U jesen sam ubrao plod, a sljedeće godine posadio veću gredicu. Godinu dana kasnije imao sam već dosta kukuruza. Zrnje sam drobio između dva kamena. Brašno je bilo krupno i grubo, ali ipak puno bolje i ukusnije od korijenja i lišća.

Malo je zastao da predahne, a potom nastavi:

— Čini mi se da sam puno pričao o tom zrnu kukuruza. Ali vi ne možete znati što je ono za mene značilo. Mogao bih reći da me je ono, to sitno zrno, održalo na životu onih prvih godina moga samovanja. Znate, održalo mi je nadu i davalo snagu da ustrajem.

— Je li i onaj kruh koji smo jeli... ovaj... iz galebova želuca? — upita Šiljo.

— Jest, u krajnjem slučaju, jer kruh koji ste malo prije jeli spravljen je od kukuruza koji je, da tako kažem, daleki potomak onoga zrna iz galebova želuca. — Kratko se nasmije, pa nastavi: — U međuvremenu sam sagradio kolibu i u nju prenio sve predmete koje mi je darovalo more. To je ova koliba koju vidite.

Pogledali smo u smjeru kolibe kao da je do tada nismo vidjeli.

— Zar vas nišu tražili poslije one nesreće? — zapita Riđi. — Na brodu je bilo mnogo

Ljudi...

— Mislím da jesu. Dolazilo je nekoliko brodova i brodića i obilazili mjesto nesreće, ali se na otok nitko nije iskrcavao. Zacijelo nisu mogli pretpostaviti da bi netko mogao isplivati na otok. — Nekoliko je trenutaka tupo zurio u vatru, pa doda gorko: — A možda su tako nešto i pretpostavili, ali otoku se ipak nisu primicalí. Ta oni su nas vjerojatno i povelí na neki pusti otok. Možda su mislili kako će biti najbolje da onaj tko je uspio doplivati ovamo, ako je doista uspio, tu i ostane.

— Nije bilo lako sazidati ovu kolibu — reče Riđi.

— Eh, nije — uzdahne starac. — Ali imao sam dosta vremena. Nada u povratak postajala je iz godine u godinu sve manja, iako nikada nije sasvim nestala.

— A ona vaša bolest? — sjetih se.

Starac je dugo šutio. Vatra se polako gasila, a mjesečina kao da je postajala sve jača.

— Bolesti je sasvim nestalo — trgne se starac iz razmišljanja. — Kako, to ni sâm ne znam. Postoje tri mogućnosti: ili se moje tijelo samo othrvalo bolesti, ili su se liječnici prevarili u dijagnozi, ili sam, jedući lišće i korijenje, pojeo nešto što je u sebi sadržavalo prirodni lijek protiv gube.

NEISPUNJENO OBEĆANJE

— Na otoku nema ni jednog izvora — nastavi starac — pa sam u kamenu morao dubiti cisterne. Kišnica se u njima zadržava prilično dugo, ali ipak uvijek pomalo strahujem od nestašice vode.

Dok je starac pričao, ja sam većinom držao glavu na koljenima i promatrao ga. Za ovih nekoliko sati otkako smo s njim postao mi je nekako blizak, kao da ga odavno poznajem. Dok je ovako zamišljeno sjedio uz vatru sa svojom dugom bradom, s licem izboranim i smežuranim poput uvela krumpira i s pramenovima sijede kose što mu se spuštaju niz potiljak i rasipaju po leđima, bio je sličan nekom starom mudracu iz knjiga.

— Nakon nekoliko godina provedenih na otoku priviknuo sam se na ovakav život. Sa zahvalnošću sam prihvaćao sve što mi je otok davao... — duboko uzdahne i dometne tiše — ... i oduzimao. Jer, bio sam mlad, mogao sam raditi i radio sam. Ali bio sam sâm, to mi je najteže padalo. Družio sam se samo s galebovima i zmijama.

Šiljo ubaci:

— Ja sam danas ubio jednu zmiju! Grgeč i Riđi mislili su da me je ujela.

Zatim se nasmija. Mislim da je ta njegova upadica bila sasvim neumjesna. Riđi mu reče:

— Zaveži! Da te barem ujela!

— No, no, što vam je? — pogleda ih starac.

— Ništa — reče Šiljo ne prestajući se smješhati. — Neka vam kažu njih dvojica.

— Molim vas — zamolih starca — samo vi nastavite. Zar se za sve to vrijeme ni jedan brod nije približio otoku?

— U početku nije, osim onaj put, neposredno nakon nesreće, kad su nas tražili. Brodovi su prolazili, vidio sam ih, ali dosta daleko od otoka. Nisu me primijetili. Mislim da su u to vrijeme u nekoliko navrata na otok dolazili ribari, zaključio sam to po nekim znakovima. Vidio bih ovdje ili ondje komad stare mreže ili ostatke hrane, ali ljude u tim prvim godinama zaista nisam vidio.

— To je bilo strašno.

— Pa i nije. Istina, teško je živjeti sam, ali čovjek se i na to navikne. Najteže mi je bilo što nisam imao s kim razgovarati. Zato sam govorio kamenju i drveću kao da su živa bića, svašta sam govorio, samo da ne bih zaboravio govoriti. Da me je tko čuo, zacijelo bi pomislio da sam lud. Upoznao sam svaki kamen, svako drvo i svaki grm, sve što se nalazi na otoku i...

Zastade oklijevajući.

— I? — potakne ga Riđi.

— ... i oko otoka — nadoveza on, ali mi se učinilo da je namjeravao reći nešto drugo. (Puno kasnije pokazat će se da sam bio u pravu i da mi se dobro učinilo.) Starac zatim pokaza rukom prema sjeveru. — Gore, na sjevernom dijelu otoka, ima jedan jezičak kopna zavučen u more. Na tome rtu je visoka litica. Odozgo se pruža dobar vidik daleko uokrug. S te sam litice često promatrao pučinu, nadajući se da ću ugledati neki brod ili ribarsku barku kako se približava otoku.

Pečenka je već dobila lijepu smeđu boju, a meso se na nekim mjestima počelo odvajati od kostiju. Starac donese nož i zabode ga u janjeći but.

— Još malo i bit će pečeno — reče kad je izvukao nož iz mesa.

— Maloprije ste rekli — sjeti se Riđi — da se u početku ni jedan brod nije približio otoku. Znači li to da se kasnije netko ipak iskrcao na otoku?

— Da — reče starac sjedajući. — Jednom sam sjedio na stijeni i daleko na pučini ugledao brod. Postajao je sve veći, što je značilo da se približava otoku. I doista se približavao! Nisam mogao vjerovati svojim očima. Počeo sam mahati i vikati iz svega glasa. Mornari su ubrzo spustili čamac i zaveslali prema meni. Kad su se iskrkali, počeli su mi govoriti nešto na jeziku koji nisam razumio. Govorili su zapravo španjolski, a ja sam znao talijanski, pa smo se kako-tako ipak razumjeli. Shvatio sam da plove u Južnu Ameriku s tovarom ovaca iz Turske, ali da prethodno još moraju navratiti u Trst. Kazao sam im tko sam i kako sam dospio na otok.

— Jeste li im rekli da ste bili bolesni? — zapitah.

— Jesam — kimne starac i slabašno se osmjehne. — Rekli su da će brod već u zoru dignuti sidro i obećali da će me povesti i iskrcati u Trstu. Pozvao sam ih u svoju kolibu, ali oni zahvališe na pozivu i rekoše da će prespavati na brodu, a u zoru će, prije polaska, doći po mene. Zatim su se vratili na brod, a ja sam požurio da se spremim za polazak. Nisam zapravo ni imao što spremati. Sva se moja imovina sastojala od nekoliko kilograma kukuruza, smokava i sušenih riba. Do kasna sam sjedio na obali i promatrao osvijetljeni brod. Zelja za razgovorom s ljudima bila je tako jaka da sam nekoliko puta dolazio u iskušenje da skočim u vodu i zaplivam prema brodu. S palube se čuo razgovor i smijeh mornara. Tek kad je na brodu sve utihnulo i svjetla se pogasila, pošao sam u svoju kolibu da u njoj prespavam posljednji put.

— Zašto vas nisu odmah povelili na brod?

— Ne znam. Tada jednostavno nisam razmišljao o tome. — Razgrne žar ispod ražnja i odgurne ga u stranu, pa nastavi: — Znaete, kad je čovjek ispunjen radošću, sve izgleda ljepše. A ja sam te noći bio ispunjen dubokom radošću. Kao što sam rekao, pošao sam u kolibu, ali nisam odmah ušao u nju. Obilazio sam svoj otočić. Dugo sam ostao vani, a kad sam napokon ušao u kolibu, nisam mogao zaspati. Zvijezde se još nisu bile pogasile kad sam ustao i uputio se na obalu.

Ušutio je. U krošnjama maslina zašušti noćni povjetarac. Iz tora dopre tugaljivo blejanje. Vatra je sasvim dogorjela. Tek poneka žeravica, skrivena u pepelu, iznenada bi zasvjetlucala.

— Jesu li došli po vas? — upita Šiljo.

— Nisu.

— Nisu?

— Ne. Brod je otplovio.

U pepelu prsne jedna žeravica.

— Kako su vam to mogli učiniti? — javi se Ridi.

— Pa obećali su da će doći po vas — dometne Šiljo ljutito.

Starac slegne ramenima.

— Eto, nisu održali obećanje — reče. — U daljini sam još vidio brod. Dugo sam gledao za njim, sve dok se nije izgubio na obzoru.

Sjedili smo šutke i gledali ga, očekujući da nastavi svoju priču. Ja sam osjećao golemo sažaljenje prema tom nesretnom starcu. Gotovo su mi suze došle na oči.

— Tako sam u istom danu doživio veliku radost i veliko razočaranje — reče on malo kasnije. — Dugo sam sjedio na obali i razmišljao o sudbini koja me prati. A onda odjednom do mene dopre blejanje ovaca. Spustio sam ruke s lica i osvrnuo se. Ugledao sam dvije ovce privezane za grm, a pokraj njih drveni kovčeg. Brzo sam ga otvorio i u njemu našao nekoliko iznošenih odijela, dva para postola, noževe, žlice i vilice, posuđe, dvije sjekirice, vrećicu čavala, malu ručnu pilu i još nešto sitnog alata, pribor za pecanje, nekoliko pokrivača i mnogo konzervi te još neke predmete. Dolje, u zaljevu, ostavili su čak i jednu barku.

— Sve je to lijepo — reče Šiljo još uvijek ljutitim glasom. — Ali zašto vas nisu povezli?

— I ja sam se pitao. Kad su mi već htjeli pomoći, mogli su me primiti na brod i ostaviti u Trstu, ili bilo kojoj drugoj luci. Ali mislim da sada znam razlog zašto nisu tako učinili.

— U čemu je stvar? — zapitah.

On ne odgovori odmah. Podbočio se na lakat i zamišljeno gledao preda se.

— Vidiš — reče — ti si me maloprije pitao jesam li im ispričao da sam bio bolestan. Znam

što si mislio pri tom pitanju. Da, ispričao sam im. Oni mi vjerojatno nisu povjerovali da sam ozdravio, pa su se uplašili da bi se bolest mogla uvući među posadu. Zato me nisu odmah ni povezli na brod, a niti su htjeli ući u moju kolibu kad sam ih pozvao.

— Neljudi! — ote se Šilji.

— A, ne, ne bi se za njih baš tako moglo reći — usprotivi se starac. — Ja sam o njihovu postupku dugo razmišljao i na kraju zaključio da on nije bio neljudski, nego, dapače, sasvim razumljiv, čak i opravdan.

— Kako to?

— Pa, eto, oni mojoj priči nisu morali povjerovati. Kao što sam maloprije rekao, mogli su pomisliti da sam na otok doveden kao teški zarazni bolesnik i da sam opasan za okolinu, ili da sam tu zatočen kao kažnjenik, zar ne?

— Pa, jest — složi se Riđi. — To su zaista mogli pomisliti.

— Ali rekli ste im da ste ozdravili, ne? — podsjeti Šiljo.

— Rekao sam, ali oni ni u to nisu morali povjerovati. U svakom slučaju, bio sam im itekako zahvalan, jer su predmeti koje su ostavili na otoku značili pravi preokret u mom životu. Od tada se na svoje stanje nisam mogao požaliti, uzme li se u obzir kako sam živio prije njihova dolaska. Ribe sam sada imao dovoljno, jer su mi ostavili ribolovni pribor. I ovce su se brzo razmnožile. Od njih dobivam meso i mlijeko, što je uz kukuruz, ribu i voće moja glavna hrana. Od ovčjeg runa pravim odjeću.

— Koliko sada imate ovaca?

— Trideset dvije. Šest ih se proljetos ojanjilo.

— Pa to je čitavo stado!

— Bilo bi ih puno više da svake godine ne zakoljem po nekoliko. — Starac malo promisli i nasmije se. — Pojeo sam ih više od stotinu!

— Stotinu! — zine Šiljo.

— I više, siguran sam. Mora se jesti. A, osim toga, više od tridesetak ovaca ne bi moglo ni živjeti na otoku. Ne bi imale dovoljno pašne i vode. O tome se mora voditi računa. Poslije odlaska onoga broda nekoliko sam mjeseci dubio cisterne po otoku, kako bih osigurao vodu i za ovce. Sada ih ima toliko, da se cijelo stado može iz njih napajati. Mogao bih izdupsti i više cisterni, ali što bi vrijedilo kad ne bi bilo ispaše za veći broj ovaca. Mora postojati nekakva ravnoteža.

Riđi pogleda u pečenku i reče:

— Sada ih imate samo trideset jednu.

— Da — potvrdi starac i uze ražanj. — Ali uskoro će se broj popuniti. Za nekoliko dana dvije će se ovce ojanjiti.

Jedan kraj ražnja spustio je na zemlju, a drugi je ostao u rašljama.

— Evo, pečeno je — reče. — Neka svatko uzme ono što najviše voli. Dobar vam tek!

ČETRNAEST TISUĆA DVJESTO ŠEZDESET OSAM KAMENČICA

Nas trojica priđemo pečenki.

— Ja ću uzeti repić — reče Šiljo.

— Samo ga uzmi — nasmije se Riđi i htjede dodati još nešto u vezi s repićem, a onda pogleda starca i zatvori usta. Odrezao je velik komad od buta i zagrizao u toplo ukusno meso.

— Eto, to bi bila moja priča — reče starac griskajući komadić smeđe kože. — Cijeli sam svoj vijek proveo na ovom otoku.

— Je li poslije onoga broda još itko navraćao? — upitah preko zalogaja.

— Jesu, ribari. Svake godine po nekoliko njihovih barki doplovi do otoka, uglavnom kad im zaprijeti nevrijeme. Neke sam ribare upoznao. Donesu mi ponešto.

— Kako da niste otišli s njima?

— Neki od njih su me zaista zvali da se vratim na obalu, ali ih nisam poslušao. Ni sâm ne znam zašto. — Proguta zalogaj i uzdahne. — Možda zato što sam zavolio ovaj otočić. Da, vjerojatno zato. Inače, vjetrovi i morske struje često u blizinu otoka dovuku poneku olupinu. Prošlog su ljeta struje ovamo dovukle neki stari ribarski brodić. Uopće nije bio za upotrebu, prava olupina. Poskidao sam s njega nekoliko polutrulih konopaca, namjeravajući ga sutradan razlupati i uzeti građu. Ali noću su ga struje odvukle dalje. One su u ovom dijelu mora dosta jake, osobito gore, kod sjevernog rta.

— Maloprije ste rekli da ribari ipak ponekad svrate ovamo — reče Riđi. — To znači da bi oni mogli opet doći, zar ne?

— Svakako.

— Onda bismo se mogli s njima vratiti!

— Naravno da biste mogli. Samo, nikad se ne zna kad će oni doći. Mogu već ove noći, a mogu tek za nekoliko mjeseci.

Nije nas time baš utješio.

Kad smo završili s jelom, starac unese ražanj u kolibu i prisloni ga uza zid. Pečenku nije ni skidao s njega.

— Ako noću netko ogladni — reče — neka se samo posluži.

— Tri dana neću ogladnjeti! — otpuhne Riđi.

Šiljo je samo oglodao repić, a na prepečenom janjećem repiću ni tri mrava se ne bi mogla čestito pogostiti. Opet se počeo tužiti na mučninu i stalno se držao za trbuh.

Noć je već bila poodmakla. Starac je na podu napravio zajednički ležaj za nas trojicu. Naslagao je jednu na drugu nekoliko ovčjih koža s kojih nije bila ostrižena vuna. Kože su neugodno vonjale, ali je na njima bilo ugodno ležati. Naš se domaćin smjestio na svoju kamenu postelju u kutu.

— Barka vam je još dosta dobra — oglasi se malo kasnije — ali je malo preteška za veslanje.

— Nismo imali motor — reče Riđi. — Da smo ga imali, siguran sam da bismo se dokopali obale. Pokušat ćemo sutra.

— Što ćete pokušati sutra?

— Poći kući. Moramo samo istesati vesla.

— To vam ne bih preporučio.

— Zašto?

— Opasno je.

— A kad biste i vi pošli s nama... — reče Šiljo.

— I tada bi bilo opasno. Vjetrovi ovdje pušu gotovo svaki dan, pa je more oko otoka dosta uzburkano i opasno za plovidbu brodicom.

— Pa što da radimo? — zabrinuto će Riđi.

— Bilo bi najpametnije pričekati ribare, to je ono što ja mislim. Već dugo nisu navraćali, pa možemo očekivati da će se uskoro pojaviti.

Uskoro, hm... Maloprije je rekao da mogu doći već ove noći, a mogu i za nekoliko mjeseci.

Kroz otvor u zidu provirio je mjesec. Iz tora se čulo šmrkavo disanje ovaca. U drugim bi prilikama sve ovo — prisilno iskrcavanje na nepoznatom otoku i sjedobradi starac sa svojim stadom i potresnom pričom — bilo doista lijepo, prava pustolovina, doživljaj o kojemu bi se i te kako moglo pričati. Ali ovako, eh... Stalno me tištila misao o potpunoj izgubljenosti i neka crna slutnja da će naše sudbine biti slične starčevoj. U mislima sam već vidio nas trojicu kao oronule starce s dugim sijedim bradama, odjevene u ovčje runo sa štapovima u rukama. Tjeskoba me sve više obuzimala te se okrenuh na drugu stranu, prema zidu, ne bih li zaspao. Ali san mi nikako nije dolazio na oči.

— Čuj, Riđi! — šapnuh sjetivši se nečega. — Kad god sam nekamo odlazio od kuće, na ekskurziju i tako, pisao sam svojima čim bih stigao. Onako, znaš, dobro smo putovali, smjestili smo se, ne brinite za mene. Oni će i ovaj put očekivati razglednicu ili pismo.

— Hoćeš li im poslati razglednicu ili pismo? — nasmije se on.

— Nisi baš duhovit! — ljutnuh se.

— No, dobro — nato će on. — I što onda ako si im pisao?

— Zar ne shvaćaš? Kad vide da im se ne javljam uznemirit će se i pomisliti da nešto nije u redu. Znam ja svoju mamu. Onda će sigurno provjeriti kod onih naših prijatelja.

— Aha! — živne Šiljo. — Toga si se dobro sjetio, Grgeč! Ima tu nešto.

Riđi reče bezvoljno:

— Ali što sve to vrijedi? Ako i doznaju da nismo kod prijatelja, kako će nas naći?

— Pa, dobro, Riđi — negodovao je Šiljo — bi li ti volio da nas nađu ili ne bi volio? Reci!

— Sigurno da bih volio.

— Zašto onda na svaki lonac moraš staviti poklopac? To što je rekao Grgeč zaista je moguće. Samo da što prije provjere!

— I što će učiniti kad saznaju da nismo kod prijatelja?

— Opet ti! — ljutio se Šiljo. — Učinit će nešto, jasno da će učiniti! Obavijestit će lokalnu radio-postaju. Emitirat će se vijest o našem nestanku, a nju će čuti svi brodovi i početi pretraživati more i otoke...

— A ronjoci morsko dno — ubaci Riđi zloguko i nasmije se dubokim glasom: — Ho-ho-ho!

— Siguran sam da će svi ribari iz našega mjesta i okolice poći u potragu — nastavio je Šiljo ne obraćajući pažnju na njegovu upadicu.

Kad je Šiljo spomenuo radio-postaju, sjetih se našega tranzistora. Dohvatih ga s police i uključih. Upravo su izvještavali o laboratorijskom nalazu Mjesečeva tla.

Starac naglo ustade i sjede na postelji.

— O čemu to govore? — zapita uzbuđeno.

— O sastavu Mjesečeva tla — rekoh okrećući kotačić na tranzistoru. — Ispituju ga otkad su se astronauti vratili s Mjeseca.

— Što kažeš da ispituju?

— Kamenje s Mjeseca.

— S Mjeseca? — priupita. — Pojačajder malo tu spravicu!

Priđe bliže tranzistoru da bolje čuje, ali baš u tom trenutku emisija vijesti je završila i spiker najavi Mozartovu Trinaestu sonatu za orgulje i orkestar u F-duru.

— Ma što mi to pričaš, Davore? — odmahivao je glavom u nevjerici. — Kakvo kamenje?

— Ono što su ga astronauti donijeli s Mjeseca.

— S Mjeseca?

— Da, s Mjeseca.

— Nećeš mi valjda reći da je netko bio na Mjeseću!

— Upravo to! — Sjetih se da starac o tome ne može znati ništa, pa nadodah: — Bili su ovoga ljeta na Mjeseću, znate. Dvojica.

— Nevjerojatno! — reče vraćajući se svojoj kamenoj postelji. — Kako izgleda Mjesečevo tlo?

— Kamenje. Obično kamenje. Donijeli su ga nekoliko vreća. Čim su se vratili, poslali su ga u sve veće laboratorije na ispitivanje.

— Donijeli su i prašine — dometne Šiljo. — Mjesečine u prahu.

— A tko je bio gore?

— Neil Armstrong i Edwin Aldrin — opet prihvatim ja. — Treći je kružio oko Mjeseca i čekao ih... Šiljo, kako se zvao onaj koji je kružio?

Šiljo se zamisli.

— Zaboravio sam — reče.

— Po imenima bih rekao da su Englezi.

— Amerikanci — rekoh. — Ali već i drugi kruže svemirom. Uskoro će na Mars, pa na Veneru, a onda i dalje.

— Čime su putovali? Zrakoplovom?

— Ma kakvi! — nasmijah se. — Svemirskim brodom, "Apolloom 11". Na Mjesec su se spustili 21. srpnja prošle godine u 3 sata i 56 minuta... na kojemu ono mjestu, Šiljo?

— Zaboravio sam i to.

— U Moru tišine — reče Riđi.

— Silno! — usklikne starac. — Ne mogu vjerovati!

— Jest, jest — uvjeravali smo ga.

— Bilo je i na televiziji — ubaci Šiljo.

Starac je od nekih zadarskih ribara koji su dolazili na otok čuo nešto o televiziji, ali je sada zamolio da mu sve to malo bolje objasnimo. Mi smo mu objasnili koliko smo mogli, a on nas je, sjedeći na ovčjim krznima, pozorno slušao i čudio se. Na kraju reče:

— Da se nečiji govor može slušati na velikoj udaljenosti, to znam. Nekoliko sam puta slušao radio. Ali da se može i vidjeti onaj koji govori, e, to je zaista nevjerojatno!

— I ja sam jednom bio na televiziji! — ubaci Riđi. — Prošle godine.

— Ti? — začudi se starac.

— Da, ja. Isplovio sam jedne noći s ribarima. Kad smo bili daleko od obale, primijetimo da se nešto događa na moru. Pridemo barkom bliže i čujemo kako netko razgovara na stranom jeziku. Privučemo se još bliže, a kad tamo, ljudi u ronilačkoj opremi skaču s jahte u more i iznose neke predmete na površinu.

Riđi malo zastade da bi pridao što veću važnost svojim riječima. Gurnuh ga nogom ispod pokrivača.

— Pričaj! — rekoh. — Nemoj se praviti važan.

— Bile su to amfore — nastavi on. — Odmah smo se vratili na obalu i ja sam potrčao u policijsku postaju. Tamo sam ispričao što smo vidjeli. Da ste samo vidjeli strku koja je nastala! Policajci su odmah uskočili u patrolni čamac i zamolili me da pođem s njima. Odveo sam ih na mjesto gdje smo vidjeli jahtu. Bila je još tamo. Sve su ih uhitili i zaplijenili jahtu! Sutradan su došli ljudi s televizije i razgovarali sa mnom. To se zove intervju. I snimali su me. Od općine sam dobio jedan komplet knjiga za nagradu.

— To si dobro učinio, Nevene, čestitam! — oda mu starac priznanje, a zatim se opet vrati na priču o Mjesecu: — Ako sam dobro razumio, na televiziji ste gledali i izlazak ljudi na Mjesec?

— O, da! Bilo je uzbudljivo! — rekoh. — Neki ni dan-danas ne vjeruju da je sve to istina.

— Kako ne vjeruju?

— Misle da je to bila nekakva montaža i da su sve to snimali u nekoj pustinji na Zemlji. Neka misle što hoće, ja vjerujem!

Starac kimne. Čini se da je i on dijelio moje mišljenje.

— A gore su našli samo kamenje, rekoste?

— I prašinu — opet će Šiljo. — Nema uvjeta ni za kakav život. Tako barem kažu. Ali tko zna...

— Ja sam se stalno nadao da će tamo zateći nekoga — reče Riđi.

— A ja mislim da su i zatekli — pritvrdi Šiljo — ali to nisu snimili da ne bi uznemirili javnost.

Zaspali smo. Noću je starac više puta ustajao, sjedio na svojoj postelji i opet lijegao. Primijetio sam to jer sam se i ja često budio, valjda zbog obilne večere.

U zoru je Šiljo dobio vrućicu. Obrazi su mu se zacrvenjeli, oči upale i dobile nekakav čudan sjaj. Izgledao je slabo.

— Samo nam je još to trebalo — uzrujavao se Riđi. — I ovako smo u jadnom položaju, a sada još i ovo!

— Ne brini se, Riđi — šapne Šiljo kao da se ispričava i slabašno se osmjehne. — Nije meni ništa.

— Da, ništa, a crven si kao...

— Zaveži! — presiječem ga ljutito.

Riđi me pogleda iznenađeno.

— Što ti je, Grgeč? Nisam mislio ništa loše.

Starac je Šilji stalno opipavao čelo i obraze. Rekao mu je da se po svoj prilici razbolio zato što je popio puno vode, a odmah poslije toga jeo zelene smokve.

Za doručak je Šiljo popio samo nekoliko gutljaja ovčjeg mlijeka. Starac je cijelo prijepodne sjedio pokraj njega i stavljao mu obloge.

Riđi i ja počeli smo spremati kolibu, tek toliko da nešto radimo. U jednom je kutu, pokraj drvenog kovčega, stajala gomila oblog kamenja, koju sam zapazio i prilikom svoga prvog ulaska u nastambu. Upitah našega domaćina smijemo li ga iznijeti, jer je zauzimalo puno prostora.

— Pa — on će oklijevajući — iznesite ga ako hoćete.

Po glasu kako je to izgovorio zaključio sam da kamenje za njega ima nekakvo posebno značenje.

— Ako vi ne želite da ga iznesemo, nećemo ga iznositi.

— Dobro — slegne on ramenima i osmijehne se — onda nemojte.

Riđi upita znatiželjno:

— Zašto je ono tu?

— Svaki sam dan stavljao po jedan kamenčić u taj kut. Tako sam računao dane provedene na otoku.

— Koliko sada ima kamenčića? — Ne znam. Sigurno ih ima puno. Kao što vidite, gomila nije mala.

— Nije — kimne Riđi.

— Smijemo li ih prebrojiti? — oglasi se Šiljo.

— Zašto ne, ako vam se broji.

— Broji nam se — reče Riđi i sjedne pokraj gomile.

I ja sam odmah sjeo uza nj. Taj posao zaokupio je i Šilju. Izvukao se ispod pokrivača i prišao nam. Svatko je odvojio otprilike po jednu trećinu s one hrpe. Počeli smo brojiti. Kad smo završili, Riđi je pred sobom imao četiri tisuće šesto dvadeset dva, Šiljo četiri tisuće osamsto dvadeset devet, a ja četiri tisuće osamsto sedamnaest kamenčića. Dakle, ukupno, četrnaest tisuća dvjesto šezdeset osam kamenčića.

Podijelili smo to s brojem dana u godini.

Ispalo je da je starac na otoku proveo više od trideset devet godina!

Kad mu to rekosmo, on se samo nasmiješi i odloži knjigu koju je čitao. Zatim utone u

razmišljanje. Nismo mu htjeli smetati, pa smo izašli u dvorište. U šikari smo nasjekli svježih grančica. Čvrsto smo ih stegnuli u rukovet i na nekoliko mjesta svezali usukanim remenjem od ovčje kože. Tako smo napravili metlu. Pomeli smo dvorište i prilaze kolibi.

Starac je zaspao na tronošcu. Knjiga mu je kliznula s koljenâ i pala pokraj nogu. Probudio se čim smo ušli. Ubrzo je izašao u dvorište i na sinoćnjem ognjištu potpalio vatru.

— Obećali ste da ćete nam pokazati kako se trenjem pali vatra — podsjetih ga.

— Zlu ne trebalo — dometne Riđi.

— Pokazat ću vam — reče on ulazeći u kolibu. — Nije to baš tako lak posao. Zato ljeti, kad je jako sunce, radije potpaljujem lećom. Dao mi ju je jedan ribar prije nekoliko godina.

Zamijesio je tijesto od kukuruznog brašna, a onda ga, razgrnuvši žar, stavio na vrelu kamenu ploču. Tijesto je pokrio plosnatim kamenom, također vrelim, te na nj navukao žar. Kad je kruh bio pečen, skinuo je s njega gornji kamen. Ispod kamena ukazala se rumena mirisna korica.

Riđi i ja ručali smo s velikim tekom. Šiljo nije ništa ni okusio. Opet se žalio na grčeve u želucu.

Poslije podne stanje mu se pogoršalo. Nas dvojica ozbiljno smo se uplašili, pogotovo kad smo primijetili da je i starac zabrinut. Namákali smo rupčiče u vodu i stavljali mu ih na čelo i stopala. Starac je otišao u dubinu otoka tražiti ljekovite trave za čaj. Rekao je da će se Šilji od toga čaja smanjiti temperatura. Vratio se pred večer. Trave je natopio u vodi i ostavio da tako stoje do jutra.

Noću je Šiljo buncao i prevrtao se na postelji od ovčjih koža. Uz to ga je svaki čas tjeralo na povraćanje. A nije imao što povraćati, jadnik. Dok sam mu jednom, za vrijeme tog mučnog naprezanja, pridržavao glavu, on se odjednom uspravi i pogleda me. Oči su mu bile pune suza.

— Grgeč, onaj svoj plavi bicikl ostavljam tebi — reče. — U šupi je iza naše kuće. Slobodno ga uzmi kad se vratite. Reci mojima da je to bila moja želja.

— Ne trabunjaj gluposti! — rekoh brišući mu suze i slinu oko usta. Pri tome sam osjećao kako i meni suze naviru na oči.

— Riđi neka uzme moj pištolj "plašljivac". U torbi je s knjigama. Uvijek ga je želio imati.

— Ne budi lud, Šiljo! — gotovo sam viknuo. — Ozdravit ćeš ti brzo, majmune majmunski, siguran sam da ćeš ozdraviti! To ti je od zelenih smokava, a možda i od ljuljanja na brodiću. Stari je rekao da ćeš ujutro popiti čaj i bit će sve dobro, vidjet ćeš. Onda ćemo praviti plan za povratak. Zar ne, stari morski vučel?!

Gladio sam ga po kosi vlažnoj od znoja. Bio je pošten i dobar, pravi prijatelj, taj naš Šiljo.

Riđi i ja htjeli smo noću ostati uza nj, ali nas je starac poslao na spavanje i sâm ostao pokraj njega. Nas dvojica nismo mogli oka sklopiti. Ja sam plakao. I Riđi je, čuo sam ga

kako šmrca. Samo nije htio priznati. Kad god bi me počeo hvatati san, preda mnom bi iskrsnule Šiljine krupne sjajne oči i blijedo lice i čuo bih ga kako govori o biciklu i "plašljivcu".

Ujutro je starac prokuhao vodu s onim travama i procijedio je kroz jedan čisti rupčić. Tekućina je bila žućkastozelenkasta i gorka. Jedva smo Šilju primorali da je popije.

Nakon toga smo Riđi i ja morskom vodom napunili jednu ograđenu plitku kamenu udubinu na južnom dijelu otoka. Starac nam je rekao da će se s te površine, kad se voda ispari na suncu, moći nastrugati dvije šake soli.

— Zašto ste ogradili onu plitku kamenu zdjelu? — zapitah ga.

— Da ovce ne poližu sol — nasmiješi se on. — Ribari su mi nekoliko puta donosili soli, ali se to brzo potroši.

Neprestano smo se motali po dvorištu i svaki čas ulazili u kolibu da vidimo kako je Šilji. Premda se Riđi i ja cijeli dan nismo razdvajali, bez Šilje smo se osjećali osamljeni.

— Ako danas ne umrem od dosade — rekao je Riđi toga dana — živjet ću sto godina!

Pogledao sam ga ispod oka. Nervozno je provlačio prste kroz kosu, otpuhivao i vrpolio se. Nije njemu bilo dosadno, znao sam. Bio je uznemiren i zabrinut zbog Šilje, isto kao i ja.

— Znaš, Grgeč — reče malo kasnije — ako Šiljo umre, ja ću sjesti u brodić i otploviti!

— Kamo ćeš otploviti, Riđi? — zapitah tiho.

On me pogleda i ljutito baci kamenčić daleko u more. Oči su mu bile pune suza.

— K vragu ću otploviti, eto! — reče žestoko.

— Kako to misliš?

— Nosi se s tim svojim glupim pitanjima! — vikne on, pa se okrene u stranu i zajeca. — Neka me više nema na ovom svijetu! Ti možeš ostati sa starcem, ako hoćeš.

Lagano sam mu položio ruku na rame.

— Mislim da bih i ja pošao s tobom — rekoh. — Doista tako mislim, ako mi vjeruješ.

On kao da me nije čuo.

ZELENA PEĆINA

— Riđi, koliko je sati? — upitam ga po tko zna koji put toga dana.

— Sedam i deset.

— Sedam i deset? Prije pola sata rekao si da je sedam i deset.

On primakne sat uhu i osluhne.

— Stao je — reče.

— Kako stao?

— Lijepo. Ne kuca. Valjda sam ga jutros zaboravio naviti. — Navije sat i odmahne rukom.

— Vrijeme nam i tako ništa ne znači.

— Ne znači, pravo kažeš. Ipak ti njega podesi kad na tranzistoru jave točno vrijeme.

Opet odmahne rukom i počne za pojas zadijevati sjekiricu što smo je našli u kolibi. Bila je to jedna od onih dviju sjekira što su ih starcu ostavili mornari s južnoameričkog broda. Sasvim je otupjela i postala gotovo neupotrebljiva.

Sjedili smo u dvorištu pod maslinom. Baš sam bio zaustio da nešto kažem o tupim sjekirama, kadli iz kolibe izviri jedan dugi nos, za njim blijedo lice, a onda i cijeli Šiljo. Iza njega je stajao starac i smješкао se. Nas dvojica skočimo i pohrlimo k njima. Čestitali smo Šilji, stiskali mu ruke i tapšali ga po ramenima, kao da je upravo pobijedio u nekoj važnoj utrci. A on je drhturio na svojim tankim nogicama kao leptirić koji se tek izvukao iz čahure. Više nije imao vrućicu.

Malo kasnije počeo je jesti poput izgladnjela vuka. Nismo mogli vjerovati da toliko hrane može stati u toga malog momka.

Sunce je već bilo zašlo kad je završio s jelom. Sjedili smo pod maslinom i pričali o koječemu, svi sretni zbog Šiljina ozdravljenja.

Riđi predloži starcu da mu nas trojica čuvamo ovce dok smo na otoku.

— Zašto biste ih čuvali? — reče on. — Nemaju one kamo pobjeći.

— Znam da nemaju. Ali kad smo prvi put došli pred kolibu, vi ste se upravo vraćali s ovcima — rekoh sjetivši se našega prvog susreta sa starcem. — Čuvali ste ih.

— Nisam ih čuvao, samo sam bio s njima.

— Ali noću ih zatvarate u tor — ubaci Riđi.

— Ne zatvaram ih. Tor im služi samo kao sklonište od nevremena, a, osim toga, volim slušati kad one dišu. No više puta one prenoće i vani. — Nekoliko je trenutaka šutio, a onda doda: — Katkad se i ja stisnem među njih i spavam.

— S ovcama?

— Da, s ovcama — uzdahne starac. — Da nije bilo njih, ne znam kako bih preživio sve ove godine. A ovako, kad su one uz mene, ipak nisam sâm. U početku sam izlazio s njima svako jutro, a uvečer ih smještao u tor, samo zato da budu blizu mene. Često sam spavao s njima i u toru. Dok sam slušao njihovo disanje, razmišljao sam: "Eto, nisi sâm!"

Gledali smo ga. Nekoliko posljednjih rečenica ostavile su na nas snažan dojam.

— Da — nastavi on — tako vam je to. Kad bi se neka ovca trebala ojanjiti, stalno sam bio pokraj nje, jer nisam htio propustiti pojavu još jednog života na otoku. A kad bi se janje prvi put oglasilo, govorio sam sebi: "Vidiš, nisi sâm! Jedan je stanovnik više na otoku."

Govorio je smiješeći se, ali mu je u glasu bilo puno tuge. Obuze me čudan osjećaj — i divljenje i sućut u isti mah. Primaknem mu se bliže, a on me, ništa ne govoreći, pomiluje po kosi i zagrli.

Kad sam podigao glavu, vidio sam Šilju kako se igra s janjetom. Riđi je s posudama odlazio po vodu. Držalo sjekirice što ju je nosio za pojasom lupkalo mu je po koljenu. Sve je izgledalo tako idilično i lijepo. Tko ne zna pravo stanje stvari, pomislio bi da se radi o sretnom djedu koji je s unucima došao na ladanje.

Sljedećih smo dana pretražili svaki pedalj našeg otoka. Najveći dio njegove površine bio je obrastao rijetkim grmovima žbunja i čupercima polusuhe trave što je rasla među kamenjem. Tek u njegovu središnjem dijelu, osobito oko kolibe, vegetacija je bila nešto bujnija. Južni dio otoka blago se spuštao prema moru, a sjeverni je bio izdignut, pa je cijela ta zabačena gromada zemlje i kamenja sličila golemu brodu nasukanom u plićaku.

Najuočljivija točka na otoku bila je masivna stijena na njegovu sjevernom dijelu, visoka možda tridesetak metara. S kopnene strane bio je moguć pristup do samog vrha stijene, ali se prema moru spuštala vrlo strmo. Vrh stijene je zaravnjen. Na rubovima zaravni nalazilo se nekoliko kamenih blokova, koji su po svemu sudeći bili klesani ljudskom rukom i predstavljali ostatke ogradnih zidova. Starac nam je rekao da je na stijeni vjerojatno nekada bio svjetionik, što bijaše lako moguće, budući da se stijena nalazi na dosta pogodnom mjestu i visoko je izdignuta nad morem.

Između kamenja na vrhu stijene uglavili smo dugačak štap i na nj pričvrstili svoje košulje, kako bi na sebe svratili pozornost u slučaju da ovuda naiđe neki brod ili ribarska brodica. Istina, prema starčevu kazivanju, u ovim bi se vodama mogao pojaviti samo kakav zalutali brod, no mi smo se upravo i nadali da će neki od njih zalutati dok smo mi tu i

spasiti nas.

Najveći dio dana provodili smo na toj stijeni. S nje smo imali zaista dobar vidik. U nekoliko dana promatranja nismo vidjeli ništa osim mora i ponekog galeba što bi se zabjelasao u zraku i nestao u plavetnilu. Njegov krik, uz jednolično pljuskanje valova što su oplakivali kamenitu obalu, bilo je sve što se moglo čuti sa stijene.

To je u nama polako gasilo nadu.

I jutros smo se popeli na stijenu i sjeli na ravnu površinu. More je opet bilo uzburkano, a valovi iskosa udarali o podnožje stijene, pjenušali se i razbijali, raspršujući bijele krpice pjene po kamenu.

Dolje, sasvim nad morskou razinom, u stijeni se nalazio otvor. Za plime gotovo se nije ni vidio. Ali kad bi se more povuklo, on bi se opet pokazao, táman i nekako prijeteći, poput razjapljenih čeljusti morskog čudovišta. Bila je to ustvari podvodna spilja. Razmak između gornjeg i donjeg ruba otvora (između gornje i donje čeljusti toga čudovišta) bio je nešto veći od jednog metra, a otvor širok četiri do pet metara.

Nešto niže od zaravni na kojoj smo sjedjeli bila je još jedna ravna površina. Kad bi valovi žešće nasrnuli na stijenu, kapljice mora padale su čak i na tu zaravan. Pri tome se čula potmula tutnjava, groktanje, krkljanje i zavijanje duboko u utrobi stijene. Po tome smo zaključili da je šupljina u unutrašnjosti mnogo veća nego što bi se moglo pretpostaviti po samom otvoru u podnožju stijene. Za vrijeme jakih vjetrova zvižduci i zavijanje iz pećine pojačali bi se do te mjere da su se mogli čuti i u kolibi, pa čak i na drugom kraju otoka. Bili su to zaista stravični, nezemaljski zvuci. Uvijek nas je hvatao strah kad bismo ih slušali.

Sinoć je starac krojio kapute od ovčjeg runa, a sada je, sjedeći s nama na stijeni, uživao rubove pojedinih komada i prorezivao rupice za puceta. Pravih puceta nije imao, pa je umjesto njih na prednji desni rub kaputa pričvršćivao štapiće duljine jednog palca. I takva "puceta" sasvim su dobro mogla poslužiti svojoj svrsi.

U kolibi sam već vidio nekoliko takvih kožuha, pa sam se čudio zašto ih starac još uvijek tako neumorno kroji i šije, kao da će na otoku ostati barem još četrdeset godina.

— Opet pravite kožuh — rekoh sklapajući svoj dnevnik. — U kolibi ih imate već nekoliko... a i ljeto je, može se i bez njih.

— Mudrac kopa bunar prije nego što ožedni — reče on i nasmije se. Zatim doda nemarno: — Neka se nađe. I tako ne znam što ću s tim kožama.

— Ponijet ćemo ih kad pođemo — rekoh, jer sam očekivao da će i on poći s nama kada dođe vrijeme povratku. — A mogli bismo ih staviti i na klupe u brodiću.

Starac me brzo pogleda i nastavi nožem strugati koru sa štapića.

— Ima ih dovoljno i za klupe — promrmlja.

Mene prožme neugodna slutnja da on šije kožuhe za nas trojicu, što bi značilo da ne vjeruje u naš skori povratak. Ipak mu o tome nisam ništa rekao, bojeći se da bi on mogao

potvrditi moja strahovanja.

More je postajalo sve nemirnije. I zvižduci iz pećine pojačavali su se.

— Uh, što zavija! — reče Riđi. — Kao razdražen div.

Starac ne reče ništa. Ja ga zapitah:

— Jeste li ikada ulazili u pećinu?

On je strugao onaj štapić ne podižući glavu, kao da je prečuo moje pitanje. Zatim nekoliko puta prijede prstima po njegovoj glatkoj površini i reče:

— Bilo bi to opasno. A i što bih tražio dolje? Moglo bi se uplivati ili uploviti samo za oseke i kad je more posve mirno. Ako bi valovi iznenada zapljusnuli otvor, pritisak zraka u pećini bio bi tako jak da bi mogao ošamutiti onoga tko bi se zatekao unutra. Zato je bolje držati se dalje od te rupčage.

Dakle, ipak je čuo moje pitanje, ali mi se učinilo da je namjerno izbjegao odgovor na nj, odnosno da ga je na lijep način zaobišao. Riđi me pogleda i namigne mi, što sam protumačio kao upozorenje da više ne postavljam pitanja o ulasku u pećinu.

— Tu dolje, u kamenu, ima jedan otvor — nastavi starac. — Kad jači val ubaci u spilju veću količinu vode, iz njega šikne mlaz poput gejzira.

Spustismo se na nižu zaravan. Starac nam pokaza otvor o kojemu je maloprije govorio. Bila je to rupa u kamenu koja bi se s dva dlana mogla pokriti. Iz nje su dopirali uzdasi, cviljenje i krkljanje, kao da se tu dolje, u podzemlju, neko golemo čudovište nadima i u hropcu ispušta zrak. Nadnio sam se nad otvor, iz kojega je, šišteći, strujio hladan zrak. Šištanje se naglo pojača, kao da je ono čudovište iznenada zakašljalo, a mene nešto pogodi u lice tako snažno da se gotovo sruših. Uplašeno odskočih u stranu i u čudu pogledah starca.

— Ne boj se, to je zrak — nasmije se on. — Kad valovi zapljusnu otvor u podnožju stijene, zrak se u spilji zgusne i oduši kroz ovu rupu, poput pare na parnim kotlovima. Ako se vodom ispuni čitava šupljina, a i to se događaja jakih valova, ovdje izbije pravi vodoskok. Prije nekoliko godina, za vrijeme jedne osobito jake oluje, vidio sam kako je iz ove rupe šiknuo mlaz vode visok nekoliko metara.

— Odmakni se ti od toga, Grgeč — upozori me Šiljo povlačeći se natraške.

Riđi je stajao po strani i šutio. Odjednom žustro priđe starcu i uhvati ga za mišicu.

— Rekli ste da je na ovoj stijeni bio svjetionik — reče živahno.

— Vjerujem da jest — kimne starac.

— Prema tome, sa stijene su upozoravani brodovi o opasnosti koja im prijete od podvodnih stijena?

— Da, a i od samog otočića. — Malo razmisli, pa reče: — Bit će baš od otočića, jer je more oko njega dosta duboko i nema podvodnih grebena.

- To znači da je u blizini bio plovni put!
- Po svoj prilici.
- Pa zašto onda ni jedan brod ne plovi ovim vodama?
- Eh — starac će na to — i ja sam o tome razmišljao. Rimske galijske i srednjovjekovni jedrenjaci bili su laki brodovi u usporedbi s današnjima. Imali su plitak gaz, pa su mogli ploviti i plićim vodama. Iako je oko otoka more prilično duboko, sumnjam da bi današnji teški brodovi mogli ovuda ploviti. Mislim da je ovaj plovni put napušten jako davno.
- Ali rekli ste da bi ribari mogli naići.
- Mogli bi.
- Zašto ne naiđu već jednom? — reče Riđi gotovo ljutito. — Zatočeni smo ovdje već jedno... koliko, Grgeč?
- Ne znam. Sedam ili osam dana, čini mi se.
- Zašto ne naiđu? — ponovi Riđi tiše.
- Jednom će naići — pokuša ga starac osokoliti. — Valja biti strpljiv.

Riđi se okrene i baci u more oblutak što ga je držao u ruci.

Jedan galeb krikne i strmoglavi se u dubinu.

DOBIO SAM IMENJAKA

Uvečer je zapuhao vjetar, koji je noću ojačao i razmahao se svom žestinom. Oko kolibe je sve zviždalo i fijukalo, a sa sjevernoga je dijela otoka, od stijene, dopirala potmula grmljavina.

Te noći sam spavao nemirno, često se budio i prevrtao u postelji. Starac je više puta ustajao i pokrivaio nas, jer za vjetrovitih noći na otoku prilično zahladi. Jednom je, nakon što nas je pokrio još jednim kožnatim pokrivačem, izišao iz kolibe i sjeo na kamen u dvorištu. Dok je starac bio vani, Riđi je nešto govorio u snu. Glas mu je bio promijenjen, nekako šušketav i piskutav, tako da nisam mogao razabrati ni jednu riječ. Kad ga je starac čuo ušao je u kolibu i nekoliko ga puta pomilovao po čelu i kosi. Riđi se umirio i počeo duboko disati. Starac je ponovno izišao i uputio se prema pristaništu. Nekoliko se puta osvrnuo, kao da se želi uvjeriti slijedi li ga tko. Sve se to lijepo moglo vidjeti kroz otvor, koji je služio kao ulaz u kolibu. Htio sam ostati budan do njegova povratka, ali nisam uspio, svladao me san.

Kad sam se sljedeći put probudio, vjetar je bio stao. Nebo se osulo zvijezdama.

Starac se vratio i sada je opet sjedio na kamenu pod maslinom. Njegov pogrbljeni lik i brada koja mu je u takvom položaju sezala do zemlje, i ruke spuštene na koljena, snažno su mi se urezali u pamćenje. Pjevušio je tugaljivim glasom:

Kroz noć i oluju
plovi ukleti brod
s pedeset jadnika
u crnom potpalublju.

Ljuta ih bolest mori,
njih pedeset bez nade —
daleka moja obalo,
njih pedeset bez nade.

U tišini koja je zavládala nakon sinoćnje olujine, starčeve su riječi zvučale nekako čudno, nestvarno, kao da dolaze iz samog kamenjara i kotrljaju se po njemu. Slušao sam ga neko vrijeme razmišljajući bih li mu se javio.

Onda ipak ustanem i provirim iz kolibe. On me ugleda i pozva k sebi. Šutke sjednem uza nj.

— Ne spavaš — reče.

— Ne mogu. Rano smo legli pa sam se već i naspavao.

— Lijepo je noću na otoku, zar ne?

— Da — potvrdih. — Baš je lijepo.

Nekoliko smo trenutaka šutjeli.

— Čuješ li ovu tišinu? — zapita me.

— Čujem — odgovorih, iako se zapravo ništa nije čulo.

On me ogrne svojim kožuhom.

— Nešto bih te pitao, Davore.

— Pitajte. Odgovorit ću, ako budem znao.

— Bi li se ti osjećao jako nesretnim ako bi na otoku morao ostati duže vrijeme?

— Koliko dugo? — upitah.

— Hm... tako, nekoliko mjeseci... ili nekoliko godina, na primjer.

— Ne znam — slegnem ramenima. — Zaista ne znam. Zbog škole baš ne bih bio jako nesretan, čini mi se, ali opet... ne znam. Nedostajali bi mi roditelji i brat i sestre. I prijatelji.

On je zamišljeno lupkao noktom po kamenu.

— Neven i Filip su ti prijatelji — reče.

— Jesu, oni su mi najbolji prijatelji. Ali osim njih imam ja još puno prijatelja.

— Tako i treba. Čovjek mora imati prijatelje. Ali ima tu još nešto.

— Što? — pogledah ga upitno.

— I svako stablo, pa i svaki kamen, mogu čovjeku postati prijatelji, mislim, ako s njima dugo živi i dijeli istu sudbinu. Shvaćaš?

Rekao sam da shvaćam, premda nisam bio siguran da sam shvatio. Zato pokušah prebaciti razgovor na nešto drugo.

— Što ste ono maloprije pjevušili? — zapitah.

— Aha! — nasmije se on. — To sam ja izmislio neku pjesmicu.

— Tužna je.

On ne reče ništa.

Iz tora se začuje blejanje. Starac osluhne.

— Izgleda da ćemo dobiti još jednog stanovnika — reče. — Dođi, vidjet ćeš.

Podoh za njim u tor.

— Zanima li te kako se rađa novi život? — zapita me on.

— Zanima — rekoh provirujući iza njegovih leđa dok je ulazio u tor.

Ovce su ležale zbijene u hrpi. Samo je jedna bila po strani. Jánjila se. Stenjala je tiho, gotovo ljudski, trljajući glavu i vrat o prostirku od trave i granja. Starac je počne gladiti po runu. Istodobno joj je lijevom rukom lagano pritiskivao trbuh. Kad se iz nje pojavilo mlâdo, desnom ga rukom uhvati za noge i polako počne izvlačiti. Izvukao ga je i pažljivo položio na prostirku pokraj njegove majke.

— Nazvat ćemo ga po tebi — reče. — Davorak! Vrijedi!

— Vrijedi!

Davorak se nespretno pokušava osoviti na noge, a kad je u tome gotovo uspio, slabašne mu nogice zadrhtaše, koljena poklecnuše i on se sruši na travu pokraj majke. Drhturio je i ubrzano disao.

— Polako, mali, kud si navalio — tepao mu je starac. — Najprije se ti prihvati vimena, moraš malo ojačati.

— Eto, nismo sami — rekoh sjetivši se što nam je starac pričao neki dan.

— Da — potvrdi on. — Nismo sami.

Davorak opet pokušava ustati. Ovaj put je bio oprezniji. Podigao se samo na koljena, pa je sada klečao, kao da prikuplja snagu, ili, možda, razmišlja vrijedi li nastaviti s pokušajem ili je bolje odustati i ostati na prostirci.

— No, no — smijuljio se starac dobroćudno — čemu tolika žurba? Lezi tu i slušaj što će ti majka reći.

Davorak ga je poslušao. Spustio se na prostirku i odmah počeo njuškicom pretraživati majčin trbuh, tražeći vime. Ovca ispruži vrat i počne ga lizati. Janješce bijaše krhko, drhtavo, slično krupnoj pahulji snijega. Pomilovah ga po vlažnim leđima.

— Dobro si rekao maloprije — reče starac. — Sada nas je na otoku više nego jučer. Sutra će naš Davorak već skakutati za majkom. Hajdemo, ovdje više nismo potrebni.

Kad je rekao da će sutra Davorak skakutati za majkom, mene nešto stegne u grlu. Sjetio sam se kako sam i ja uvijek skakutao za svojom majkom. Kad god bi išla u susjedstvo, ili u trgovinu, pavela bi me sa sobom. Ja bih u početku išao u korak s njom, ali bih ubrzo zaostao. Ona bi tada zastala da me pričeka. Pozvala bi me da požurim ili bi samo pljesnula dlanom o dlan, a ja bih učas doskakutao do nje. Onda bismo zajedno nastavili put, ali bih ja uskoro opet zaostao.

Eto, na to su me podsjetile njegove riječi.

Izišli smo iz tora i ponovno sjeli na kamen pod maslinom.

— Hvala vam — rekoše.

— Na čemu?

— Zato što ste janjetu dali moje ime.

— Aha! Davorak će biti tvoj.

— Baš moj?

— Da, samo tvoj. Moći ćeš ga ponijeti kad pođeš kući.

Te njegove riječi opet me dozvaše u stvarnost i radost zbog janjeta naglo splasne. Uz to sam zamijetio da je rekao "kad pođeš kući", a ne "kad pođemo kući". Ne misli valjda da ćemo nas trojica otići bez njega?

Starac je po svoj prilici osjetio što se događa u meni. Privuče me k sebi i, držeći moju glavu među dlanovima, zagleda mi se u oči.

— Ne smiješ biti tužan — reče. — To ne dopuštam!

Suza mi klizne niz lice. Ali ovaj put se nisam stidio. Nas dvojica bili smo sami, a ja sam od prvog trenutka prema starcu osjećao bliskost i povjerenje.

— Ne mogu a da ne budem tužan.

— Pokušaj. Misli na nešto drugo.

— Ne mogu. Kad sam sâm, samo mislim na kuću.

— Sada nisi sâm. Ja sam s tobom.

— Znam. Ali... ipak. I Riđi je jučer plakao iza kolibe. Vidio sam.

— Vidio sam i ja. Plakao je i Filip dok je ležao. Vi se, čini mi se, stidite jedan pred drugim, iako za to nema nikakva razloga. I strah i tuga su osjećaji poznati svakom čovjeku. Ali nikada ne smiješ klonuti duhom, razumiješ?

— Razumijem — prošaptah. — Neću klonuti.

— E, takvog te volim! Nego, jučer sam malo čitao tvoj dnevnik. Ne zamjeraš mi zbog toga?

— Ne zamjeram — odmahnuh glavom i obrisah nos. — Ne bih ja vama ništa mogao zamjeriti. Tako ste dobri prema nama.

— Pa — nastavi on pogladivši me po kosi — u dnevniku si napisao da si izgubio svaku nadu. Ne smiješ biti takav, Davore! Imam osjećaj da ćete se vi još ovoga ljeta vratiti svojim kućama, možda čak vrlo brzo.

— I vi ćete se otisnuti s nama! — upadoh brzo. — Zajedno ćemo otići s otoka. Obećajte!

On je šutio.

- Obećajte! — ponovim.
- Dobro — reče napokon. — Zajedno ćemo se otisnuti, obećajem!
- Vi biste mogli biti kod nas — rekoh pomislivši da starac možda više nema obitelji. — Moj tata ima brodić. Vi i ja ćemo se brinuti o brodiću i pomalo ribariti.
- To je dobra ideja!
- Vi ćete mi pričati dok budemo plovili. Volim slušati kada pričate.
- A ja opet volim pričati — osmjehne se on. — Pričat ću ti, vrlo rado.
- I pisat ćemo pjesme?
- Vrijedi!
- Znae — rekoh oklijevajući — i ja pišem pjesmice...
- Zaista?
- O, da! Neke su bile na zidnim novinama u našoj školi.
- To je doista lijepo. Čestitam! Hoćeš li mi reći koju od njih? Baš bih volio čuti.
- Ne znam ih sve napamet. Ali neke znam,
- Da čujemo!
- Imam jednu o maslini — rekoh sramežljivo. — Bila je objavljena i u školskim novinama. Evo, ovako:

Kleči na golom kamenjaru
mnoge godine i plodove
na sivim leđima noseći.

Zagrizeš smeđi plod i ne znaš
hoće li ulje ili krv
iz njega poteći.

- Jako je lijepa! — pohvali on pjesmicu. — Hoćeš li napisati i jednu o ovom našem otoku?
- Hoću — obećah. — Možda ću napisati i priču. Vi ćete mi pomoći?
- Rado!
- Lagani jutarnji povjetarac zašušti u maslinovoj krošnji. Iz tora dopre slabašno blejanje.
- To je moj Davorak — šapnuh.
- Ušli smo u kolibu. Riđi i Šiljo spavali su dubokim snom.

PODVODNE STUBE

Sutradan prije podne tamni se oblak nadvio nad otokom. Uskoro počеше padati krupne kapi kiše, a malo kasnije sruči se pravi pljusak. Iz onog oblaka lijevalo je kao iz probušene mješine. Potrajalo je to samo nekoliko minuta, a onda vjetar odgura oblak na more. Sinu sunce. Mokro lišće zablista, grmovi lavande kao da postadoše plavlji. Posuđe koje smo iznijeli pred kolibu da uhvatimo kišnicu za čas se napunilo. Pune su bile i naše cisterne.

Poslije objeda starac je legao pod maslinu i zadrijemao. Nas trojica švrljali smo po otoku. Stigli smo i do mjesta na kojemu smo se iskrkali. Na to smo se mjesto uvijek rado vraćali, tu smo se osjećali nekako bliže svojim.

Okupali smo se i pošli uz obalu. Premda je sunce opet grijalo svom žestinom, kiša je ipak malo rashladila kamenjar.

Stigli smo do starčeva pristaništa u malom zatonu podno kolibe, "Galebov kljun" se ljuljuškao na slabim valovima. Pokraj njega je bila privezana starčeva barka, sasvim dotrajala i jedva upotrebljiva.

Odvezali smo naš brodić i ušli u nj. Riđi ga odgurne od obale i počne veslati.

— Ako uskoro nitko ne dođe po nas — reče — otisnut ćemo se na more, pa što bude! Slažeš li se, Grgeč?

Slegnuo sam ramenima.

— To je opasno. Opet ćemo zalutati, zar se ne bojiš?

— A pitanje je hoćemo li i tada nabasati na neki spasonosni otok — dometne Šiljo razložno, pa malo promisli i doda: — Starac je govorio da ribari ponekad navrate ovamo. Mislim da je bolje pričekati.

— Već mi je svega dosta! — reče Riđi i brže zavesla. — Kako dugo smo već ovdje?

Šiljo izvadi iz džepa neke kamenčiće i prebroji ih.

— Devet dana — izvijesti nas.

Riđi se začudi. Reče:

— Tek devet dana? Meni se čini kao devet mjeseci. — Tada ugleda kamenčiće u Šiljinim

rukama i naruga mu se: — Zar si se i ti počeo igrati kamenčićima?

— Tako... — slegne Šiljo ramenima i spremi kamenčiće u džep.

— No, lijepo!

— Zašto se podsmjehuješ, Riđi? — prigovorih mu. — Zar ti smetaju njegovi kamenčići?

— Ne smetaju mi — nasmije se on. — Poderat će svoje džepove, ne moje. A vodiš li ti još onaj svoj dnevnik?

— Naravno.

Riđi je danas bio nervozan i sklon podbadanju, to se vidjelo. I sada je zaustio da nešto kaže u vezi s mojim dnevnikom, ali pametni Šiljo ga preduhitri i svrne razgovor na neutralnu temu.

— Ja još nisam kupio knjige za sedmi razred — reče. — A ti, Grgeč?

— Nisam ni ja.

Riđi je junački potezao veslima, koja su škripala u ležištima. Uzeli smo ih sa starčeve barke. Bila su stara i izgledana na sredini, pa upozorih Riđega da lakše vesla, kako ne bi puknula. On malo uspori, pljune u more i reče ljutito:

— Baš me briga za školu i knjige! Bit će nam od veće koristi da naučimo trenjem paliti vatru i músti ovce.

Brodić je nečujno klizio glatkom površinom. Plovili smo uz obalu otoka. Jata ribica raspršivala su se ispred pramca "Galebova kljuna".

Kad smo stigli do ulaza u pećinu pod Sjevernom stijenom, Riđi odloži vesla. Otvor u stijeni izgledao je sada mnogo veći nego kada smo ga gledali izdaljega. Bila je to golema raspuklina u stijeni iz koje je strujio hladan zrak.

— Što je ovo? — usklikne Šiljo pokazujući rukom jedno mjesto pod vodom, nedaleko od ulaza. — Neke stube!

Pogledamo i nas dvojica. Dolje, pod vodom, nazirale su se grube kamene stube, načičkane školjkama i pužićima.

— Doista — rekoh — to su prave stube!

Riđi pokuša veslom izmjeriti dubinu vode pokraj njih. Nije mogao dosegnuti do dna, čak ni kada je ruku s veslom do ramena uronio u vodu.

— Čudno da nam stari nije ništa pričao o njima — reče i zavesla u unutrašnjost spilje. — Sigurno ih je i on vidio.

Šiljo se rukama odupre o rub nadsvođa spiljskog ulaza.

— Ne budi lud, Riđi! — reče. — Zar ne vidiš kako je unutra mračno?

— Vidim.

— I ti bi išao unutra?

— Zašto ne! A ti?

— Pa, ne znam... — Šiljo se odjednom stao promišljati. — I ja bih malo zavirio. Što ti misliš, Grgeč?

Pogledah prema vrhu stijene. Gore je stajao starac i mahao nam da se vratimo.

— Ja ne bih. Vrijeme je da se vratimo.

I njih dvojica ugledaše starca. Riđi slegne ramenima i odgurne se od stijene.

— Što ste radili dolje? — upita starac kad smo se popeli na zaravan.

— Ništa — odgovori Riđi. — Htjeli smo malo zaviriti u pećinu.

— Jeste li ulazili unutra?

— Nismo.

— I bolje da niste — odahne on.

— Kod ulaza su neke stube — rekoh. — Vide se pod morem.

— Znam — reče starac i sjedne na ogradni zid. — Nekada davno netko se služio njima.

— Ali one su pod morem. Kako se mogao služiti njima? Nije se valjda uspinjao s morskog dna!

Riđi me pogleda i nasmije se.

— Možda se spuštao na morsko dno.

— Sigurno nije — odmahne starac. — Stube su zacijelo u početku bile iznad razine mora. Moguće je da je otok uslijed zemljotresa počeo tonuti. To se događa. Nekada su na morima postojali otoci, pa i čitave skupine otoka, kojih danas više nema, dok su se, opet, na nekim mjestima pojavili otoci koji prije nisu postojali.

— A te stube — rekoh polako — kamo vode?

— Svake stube nekamo vode — mudro će Riđi.

Starac se nalakti na kamen.

— I ove nekamo vode, to je sigurno — reče griskajući vlat trave. — Ili su nekamo vodile. Ja vam o njima nisam htio ništa govoriti, kako vas ne bih doveo u iskušenje da na svoju ruku počnete istraživati. Te stube se po svoj prilici spuštaju do podzemnih prostorija u spilji. Ili, bolje rečeno, do podmorskih prostorija, koje su nekada bile iznad morske razine. A možda i nije tako. Moguće je da su se njima nekada uspinjali do ulaza u spilju, tko zna.

— Zašto se ne bi smjelo ući u pećinu? — pokušah oprezno.

— Opasno je. Pričao sam vam kakav pakao može nastati u pećini kad se more uznemiri.

— Za oseke bi se moglo — reče Riđi. — Onda je ulaz veći i moglo bi se uploviti brodićem. Misliš li i ti tako, Šiljo?

— Svakako! — jedva dočeka ovaj.

— Istina je, za oseke bi se moglo — složiti se starac. — Ali i tada je opasno. Ja sam nekoliko puta ulazio.

— Ulazili ste? — upitamo uglas.

— Da — potvrdi on, ali se vidjelo da o tome ne želi govoriti.

— I?

— Nije nimalo gostoljubiva ta rupetina, kažem vam.

— Zbog čega? — brzo zapita Šiljo.

— Pa... zbog svih tih opasnosti o kojima sam vam neki dan pričao. Uza sve to, čuju se nekakvi glasovi... — Tu starac malo zastade, kao da razmišlja bi li nastavio i rekao ono što je naumio.

— Kakvi glasovi? — upitamo sva trojica.

— Tja, kakvi glasovi... nekakvi krici, jecaji, uzdasi, što ti ja znam.

Malo smo pošutjeli, a onda Riđi zapita:

— Kako izgleda unutra, u toj pećini, mislim?

— To je neka zelena spilja, prava rupetina, kao što sam rekao. Sve je u njoj zelenkasto — i kamenje, i svjetlost, i sve, sve — tako da čovjeka podilazi jeza kad uđe u nju.

— Zašto je sve tako zeleno?

— Ne znam, možda se u kamenju nalazi nekakav mineral od kojega dolazi ta zelena boja. A i dosta je mračno. U polutama se naziru neki čudni zeleni likovi. Možda su to sige, a možda...

Opet zastade prevrćući jezikom onu travku.

— A možda — što? — zapita Šiljo sav napet.

Starac ispljune travku i nasmije se.

— Ništa, siguran sam da su to sige — reče. — Ne bih vam nipošto preporučio da ulazite unutra. Ući ćemo jednom zajedno, ako vam je baš toliko stalo.

Šiljo ispali kao iz topa:

— To je gusarsko sklonište!

Starac ga pogleda. Gledao ga je dosta dugo, a onda polako reče:

— Nekada su ovuda doista krstarili gusarski brodovi. Možda je to u ono vrijeme i bilo gusarsko sklonište, kao što kaže Filip.

— Siguran sam da je bilo! — prihvati Šiljo uzbuđeno i nastavi nekako svisoka. — Znam ja gusare! Tu su oni skrivali oteto blago i zarobljenike. Onda su za zarobljenike tražili otkup ili ih prodavali kao roblje, tako je to, da!

— Kako samo naš Šiljo to zna! — reče Riđi nastojeći zadržati ozbiljan izraz lica.

— Čitao sam u knjigama — blebetao je Šiljo nezaustavljivo. — Sve to tamo piše. Samo, dečki moji, knjige treba čitati. Ovim su vodama plovili gusari, pravi pravcati gusari, to je jasno kao sunce!

— Jesu — još jednom potvrdi starac. Šiljo se vrpeljio i pocupkivao od zadovoljstva. Starac dometne: — Ali ne treba zaboraviti da su gusari već odavno nestali.

— Tko zna jesu li nestali — brzo će Šiljo, razvijajući svoju teoriju o gusarima. — Ako mene pitate, ja mislim da njih još ima!

— Ne pitamo te — pokuša ga Riđi zaustaviti. — Možda ćemo te pitati kasnije. Zato čuvaj znanje da ti ne iscuri.

Šiljo se malo pokunji.

— No, no — reče starac osmjehujući se — nećemo više o tome. Ja sam vas zapravo tražio zbog nečega drugoga.

— Zbog čega? — zapitamo mi.

— Ima novosti.

— Kakvih?

— Uhvatio sam na radiju vijest o vašem nestanku.

U trenu smo zaboravili pećinu i gusare. Srce mi poče tući kao da će iskočiti. I ostala dvojica gledahu starca otvorenih usta, ne mogavši izustiti ni riječi.

— Što su rekli? — jedva sam smogao daha da upitam.

— Prijem je bio slab. Razabrao sam da su vas tražili kod onih vaših prijatelja. Tamo su im rekli da niste ni dolazili k njima. Otkriven je i nestanak brodića. Ribarski i službeni patrolni čamci pretražuju more i obalu.

— Hura! — poviče Šiljo. — Znao sam da će nas tražiti!

— Znali smo i mi — reče Riđi mirnije. — Sasvim je normalno da će nas tražiti. Samo, oni nas traže na moru i na obali, a mi smo na otoku.

Šiljo spusti glavu.

— Da, pravo kažeš — promrmlja.

— Na žalost, tako je — ozbiljno će starac. — Znaju da na brodiću niste imali motor, pa pretpostavljaju da niste ni mogli daleko otploviti. Tvoj brat, Davore, rekao je da vas je vidio kako ste otplovili barkom. Ali to im je rekao tek kada je ustanovljeno da niste kod prijatelja.

Suze mi navriješe na oči. Kako je silan, taj moj mlađi brat! Nije me htio odati do zadnjeg trenutka, iako ga nisam htio povesti sa sobom.

— Nikad nas neće pronaći — utučeno će Riđi.

Šiljo protrlja oči i okrene se u stranu.

— Nikada ne treba gubiti nadu — hrabrio nas je starac. — Ako vas nadu — dobro, a ako ne, nešto ćemo već sami smisliti. Ali pričekat ćemo još malo.

— A onda? — pogleda ga Riđi.

— Vidjet ćemo, uvijek se nađe nekakav izlaz. Na kraju, siguran sam da će ribari doći, samo ne znam kada. Ovoga ljeta još nisu navraćali.

— Kada su zadnji put bili? — zapitah.

— Mislim da je to bilo u proljeće... da, točno, bili su proljetos — reče razmislivši malo.

Šutke smo se stali spuštati sa stijene. Kad smo stigli pred kolibu, rekoh da ću malo pogledati svoje janje.

Starac me pogleda i reče:

— Samo požuri, večera je gotova.

Znao je da želim biti sam. Moj Davorak je s majkom bio u toru. Obujmih mu topli vrat i pristonih lice uz meko runo. A on, kao da me razumije, prinese rumenu njuškicu mojemu licu.

— Davorčiću moj! — šapnuh. — Oni će nas ipak pronaći, zar ne?

— Me-e-e-e! — ogłosi se Davorak.

Zagrcnuh se.

KAKO JE RIBA UPECALA ŠILJU

Kad sam malo kasnije ulazio u kolibu, starac je upravo s loncem u ruci pošao músti ovce. Činio je to svake večeri poslije zalaska sunca.

Nekoliko je ovaca bilo u toru, a ostale su oko kolibe brstile žbunje i čupkale travu. Bilo je zanimljivo gledati starca kako ih muze. Sjeo bi pred tor na tronožac i počeo prozivati: "Na, Bjelka, na! Na, Dobra, na! Na, Rudice, na"! I tako dalje. Svakoj ovci znao je ime, iako su bile gotovo jednake, slične kao jaje jajetu. Kako bi koju prozvao, ovdje ili ondje bi se razmaklo žbunje i iz njega bi izlazila Bjelka, ili Dobra, ili Rudica, već prema tome koju je prozvao. Svaka bi poslušno stala preda nj i stajala sve dok je ne bi pomuzao.

Tako je činio i ovaj put. Lonac se brzo punio svježim mlijekom, na čijoj se površini hvatala bijelo-plavkasta pjena.

— Na, Mala, na!

Pred starca stade ovca koja se jučer ojanjila, a za njom doskakuće moj Davorak. Još je bio pomalo nesiguran na klimavim nogicama.

— Natrag, Mala, u tor! Zabunio sam se — promrmlja starac i blago odgurne ovcu. — Čuvaj mlijeko za Davorka!

Šiljo je, poput poslušna šegrta, stajao uz starca i gledao ga kako muze. Riđi i ja sjedili smo pod maslinom i runili kukuruz.

— Zanimljiva ona pećina, a? — reče Riđi pokazavši glavom u smjeru Sjeverne stijene.

— Jest, ali i opasna.

— Možda je to zbilja bilo gusarsko sklonište, kako kaže Šiljo.

— Može biti. Ni u tom slučaju mene ta spilja ne privlači baš previše.

Riđi prestane runiti i primakne mi se.

— Mene privlači — šapne povjerljivo. — Volio bih je pogledati iznutra, barem malo zaviriti... Što misliš, a?

— Ja ne bih volio. Nema u njoj ništa osim kamenja i vode, a toga imaš i vani.

— Bojiš se, Grgeč?

— Da, bojim se. Vjerujem starcu. Kada se on nije usudio zaći dublje u njezinu unutrašnjost, zašto bismo se mi pravili hrabriji?

— On je bio sâm, a nas je trojica — reče Riđi i opet se lati kukuruza.

— To ništa ne mijenja. Ako je opasno za jednoga, opasno je i za trojicu.

— Hm...

— Samo ti mudruj i pravi se hrabar. Ja ne idem u pećinu!

— A jesi li primijetio — opet će on šaptom — da je stari nešto prešutio kad je pričao o svom ulasku u pećinu?

— Nisam. Što bi prešutio?

— Ne znam, to ti meni reci. — Nekoliko je trenutaka propuštao zrnje kukuruza kroz prste, a onda zapita: — A nisi li zapazio kako je posebno naglašavao da je pećina opasna?

— Jesam, zapazio sam. Ali, što želiš time reći?

— Želim reći da nas je on, po mom mišljenju, na svaki način htio odvratiti od namjere da uđemo u pećinu. Na primjer, oni jezivi glasovi od kojih se tobože kosa diže na glavi. To su priče za malu djecu, kažem ti.

Šiljo nas je, stojeći pokraj starca, svaki čas pogledavao, osjećajući da razgovaramo o nečemu o čemu bi i on želio kazati koju riječ. Zato je, čim je starac završio mužu i ustao s tronošca, s loncem punim mlijeka požurio u kolibu.

— Čuj, Riđi — rekoh nestrpljivo — možda to i nisu priče za malu djecu. Mislim da mi u ovom trenutku imamo mnogo važnijih briga i ne vidim nikakve potrebe da ulazimo u tu rupu. Barem za sada.

Prolazeći mimo nas, Šiljo je čuo moje posljednje riječi. Zato brzo ostavi lonac s mlijekom u kolibi i priđe nam. Sav je vonjao po ovcama i svježem mlijeku.

— A kako su gusari ulazili! — rekne čim je sjeo.

Ta njegova upadica gotovo me naljuti.

— Nosi se s tim gusarima! — rekoh. — Što si zapeo za njih!

— Pa, samo kažem... Zašto se odmah ljutiš?

— Ma, ne ljutim se, Šiljo. Da nije ovako kako jest, sigurno bi i mene sve to zanimalo.

Šiljo uvrijeđeno zašuti. Meni ga bî žao. Zato nastavih pomirljivije:

— Uostalom, ako su i ulazili, pećina je tada bila iznad razine mora i u njoj nije bilo vode, pa je, prema tome, i opasnost bila znatno manja.

Riđi me gurne laktom.

— Tiše, ide stari! — šapne.

Starac prođe pokraj nas s nekoliko suhih grana u naramku.

Mi smo u ovih nekoliko dana nakupili puno granja i naslagali ga uz kolibu. No, bez obzira na to, starac je i dalje, valjda iz navike, svaku grančicu koju bi našao na otoku dovlačio pred kolibu. Sada je granja bilo toliko da je mogao prezimiti tri zime grijući se i još ih ne bi sve potrošio.

Nedugo poslije večere namjestili smo ležajeve i legli. Mislio sam na svoje kod kuće. Sada im je sigurno najteže, jer ni nakon potrage nisu dobili nikakve vijesti o nama. Uvjeren sam da majka svaki dan sjedi na obali i plače. Večer prije našega odlaska nije mi dala novac za kino, pa je sada zacijelo žalosna i zbog toga. Sigurno misli, jadnica, da mi je time učinila nešto nažao. A nije. Znam da mi baš nemamo puno novaca i sada mi je bilo žao što sam od nje uopće i tražio taj novac za kino. Kad bih joj barem mogao nekako poručiti da ne bude tužna... uh, nešto me štrečne, baš u srcu. I stegne u grlu. Stisnuo sam zube da ne zaplačem.

A moj otac, kako li on sve to podnosi? Tvrd je kao stijena, a, opet, tako je dobra i meka srca. Samo sam mu jednom vidio suze u očima, onda kad su najavili da je naša krava Vezulja uginula na paši. Ona nas je hranila, ta naša Vezulja, imali smo samo nju. Otac je šutke primio vijest o njezinu uginuću. Samo je sjedio i pušio, a onda izišao na dvorište i naslonio se na ogradu. Nije znao da sam i ja izišao za njim i da mu stojim iza leđa. Kad se okrenuo, vidio sam da su mu oči vlažne od suza. Dosta grubo me je potjerao u kuću, ali sam siguran da to nije učinio zato što je želio biti grub prema meni, nego zato što je znao da sam mu vidio suze u očima.

Stisnuo sam još jače zube, jedva suzdržavajući suze.

A i moj mlađi brat, pravi je brat! Osvjedočio sam se više puta. Pa i sada, nije me htio odati, iako je zacijelo držao da sam mu nanio nepravdu što ga nisam poveo sa sobom. Sestre nisu bile kod kuće kad sam pošao, otišle su k stricu u Slavoniju. Ali sada su im sigurno već javili o našem nestanku i one su se vratile.

Kad bih im svima nekako mogao javiti da sam živ i zdrav, bilo bi mi upola lakše, pa makar morao provesti na otoku četrdeset godina, makar se nikad i ne vratio!

Stisnuo sam zube koliko sam god mogao, ali više nije pomagalo. Suze mi počеше kliziti niz lice.

— Starac nešto krije od nas, kažem vam — javi se Riđi šaptom. — Tko zna je li istinita i ona njegova priča o dolasku na otok...

— Ne brbljaj koješta! — rekoh osorno. — Bilo bi bolje da spavaš.

— Sutra ćemo naći nekakav izgovor da se odvojimo od njega, pa ćemo o svemu potanko razgovarati — nastavljao je on uporno.

— Dobro, ali sada spavaj.

Šiljo me dotakne nogom ispod pokrivača.

— Pssst... — prošapće. — Čini mi se da stari ne spava.

Umirili smo se i zaspali. Te sam noći sanjao da stric i ja ulazimo u pećinu. No prije nego što smo ušli, opazili smo moju najmlađu sestru kako stoji na vrhu stijene i maše nam nekim bijelim komadom platna. "Ne ulazite! Unutra su gusari!", vikala je i plakala. Ja sam izišao iz barke i pokušao se uspuzati uza stijenu, ali sam pao i ostao ležati na kamenu. Stric je vikao: "Ustaj! Napast će nas gusari!" A ja sam stenjao: "Gotovo je. Ujela me zmija." Stric je vikao da je sve grmjelo oko pećine: "Nije to od zmije! To je od udice! Ustaj!"

— Ustaj! — Riđi me prodrma.

Sjeo sam na ležaju i protrljao oči. Premda smo ustali rano, starac nas je i ovaj put pretekao. Kad smo izišli u dvorište da se umijemo, on je već sjedio uz vatru i kuhao mlijeko. Na vrućem kamenu pekao se kruh. U dvorištu se osjećao svjež, sladak miris mlijeka.

Poslije doručka, dok sam prao suđe, Riđi i Šiljo su očistili tor.

— Nas trojica mogli bismo za objed uhvatiti ribe — reče Riđi malo kasnije starcu.

— Dobro — kimne on. — Samo pazite, nemojte se udaljavati od obale.

— Nećemo — obeća Riđi uzimajući vesla što su bila prslonjena uz kolibu. Držali smo ih tu, bojeći se da ih valovi ne odnesu s brodića. Tako nam je savjetovao starac.

Riđi odveže naš brodić i sjedne na pramac. Šiljo i ja smjestimo se na klupe, prebacivši noge preko bočnih dasaka izvan brodića. Bosa stopala visjela su nam nad morem i uslijed ljuljanja "Galebova kljuna" često uranjala u vodu. Zbacili smo udice u dublju vodu, očekujući da zagriže neka veća riba. Mornari s onoga broda ostavili su starcu mnoštvo udica, a i kasnije su ga, kako nam je rekao, udicama opskrbljivali ribari.

— Stari je noćas izlazio iz kolibe i dugo se zadržao vani — reče Riđi važno.

Šiljo zine i načuli uši.

— Pa što onda? I ja sam neke večeri primijetio da je izlazio — rekoh skidajući s udice jednog škrpuna. — Ovaj se baš požurio. Izgleda da voli soljenu ovčetinu.

— Zašto nam nisi rekao da je izlazio?

— Zato što mislim da se to nas ne tiče.

— Dobro, a zašto je izlazio?

— To je njegova stvar! Star je, možda ga muči nesаница, pa se išao prošetati na svježem zraku.

— Ali noćas je uzimao i brodić — nastavi Riđi značajno. — Čuo sam kako je veslo lupnulo.

— Zašto nas nisi probudio? — prigovori Šiljo.

— Spavali ste kao klade.

— Mene si mogao samo malo stisnuti za nos, evo ovako, odmah bih se probudio. Tako me i mama budi.

Palcem i kažiprstom stisnuo je nos i držao ga tako sve dok mu nije ponestalo zraka. Zatim ga pusti i udahne punim plućima.

— Dobro da znam — nasmije se Riđi. — Drugi put ću ti ga stisnuti, budi bez brige. Sigurno ćeš se probuditi.

— Kakvo se to nepovjerenje prema starcu uvuklo u tebe, Riđi? — ukorih ga. — Umjesto da mu budeš zahvalan, ti ga uhodiš i svašta izmišljaš u toj svojoj smušenoj glavi.

On se počeo iza uha.

— U glavi mi je stalno ona pećina... — reče i pogleda prema Sjevernoj stijeni.

— To si dobro rekao! — nasmijah se. — U glavi ti je pećina, i to povelika! Bilo bi bolje da smišljaš kako da se vratimo. Već je prošlo deset dana otkad smo otišli od kuće.

— Zapravo jedanaest — ispravi me Šiljo prebrojavši na brzinu svoje kamenčice.

— Deset ili jedanaest, svejedno. Nešto bismo već trebali smisliti.

— Pa traže nas, čuo si što je rekao stari — reče Riđi i raširi ruke.

— Što mi tu imamo smišljati?

— Traže nas tamo gdje nas nikada neće naći.

— Da ipak pođemo našim brodićem? — predloži Šiljo. — Sigurno bi i stari pošao s nama.

— Ima on svoju barku, pa zašto nije otišao? Ili, zašto nije otišao s ribarima kad su ga zvali?

— govorio je Riđi razložno. — Uostalom, kamo bismo pošli, mislim, u kojemu smjeru?

— Na istok, tamo je naša obala. Ravnat ćemo se po suncu.

— A kad sunce zađe ili ga prekriju oblaci, onda po kljunu "Galebova kljuna" — rugao mu se Riđi. — Ili po tvome kljunu, možda, koji je dosta uočljiv, mogu ti reći.

Šiljo opipa svoj nos i ne reče ništa.

— Crvendaću, zaveži! — planuh. — Što si se okomio na Šilju? Imaš i ti na licu ponešto što je i te kako uočljivo, mogu ti reći.

Nisam mu mislio kazati nešto baš tako grubo, ali me je zaista već počelo ljutiti što stalno zadirkuje Šilju. Istina, njegove pjegice nisu bile ružne, ali su za njega postale prava napast otkako je ono Vesna rekla da mu je lice slično purjem jajetu.

— Imaš i ti — nato će on pogledavši me podrugljivo. — Kad obučeš uske rifle, noge su ti kao kifle!

— Nemojte se svađati — umirivao nas je Šiljo. — Ja se ne ljutim kad mi se rugate zbog nosa. Znam da je velik, pa — što? To je moj nos, takav je, kakav je.

Glasno šmrčne i još jednom opipa nos, kao da se htio uvjeriti da je još na svome mjestu.

Riđi uhvati ribicu i ponovno zabaci udicu.

— Nešto ipak moramo učiniti — Šiljo će potišteno. — Nećemo valjda i mi čekati trideset devet godina!

U taj čas do nas dopriješe riječi:

— Kroz noć i oluju plovi ukleti brod...

— E, moj stari — promrmlja Riđi — plovi, plovi, a nikako da doplovi.

— Što to govoriš? — zapita ga Šiljo.

— Ništa. Čudim se kako da i ovce već ne pjevaju tu njegovu pjesmu. Mogle su je naučiti, imale su dosta vremena.

— Ti si, Riđi, jutros ustao na lijevu nogu — rekoh mu.

— Dobro, slažem se — slegne on ramenima — nešto moramo učiniti. Ali što?

— Razgovarajmo sa starcem. On će nam pomoći, barem savjetom.

— Da on nešto zna, ili da hoće, već bi sebi pomogao — odmahne Riđi rukom. — Mi se možemo osloniti samo na sebe, to nam mora biti jasno.

Konopčić moje udice se zategne. Naglo ga povukoh, no riba se otkide i nestade u sjeni pod brodićem.

— Imaš pravo, znam — rekoh Riđemu, spustivši ponovno udicu u more. — Ali što da učinimo, da? Po svoj prilici morat ćemo ovdje čekati dok netko ne naiđe.

— Imam prijedlog! — javi se Šiljo.

— Reci!

— Skupit ćemo puno granja i suhe trave i naložiti vatru na stijeni. Noći su vedre, a vidljivost dobra. Možda će ljudi s nekog broda primijetiti vatru i prići otoku. Ili s neke ribarske barke.

— Bolje išta nego ništa — rekoh tek da nešto kažem, jer me taj njegov prijedlog nije osobito oduševio. — Danas ćemo početi skupljati granje.

— Već ga ima dovoljno u dvorištu — podsjeti Riđi.

Ušutjeli smo i zagledali se svaki u svoj plovak. S vremena na vrijeme izvlačili smo pokoju ribicu. Do podne smo ih nahvatali dovoljno za objed.

Riđi pogleda prema obali od koje smo se, plutajući, bili prilično udaljili. Počne spremati svoju udicu.

— Vrijeme je da se vratimo — reče. — Eno i starog u pristaništu, maše nam.

— Tu je! — poviče u taj čas Šiljo. — Imam je!

U blizini brodića ukaza se velika riba. Bijesno je mlatila repnom perajom. Riđi i ja priskočimo da pomognemo Šilji. Pri tome se brodić zaljulja, a Šiljo, koji se previše nagnuo, izgubi ravnotežu i izvali se u more.

Riba ga odmah povuče za sobom i on se poče udaljavati od nas, kao da mu je u stražnjem dijelu tijela ugrađen motor. Jadnik, bio je vezao konopčić za ruku i sada ga se nije mogao na brzinu osloboditi.

Nas dvojica odmah skočimo u more.

— Odveži ga s ruke! — poviče Riđi prestravljeno.

— Ne mogu, svezan je mrtvouzice — izgrca Šiljo.

— Drži se, dolazimo!

Na svu sreću, u tom se času konopčić prekide, a Šiljo se zaustavi poput skijaša na vodi kad ispusti konopac privezan za brod koji ga vuče.

Nas dvojica doplivamo do njega. Pobijelio je kao krpa, od straha se jedva drži na površini. Uхватimo ga pod ruke i doguramo do brodića. Kad je sjeo, blijedo se osmjehne.

— Upecala me — reče i slegne ramenima.

— Dobro za tebe što se ova nije sjetila da zaroni — bocne ga Riđi. — Inače si mogao postati ti njihov objed, a ne one naš.

JEDAN BROD POSRĆE NA VALOVIMA

Vatre koje smo noću palili na Sjevernoj stijeni bile su velike poput lomača. Osvjetljavale su sjeverni dio otoka i velik dio mora.

Ali one nisu privukle ničiju pozornost, ako se izuzmu ribe, koje su se u jatima okupljale u osvjetljenom dijelu mora i buljile u vatru. Mi smo ih skupljali mrežicama, a sutradan čistili i sušili.

Bilo je sitnih i krupnih, svakakvih. U brzini i vještini čišćenja ribe starac je bio pravi majstor. Šiljo je uza nj dobro izučio zanat, a Riđi i ja smo se u tom poslu pokazali prilično nespretni.

Na tranzistoru nismo više ni jednom uhvatili emisiju na našem jeziku. I one na stranom jeziku, uglavnom talijanskom, postajale su sve tiše, dok na kraju naš radio nije posve zanijemio. Istrošile se baterije.

Starac nas je hrabrio, nastojeći u nama održati barem malo nade. Šiljo se najlakše prilagođavao životu na otoku, ali je, činilo mi se, on i najviše tugovao, mislim, ako se može biti tužan više nego što sam bio ja. Riđi se držao kao da mu je netko kriv što je dospio na otok. Dani su postali jednolični, slični jedan drugome, pa sam u svoj dnevnik najčešće upisivao: "Sve isto kao i jučer".

Kako je vrijeme prolazilo, mi smo počeli vjerovati da su nas naši već oplakali i pomirili se s tim da nas više nikada neće vidjeti.

Više puta smo "Galebovim kljunom" isplovljavali daleko na more, udaljavajući se od otoka toliko da smo ga jedva mogli vidjeti.

Bojali smo se da nam je preostala još samo jedna mogućnost: da jednostavno sjednemo u naš brodić i otplovimo. Ali na taj nam se korak bilo teško odlučiti, pa smo ga iz dana u dan odgađali.

Davorak mi je postao veoma privržen. Kad ne bi bio uz majku, skakutao je za mnom, motao mi se oko koljena i umiljavao. Bio je uvijek raspoložen za igru, pa smo ga zato svi voljeli, čak i Riđi. A Riđi je zapravo imao razloga da se drži dalje od Davorka. Naime, dok je jednom prao suđe u moru, Davorak mu se približio i, čim se ovaj sagnuo, udario ga

otraga i gurnuo u more. Od toga je trenutka prijateljstvo između njih bilo, ako ne sasvim prekinuto, a ono barem napuklo.

Starac nas je svakog časa nešto zapitkivao, zanimao se za ovo ili ono i, uopće, teško se odvajao od nas. U rijetkim trenucima kad je ostajao sâm, pjevušio je onu svoju pjesmicu "Kroz noć i oluju...". Mi smo u početku mrzili tu njegovu pjesmicu jer nas je podsjećala i na naše zatočeništvo. Kasnije smo je naučili i pjevali zajedno s njim. Ona pjesma koju sam ja sastavio, "Tri morska vuka i brodić nov", trebala je biti himna našem "Galebovu kljunu" i cjelokupnom pothvatu. Starcu se ona veoma svidjela. Često smo je sva četvorica pjevali sjedeći na Sjevernoj stijeni ili u dvorištu pred kolibom.

Iza tora starac je imao mali rasadnik ograđen kamenom ogradom. Gdje god je u ovom dijelu otoka među kamenjem postojala pregršt zemlje, zasađivao je u nju mladice, zalijevao ih i ograđivao, kako ih ovce ne bi uništile. Na južnoj strani otoka sloj zemlje bio je vrlo tanak, samo nekoliko centimetara, pa se mladica zasađena na njemu nije mogla održati — osušila bi se, ili bi je iščupao vjetar. Ipak, na nekoliko mjesta on je među kamenje utisnuo zemlju koju je donio s drugog kraja otoka, pa tu zasađio mlada stabalca. Ona su se primila i izrasla, tako da ni ova strana otoka nije bila sasvim pusta. Kukuruz je pak i ovdje dobro uspijevao, jer se on mogao držati i u plitkoj zemlji, a od vjetra je bio zaštićen ogradom od naslagana kamenja.

Starac je svemu što raste iz zemlje pridavao veliko značenje, nastojeći održati svako stablo i svaki grm, osobito ako daju jestive plodove.

— Jadni čovjek — rekao je jednom Šiljo dok ga je gledao kako zalijeva mladu maslinu. — Misli li on zbilja da će dočekati plodove s te masline?

— Sigurno da ne misli — odgovorio je Riđi.

— Zašto je onda zalijeva?

— Računa na nas, čovječe! Misli da ćemo nas trojica s nje dočekati plodove. Osigurava nam budućnost, znaš.

Riđi je često znao biti zajedljiv, pa makar i na svoj račun.

Starac je svakome od nas sašio kratke nepoderive hlače od ovčje kože. Uglavnom ih nismo ni svlačili, osim za vrijeme kupanja. Napravio nam je i kožuhe, s vunom na unutrašnjoj strani, do tijela. Oblačili smo ih kad smo noću izlazili na more, jer su noći na otoku bile dosta svježije, često i vjetrovite. Odjeća u kojoj smo došli bila je uglavnom uredno složena na policama. Često smo je preslagivali, valjda zato što nas je ona u nekom smislu vezala za kuće i predstavljala djelić naših domova.

Riđi je jutros, prekapajući po džepovima svojih hlača što su visjele niz policu, pronašao listić sportske prognoze.

— Gle — usklikne — možda sam postao milijunaš a da to i ne znam!

— Više bih volio jedan motor i bačvu goriva nego glavni zgoditak na prognozi — reče

Šiljo.

Riđi zgužva papirić i htjede ga baciti.

— Nemoj, Riđi! — rekoh. — Možda si i dobio nešto.

— Pa?

— Samo ti spremi taj listić, za svaki slučaj.

— Dobro — nasmije se on i spremi papirić u džep. — Ako što dobijem, dijelit ćemo.

Uveli smo redovita dežurstva na Sjevernoj stijeni, više zbog toga da nam savjest bude mirna, nego što smo očekivali da će od toga biti neke koristi. U dva smo navrata vidjeli nešto što je moglo biti brod. Kad smo to ispričali starcu, rekao nam je kako je i on posljednjih mjeseci nekoliko puta u daljini primijetio brod. Na kraju smo zaključili da ovuda možda prolazi neka brodska linija. No brodovi su plovili daleko od otoka i nismo nikako mogli na sebe svratiti njihovu pozornost.

Jednog dana smo se Riđi i ja besposleno motali po dvorištu. Starac je dremuckao na tronošcu pod maslinom, a Šiljo se na Sjevernoj stijeni igrao s Davorkom i pomalo stražario. Odjednom poče skakati kao lud i derati se iz svega glasa:

— Brod! Brod! Plovi prema otoku! Dolaze po nas!

Sva trojica smo za čas ustrčali na Sjevernu stijenu.

— Gdje je? — povičemo zadahtalo.

— Tamo! — pokazivao je Šiljo rukom ne prestajući skakati. — Zar ne vidite? Ide ravno ovamo!

Pogledamo u smjeru njegove ispružene ruke.

Sa sjeverozapada se nešto zaista valjalo prema otoku. Šiljino oduševljenje učas prijede i na nas dvojicu. Uhvatili smo se za ruke i počeli skakati kao divljaci. Samo je starac, držeći dlanove iznad očiju, netremice promatrao ono "nešto" što je posrtalo po moru.

— Plovi presporo — promrmlja.

— Pretovaren je! — vikao je Riđi.

— Ma kako pretovaren bio — galamio je Šiljo — moći će primiti još četiri momka! Ja sam ga prvi ugledao! Ja!

Starac spusti ruke i reče:

— Idite vas trojica. Odvežite barku i pođite mu u susret. Ali nemojte se iznenaditi ako na brodu ne nađete nikoga. Meni se sve čini da je to olupina koju morske struje i vjetrovi vuku od nemila do nedraga. — Opet dlanovima natkrili oči, zagleda se i promrmlja sumnjičavo: — Gledajte kako samo posrće.

Nas trojica poput vihora sjurimo u pristanište, uskočimo u "Galebov kljun" i zaveslamo iz petnih žila.

Brzo smo se uvjerali da je starac imao pravo.

Nije se radilo o brodu, nego o olupini ribarskog brodića. Sve što se na njemu i s njega moglo otkinuti, bilo je otkinuto i odneseno. Ono što nisu pokupile ljudske ruke, odnijeli su valovi i vjetrovi.

Olupina se nagnula na desnu stranu, ljuljala se i posrtala. Daske su joj bile crne, natopljene vodom i prilično istrule. Pružala je zaista tužnu sliku. Meni je uvijek bilo žao brodova koji su završili svoj plovidbeni vijek, bilo mi ih je doista žao, kao da su živa bića.

Približimo "Galebov kljun" tik uz bok olupine i bez većeg napora prebacimo se na njezinu palubu.

U prednjem dijelu brodića nalazile su se dvije kabine, razmaknute jedna od druge. Na jednoj su vrata visjela i ljuljala se, često se otvarala i zatvarala, ovisno o udaru vjetra i nagnuću broda. Njihova škripa djelovala je pomalo zastrašujuće, jer se unaokolo ništa drugo nije čulo, osim tihog, jednoličnog zapljuskivanja valova koje je dopiralo s krmenog dijela olupine.

Na drugoj kabini vrata su bila zatvorena.

Uske stube vodile su u potpalublje. Dno brodića bilo je pokriveno ustajalom smrdljivom vodom i pijeskom. Stijenke oblijepljene krljuštima riba doimale su se poput mozaika. Težak i zagušljiv vonj u prvi nam je mah gotovo zaustavio dah. Tu nismo imali što tražiti, pa smo se vratili na palubu.

Riđi i ja ušli smo u kabinu na kojoj su vrata bila otvorena, a Šiljo je ostao kod druge, pokušavajući otvoriti vrata.

Kabina u koju smo ušli Riđi i ja bila je dosta prostrana. U jednom se kutu nalazila nenamještena postelja od dasaka, na njoj iskidana ribarska mreža i pribor za krpanje mreža. Na sredini prostorije, pričvršćen za pod, stajao je stolić od grubih dasaka s drvenom klupicom sa svake strane. Po stolu i klupicama ležale su razbacane igraće karte, od kojih je nekoliko palo i na pod. Na stolu su uz to ležale i neke stare novine na talijanskom jeziku i jedan nož savijene oštrice.

Riđi se sagnuo da vidi ima li što ispod postelje.

— Nema ništa — reče tresući pijesak s koljena.

Ja sam u međuvremenu pokupio igraće karte i spremio ih u džep, a novine zataknuo za pojas. Uzeo sam i pribor za krpanje mreža. Tada posegnem za nožem, no čim sam ga uzeo, s gađenjem sam ga ispustio.

— Pogledaj, Riđi! — prošapćem. — Pogledaj ovaj nož!

Riđi uzme nož s poda.

— Što ima na njemu?

— Ne diraj ga!

— Zašto?

— Ovo crno ovdje, vidiš, nije li to osušena krv?

— Mislim da jest — reče on i polako spusti nož na stol. — To bi mogla biti krv.

Onda ga opet uzme i zagleda mu se u oštricu.

— Baci ga, Riđi!

— Zašto?

— Tako. Na ovom je brodu sigurno došlo do neke gužve. Možda je tim nožem netko ubijen.

— Hm... to bi moglo biti, naravno.

— Iziđimo odavde!

— Gotovo je sigurno da je netko njime zaklan — nastavljao je Riđi ne skidajući pogled s oštrice.

Stresao sam se.

— Pa iziđimo onda! Što čekaš?

— Pogledaj malo bolje, Grgeč!

— Ne želim ga gledati! Hajdemo!

Ipak sam mu se oprezno približio, ali sam skretao pogled s noža u njegovoj ruci.

— Pogledaj ga, ne boj se! — hrabrio me je. — Vidiš li ove ljuskice?

Tek sada vidjeh da je na dijelu oštrice bližem dršci prilijepljeno nekoliko ribljih ljuskica, sada već potpuno suhих i uvrnutih. Odlanulo mi je. Riđi se nasmije i stavi nož za pojas.

— Da, imao si pravo — nasmije se. — Tko zna koliko je riba ubijeno tim nožem.

Tada se iz susjedne kabine razliježe vrisak. Odmah potom Šiljo uskoči u našu kabinu, prilupi za sobom vrata i povuče zasun.

Bio je blijed kao kreda.

— Tamo... — zamuckivao je — tamo... u kabini... čim sam otvorio vrata... skočio je na mene...

Tijelom mi prodoše hladni žmarci.

— Što to govoriš? — upita Riđi prestravljeno. — Tko je skočio na tebe?

— Ne znam — Šiljo će tiše. — Nisam dobro vidio. Odgurnuo sam ga... izjurio i zalupio vratima...

Riđi odškrine vrata i pogleda prema kabini iz koje je Šiljo netom iskočio. Vrata su na njoj bila zatvorena.

— Je li te napao? — upita.

— Pa... naravno. Zašto bi inače skočio na mene?

— A je li bio naoružan? — zapitam Šilju šapatom. — Je li imao... nož?

— Ne znam, mislim da je imao, ali nisam dobro vidio. U kabini je mrak... ali kad bolje promislim, siguran sam da je bio naoružan.

— Je li nešto rekao?

— Nije, samo je mumljao. Grozno! Sijevao je očima, a niz bradu mu je curila slina.

— Idemo mi u naš brodić — predložih. — Izgleda da on iznutra ne može otvoriti vrata. Tko zna, možda je to neki luđak, ili...

— ... ili razbojnik — priklopi Šiljo. — A možda je i gusar.

— Pssst... — upozori nas Riđi stavivši prst na usta. — Čujete li, mislim da pokušava otvoriti vrata.

Iz susjedne se kabine čulo lupanje, kao da netko udara šakama po vratima. Brzo zatvorimo i zakračunamo svoja vrata, a kad je lupanje prestalo, opet ih malo odškrinemo.

— Bit će najbolje da pričekamo starca — šapnuh. — On će sigurno poći za nama.

— Ne! — nato će Riđi odvažno. — Polako ćemo se izvući i spustiti u naš brodić.

Kad smo se došuljali do brodića, zastali smo i osluhnuli.

Lupanje se više nije čulo. U blizini "Galebova kljuna" osjećali smo se bolje. Riđi odjednom reče:

— Hajdemo pogledati tko je unutra!

Zacijelo je to rekao tek da bi se pravio važan i sačuvao ugled vođe. Bio sam siguran da bi mu bilo milije da nas dvojica odbijemo prijedlog.

— Pa... pođimo — rekoh, ni sâm ne znajući zašto, ali sam se ponadao da će se Šiljo tome usprotiviti.

No i on je već bio došao k sebi i nije htio ispasti kukavica. Štoviše, prvi pođe prema kabini iz koje je maloprije strugnuo. Sada više nije bilo uzmarka, te Riđi i ja pođemo za njim.

Oprezno se primaknemo kabini. Riđi se propne na prste i proviri kroz otvor na vratima.

Koljena su mu se tresla od straha.

— Ima li koga unutra? — prodahnem. On je gledao i šutio, samo su mu koljena drhtala.

— Čuješ li, Riđi, ima li koga unutra?

— Ne mogu dobro vidjeti, mračno je.

— Zažmiri, da ti se oči priviknu, pa onda pogledaj. — Malo kasnije opet zapitah: — Vidiš li što?

— Vidim — vikne on. — Uh, što je strašno!

Odskoči od vrata kao oparen.

— Bježimo! — vrisne Šiljo i zagrabi prema "Galebovu kljunu".

U dva skoka našao sam se pokraj njega i odmah počeo odvezivati konopac. Ruke su mi se tresle.

Riđi je još stajao kod vrata. Pomislio sam da su mu se od straha ukočile noge.

— Požuri, Riđi, uskači! — pozovem ga.

On se poče grohotom smijati.

— Gledaj čega se Šiljo prepao! — vikne on i širom otvori vrata.

U kabini je stajao mršav pas i miroljubivo mahao repom. Dlaka mu je bila gusta, smeđa, oči krupne i pametne. Cvilio je i gledao nas molećivim pogledom. Jadna životinja, bila je potpuno iscrpljena od gladi.

Šiljo je zabezeknuto gledao psa, pomišljajući valjda u što se to pretvorio onaj njegov strašni razbojnik plamtećih očiju.

— Čini mi se da nije naoružan, a, Šiljo? — smijao se Riđi.

Nasmije se i Šiljo. Iz "Galebova kljuna" donese nekoliko ribica, koje su tu bile ostale od našega zadnjeg ribolova. Baci ih psu. Ovaj samo zareža i pohlepno ih proguta, a potom preklinjući pogled upre u Šilju. Priđe mu mašući repom i nekoliko puta lizne ruku.

Na taj načinje nesporazum između četvoronožnog brodolomca i Šilje bio izglađen.

Čim smo krenuli prema "Galebovu kljunu", pas uskoči u nj prije nas i sjede pokraj klupe, očekujući da uđemo i mi. Očito mu se više nije ostajalo na olupini. Kad je Šiljo sjeo na klupu, pas mu položi prednje šape na koljena i zagleda mu se u oči, daščući i mašući repom. Jezik mu je visio sa strane, niz donju čeljust, sav bijel i ispucao.

U kabini smo imali bocu s vodom. Ta boca je uvijek morala biti puna. Kad bismo prilikom ribarenja potrošili vodu, prvo što se moralo učiniti po povratku u lučicu, bilo je da se boca ponovno napuni. Šiljo je sada iznese iz kabine i nalije vode u limenku, pa dade psu da pije. Ovaj je halapljivo lokao, pri čemu mu se dlaka na leđima naizmjenično dizala i spuštala.

U međuvremenu se i starac svojom barkom bio zaputio prema olupini. Prihvati se za naš brodić i spusti veslo.

— Stara kanta, a? — reče pokazujući glavom na olupinu. Tada primijeti psa i pomiluje ga.

— Oho, našli ste i brodolomca, je li?

— Šiljo ga je našao — nasmije se Riđi.

— Ima li išta unutra?

— Nema ništa — reče Riđi odvezujući konopac "Galebova kljuna" od olupine, koji sam ja maloprije bio tek napola razvezao. — To je neki talijanski ribarski brod. Mislim da je sasvim neupotrebljiv.

— Ipak ćemo ga dotegnuti u lučicu.

— Našli smo samo ovo — reče Riđi i pokaže starcu onaj nož savijene oštrice.

Potom i ja stavih preda nj novine, igraće karte i pribor za krpanje mreža.

— Ovo je nož za ljuštenje ribe — reče starac pogledavši nož. — Njime se riba lako čisti, dobro će nam doći. Isto tako i pribor za krpanje mreža. — Tada ugleda karte. — Gle, karte za briškulu! Zna li tko od vas igrati briškulu?

Nismo znali, pa on obeća da će nas naučiti.

— Kako ćemo ga povući? — zapita Riđi.

Starac ispod sjedala izvuče konopac ispletan od izrezanih ovčjih koža.

— Lako — reče dobacivši u naš brodić jedan kraj konopca. — Hajde, Nevene, provuci konopac kroz onu alku na pramcu olupine.

Riđi učini kako mu je rečeno. Provukao je konopac kroz alku, a Šiljo i ja smo prihvatili jedan njegov kraj i privezali ga za naš brodić. U međuvremenu je Riđi prešao k starcu i drugi kraj konopca privezao za sjedalo u stražnjem dijelu njegove barke.

— Dobro je, sada uzmi veslo i ostani sa mnom — reče starac, a kad ga Riđi poslušša, nastavi: — Sva četvorica ćemo zaveslati istodobno. Sad!

Zaveslati smo. Olupina se pokrenula i poslušno zaplovila za nama. Napredovali smo vrlo sporo jer je brod bio težak, a uz to nagnut na jednu stranu. Kolibu smo ugledali u trenutku kad se posljednja sunčeva zraka ugasila na hridinama Sjeverne stijene.

Kad smo se približili obali, pas veselo zalaje i iskoči iz "Galebova kljuna". Onih nekoliko metara preplivao je i popeo se na kamen u pristaništu. Bilo mu je, očito, dosta mora.

— Raduje se kopnu — rekoh.

— Naravno — potvrdi starac izlazeći iz barke, a onda dometne: — Da sam barem imao ovakvoga psa dok sam bio sâm! To bi mi puno značilo.

— Poklanjamo vam ovoga! — spremno će Šiljo.

Starac se nasmiješi i pomiluje ga po kosi.

Kad smo se odmorili, razgledali smo olupinu i utvrdili da je, kao što smo i mislili, potpuno neupotrebljiva za plovidbu. Olupina je nekada bila brod, a brod je svoj plovidbeni vijek završio i nikakvi ga popravci ne bi mogli osposobiti za još jednu plovidbu.

Morali smo ga sasjeći. Nije mi to bilo drago, ali sam nastojao da to ne pokažem pred drugima.

Idućih smo dana raskomadali olupinu i svaki otkinuti dio prenijeli u dvorište i složili. Dasku s natpisom *La vita nuova*^[1] što je bilo ime broda, pričvrstili smo iznad ulaznih vrata naše kolibe.

Reks — to ime smo dali našem četvoronožnom brodolomcu — prvoga je dana radosno lajao i trčkarao po otoku, ali se već sutradan umirio. Samo je sjedio u dvorištu, cvilio i zavijao, pa smopomislili da se jedna životinja prejela i razboljela.

Jednom, dok smo sjedili pod maslinom i objedovali, Šiljo reče:

— Bogo moj, meni se sve čini da naš Reks zna čitati.

— Kako to misliš? — zapita Riđi.

— Ne skida pogled s one daske iznad ulaza.

Prestali smo jesti i zagledali se u psa. On je zaista netremice gledao u dasku s natpisom *La vita nuova* i cvilio.

— Nešto je drugo posrijedi — reče starac. — To je iznimno pametan pas.

Pogledali smo ga upitno.

— Vidite — nastavi on — Reks uopće nije bolestan, to on oplakuje svoj brod. Sigurno je dugo živio na njemu i postao mu privržen. Dasku iznad ulaza prepoznaje i ne miče se od nje.

— Kako cvili i zavija, baš kao da plače — rekoh.

Otada smo još više zavoljeli Reksa. Uskoro smo otkrili da ima i jednu nesvakidašnju sklonost — bio je pravi ribolovac! Sjeo bi na kamen izbočen nad morem i motrio, a onda iznenada bućnuo u more, malo zaronio i uskoro se pojavio s ribom u čeljustima. Katkad bi je odmah pojeo, a ako je bio sit, odlagao bi je podalje od obale. S malo vježbe nije ga bilo teško naučiti da ulovljenu ribu donosi u kolibu.

Od dasaka s olupine dogradili smo još jednu prostoriju u kolibi. Zidove smo s unutrašnje strane obložili ovčjim kožama. Sa Sjeverne stijene donijeli smo nekoliko četvrtastih kamenova i postavili ih u tu prostoriju. Na njih smo položili daske i tako dobili klupe, stol i stolice. Ovu smo prostoriju nazvali kajita^[2], jer je bila sagrađena od broskog materijala. Kad smo bili u njoj, zamišljali smo da plovimo.

Uredili smo i okolicu kolibe, postavili ogradu i izdubli još nekoliko cisterni. Istina, ograda nam nije bila prijeko potrebna, ali — red je da svako gospodarstvo bude ograđeno.

Poslije toga život je na imanju *La vita nuova* potekao svojim tokom.

Svake smo večeri sjedili pred kolibom i prepričavali doživljene i nedoživljene doživljaje.

RIBE NA KOPNU

Starac je i noćas izlazio iz kolibe i dugo se zadržao vani. To nam je priopćio Riđi poslije doručka. Dogovorili smo se da pokušamo otkriti što znače ti njegovi noćni izlasci.

Osjećao sam se prilično jedno zbog toga nepovjerenja prema našem domaćinu. Ta on nas je zadužio samo dobrim, a mi mu uzvraćamo zazorom i sumnjičenjima. No čvrsto sam se nadao da će se Riđi uskoro osvjedočiti da starac od nas ništa ne skriva i da je s njim sve u najboljem redu.

— Znaš, Riđi — govorio sam dok smo se spuštali prema pristaništu — ja sam uvjeren da u tome nema ništa, mislim, u tim njegovim izlascima.

— Ne tvrdim ni ja da ima, ali su ipak čudni, to moraš priznati. Noćas je ostao vani najmanje tri sata.

— Hm... pa da... rekao sam vam da sam ga i ja jednom vidio kako izlazi. Ipak mislim da smo nepravedni prema njemu što ga sumnjičimo. Dugo je živio sâm na otoku i možda je stekao neke navike koje se nama čine čudnima.

— Pa ne sumnjičimo ga, Grgeč — umiješa se i Šiljo u razgovor. — I ja sam znatiželjan, iako nemam ništa protiv njega.

— Dobro — složih se — noćas ćemo pripaziti.

Stigli smo u našu lučicu i poskakali u more.

— Brrr... — zabrboće Riđi. — More je dosta hladno.

— Ja mislim — govorio je Šiljo plivajući na leđima — da tî njegovi noćni izlasci moraju biti u nekoj vezi s onom pećinom.

— Možda broji gusarsko blago — bocnem ga. — To ti misliš, je li?

— Tiše — upozori nas Riđi. — Mogao bi nas čuti.

— Ne bi — reče Šiljo ispustivši mlaz vode iz usta. — Siguran sam da opet čita one talijanske novine što smo ih našli na olupini.

Riđi je otplivao dalje od obale, tako da je preko stijena u zaleđu pristaništa mogao vidjeti kolibu.

— Ne čita — ustvrđi vraćajući se. — Upravo je izašao i nešto promatra na moru.

— Možda dolazi neki brod! — usklikne Šiljo.

Za tren smo izašli iz mora i potrčali prema kolibi.

Starac je stajao u dvorištu i gledao prema sjeverozapadu.

Pogledamo i mi u tom smjeru, ali nismo primijetili ništa neobično. Možda je neobično bilo samo to što je, daleko na pučini, jedan rumeni oblačić plovio nisko nad morem.

— Ako se ne varam — reče starac — uskoro bi moglo biti nevremena.

— Neka bude — otpuhne Riđi. — Ne bi to bilo ni prvo ni posljednje zlo koje nas je snašlo. Na ovom otoku je puno kišnih i vjetrovitih dana.

Starac ga pogleda i s neodobravanjem zakima glavom. Reče:

— Lijep je svaki dan koji nam je Bog dao.

Nebo iznad našeg otoka bilo je uglavnom uvijek plavo i čisto. Istina, kiše su padale dosta često, u pljuscima, ali čim bi osvježile zrak i napunile naše posude, prestajale su, ostavljajući iza sebe miris lavande i mokre zemlje.

I danas je bilo vedro, ali veoma sparno. Težak je zrak pritiskivao i nas i životinje. Reks je ležao na kućnom pragu i dahtao, ovce drijemale zbijene u hladovini pod smokvama nedaleko od kolibe.

Šiljo odjednom odskoči od kamene dvorišne ograde.

— Zmija! — vikne uplašeno. — Eno je!

Iz kamenja u ogradi izmili zmija i poče vijugati preko dvorišta.

— Neće vam ona ništa — umiri nas starac. — Samo je uznemirena jer predosjeća dolazak nevremena.

I Riđi je uzmicao.

— Odvratna životinja! — reče s gađenjem.

— Ni najmanje — usprotivi se starac. — Vrlo je... — Zastade kao da traži pogodnu riječ. Mi ga upitno pogledamo, a on dometne: ... čista.

Ne znam zašto, ali ja sam toga časa pomislio da je htio reći "ukusna"...

Malo kasnije starac i Riđi odu na Sjevernu stijenu, a Šiljo i ja, nemajući drugog posla, počnemo skupljati granje po otoku. U jednom trenutku smo osjetili udar vjetra, tako jak da nas je gotovo oborio s nogu. Pogledamo prema Sjevernoj stijeni. Ona dvojica su se brzo spuštala niz liticu, hitajući prema kolibi. Nešto su nam dovikivali, ali ih mi s tolike udaljenosti nismo mogli razumjeti. Ipak smo, po njihovim pokretima, shvatili da moramo požuriti u zaklon.

Odbacili smo granje koje smo držali u naramcima i potrčali. Kad smo stigli pred kolibu, starac i Riđi već su bili u dvorištu.

Ovce, kao po naredbi, počеше ulaziti u tor.

Reks je, podvita repa, cvilio i trljao njušku o naša koljena.

Vidjeli smo još nekoliko zmija kako pužu preko kamenjara, ali se više nismo osvrтали na njih.

Na kamenim zidovima kolibe ukaza se neobičan rumenkast sjaj. Nebo, slično golemu bakrenom kotlu, kao da se užarilo, a otok i more prelila rumen. More je do maloprije bilo mimo, poput nepomična plavog indiga, ali sada poče disati i gibati se, kao da mu je tijesno.

— Brzo! — vikao je starac zatvarajući tor. — Izvucite barke iz mora i čvrsto ih privežite za kamenje, samo što dalje od obale, da ih valovi ne mogu dosegnuti.

Kad smo osigurali brodiće, trkom smo se vratili pred kolibu. Starac je stajao pokraj oborai nešto govorio ovcama, očito ih umirujući.

— Prije desetak godina — reče kad nas je ugledao — za vrijeme jedne oluje ovce je uhvatila panika. Razbježale su se po otoku, a mnoge su se, u ludoj jurnjavi, survale u more.

Valovi su okrupnjali. Bijesno se propinju i valjaju prema obali, uz grmljavinu nasrću na obalne stijene te se čini da će preplaviti cijeli otok. Prilikom njihova povlačenja more se rastvara i otkriva stjenovito dno u obalnom dijelu kod pristaništa.

S praskom se lome grane na drveću. Svaka krošnja postala je jedro, a čitav otok sličio je golemom brodu što se ljulja i trza na uspjesenom valovlju.

Kod Sjeverne stijene bio je pravi pakao. Praskanja i lomovi spajaju se u zaglušnu grmljavinu koja potresa otok.

Kao opčinjeni promatrali smo ovaj nesvakidašnji prizor, uzbuđljiv i lijep i stravičan u isti mah.

Onog rumenila odjednom nestade. Nad otok se navukoše teški žuti oblaci, a sve oko nas poprimi blijedožutu boju.

Ogrnuli smo kožuhe i sjeli na klupu pred vratima. Starac je nešto radio u kolibi.

Sijevne jedna munja, pa druga, treća, a onda poče bez prekida bljeskati i treperiti. Munje je pratila snažna grmljavina. Negdje u blizini udari grom, od čega nam uši zaglušiše, a potom počese praskati jedan za drugim. Bila je to prava nebeska kanonada što se sručila na ovaj jadni otočić.

Jedan udarac groma, jači od ostalih, iz temelja potrese kolibu. Ovce zablejaše u toru, a Reks, skutren pokraj starčeva ležaja, strese se i zacvili.

— Uđite! — pozva nas starac.

— Ostat ćemo još malo — rekoh dršćući od uzbuđenja. — Dodite i vi k nama!

Stisnuli smo se jedan uz drugoga. Uskoro dođe i starac i sjede pokraj nas.

— Pogledajte! — povika Riđi pokušavajući nadglasati buku koju je stvarala paljba nebeskog topništva. — Što je ono na moru?

Pogledamo prema pučini. More se propelo, a golemi stup vode i pjene šiknuo je pod same oblake. Na desetak metara u zraku ugledasmo ribe koje je zračni vrtlog izvukao iz mora zajedno s vodom.

Nismo ni došli k sebi od iznenađenja, kadli se pred našim očima jedno smokvino stablo odvoji od zemlje i nestade među niskim oblacima. U taj mah nešto psikne pa zasikće preko otoka, kao da je neka strašna, nevidljiva zmija munjevito sijevnula uz kamenjar. Kud god je prošla, sve se vrtložilo i podizalo u zrak — grmlje, trava, drveće.

— Zračna pijavica! — šapne starac.

Pogledah ga ispod oka. Zabrinutim je pogledom promatrao obzor. Nas trojicu je zagrlio i stisnuo uza se, a mi smo, prestravljeni, otvorenih usta gledali čudo što se događalo pred nama.

More je kipjelo. Golemi valovi, veći od naše kolibe, sudarali su se neviđenom žestinom, a onda spajali i silovito nasrtali na otok. Vjetar je s njih trgao velike krpe pjene i bacao ih po kamenjaru.

U pećini je grmjelo. Cijeli se otok ljuljao i podrhtavao. Naša se koliba zidom naslanjala na veliku stijenu, pa je s te strane bila zaštićena od naleta vjetra.

U tom urnebesu, u toj zaglušnoj eksploziji svjetla i grmljavine, vidjesmo kako se od Sjeverne stijene odvaljuje jedna hridina i survava u more. Sijevanje i bljeskanje nije prestajalo. Gromovi su pucali po moru i kamenu, munje se prepletale, a snažne zračne struje ukrštale se i vrtložile. Valovi su sve bješnje pružali svoje duge jezike daleko preko obale.

Onda se sve prolomi. More se još jednom visoko propne, teški se oblaci spojiše s valovima, polijegaše po kamenju.

Sruči se pljusak.

Bacih pogled na more. Nije ga više bilo. Samo sivi zastor od kiše i magle.

Brzo uđemo u kolibu, ali smo i dalje ostali kod vrata; nikako nismo mogli odvojiti pogled od onoga što se događalo vani.

Tada se dogodi nešto čudno, ako se nešto čudno još uopće i moglo dogoditi među svim tim čudima koja smo gledali posljednjih minuta.

U naše dvorište s kišom počеше pljuštati i ribe; lijepe, srebrnaste, manje i veće, svih oblika i vrsta: crvene trlje, srdele, vretenasti oslići, kanjci i zlatopjegi iverci. Sve su se one nekim čudom — iako se sve što se događalo, kao što sam rekao, doista moglo nazvati čudom — preselile iz mora na kopno. Neke su se još praćakale u lokvama, a neke, ošamućene, beživotno ležale na kamenju.

Reks je cijelo vrijeme cvilio i jadikovao u kolibi, a sada odjednom iskoči u dvorište i poče skupljati ribe. Sav mokar, zadovoljno režeći, donosio ih je pred vrata. Starac mu konačno naredi da se vrati u kolibu, što pas nerado poslušao.

Kiša je, s kratkim prekidima, padala cijelu noć, ali puno umjerenije i slabije nego za vrijeme sinoćnjega proloma.

Ustali smo rano. Jutro je bilo sunčano, nebo plavo i čisto, bez ijednog oblačića. Modro more, pitomo i mirno, ljeskalo se poput rastopljena zlata.

U zraku se osjećao miris ribe, mora i raskvašene zemlje.

Pohitali smo u lučicu. Olakšano smo odahnuli kada smo ugledali oba naša brodića na mjestu na koje smo ih izvukli uoči oluje.

Iz pristaništa smo pošli prema sjevernom dijelu otoka i popeli se na Sjevernu stijenu. Jedna se kamena gromada odlomila od nje i stropoštala u more, a nekoliko je ogradnih kamenova bilo pomaknuto.

Nevrijeme je iza sebe ostavilo pravu pustoš. Zračna pijavica — starac nam je rekao da se tako zove ta pojava, to jest ono vrtloženje i siktanje koje smo čuli uoči proloma oblaka — iščupala nam je jedanaest stabala, uglavnom smokvinih i maslinovih. Neka od njih pronašli smo i do stotinjak metara daleko od mjesta na kojemu su rasla, a neka uopće nismo ni našli. Nekoliko je stabala bilo ogoljelo — zračna je pijavica, ne mogavši ih iščupati, potrgala s njih lišće i plodove.

Po kamenjaru je ležalo mnoštvo granja, lišća i plodova, uginulih riba i zmija.

Na južnoj strani otoka kukuruz je većinom bio počupan, a ono što se još držalo zemlje bilo je uglavnom polomljeno i raščihano.

Plitku zemlju bujice su odnijele s kamene podloge i nataložile je po rupama i uvalama. Starac je rekao da u svakom zlu ima i ponešto dobra, jer će se sada, u tako nataloženoj zemlji, moći zasijati kukuruz, što se nije moglo dok je ona bila na živoj kamenoj podlozi.

Za Reksa je to bio veliki dan. Veselo je trčkarao po obali i marljivo skupljao ribe. Ridi i ja smo mu pomagali, a starac i Šiljo su, kao pravi mesari, sjedili pred kolibom i čistili ribu.

Pokupili smo i sve plodove koji su se mogli jesti. Smokve smo uglavnom sušili i spremali za zimu.

Ribu smo jeli svakog dana po nekoliko puta. Zbilja je dobro što nam od tolike ribe nisu narasle škrge.

Ali taj dan umalo što nije tragično završio za našeg Reksa. Kad smo se poslije podne popeli na Sjevernu stijenu, on je, kao obično, bio s nama. Tada ugleda trlju, koja se poslije oluje zadržala na strmoj litici. Već se bila osušila na suncu, ali naš Reks nije mogao odoljeti iskušenju, pa je, prije nego što smo i shvatili što smjera, skočio na liticu i počeo puzati prema ribi. Dohvatio ju je i htio skočiti s litice na stijenu na kojoj smo mi stajali, ali nije dobro ocijenio udaljenost. Samo je prednjim nogama zagrebao po stijeni... Ja sam bio

najbliže mjestu na koje je htio skočiti. Požurih da ga prihvatim, ali prije nego što sam uspio pružiti ruku prema njemu, on se sruši u dubinu. Šiljo je vrisnuo, a nas trojica smo zanijemjeli. Mislili smo da je gotovo s našim jadnim Reksom. Ali on se u padu uspio nekako odgurnuti od stijene, pa je tako, umjesto da se smrska u podnožju litice, pao u more.

Uskoro je dotrčao na stijenu noseći u zubima onu trljicu. Ispustio ju je pred starcem i veselo zalajao.

Eto, takav je bio taj naš Reks!

Poslije večere i obaveznog ćaskanja pod maslinom povukli smo se u kajitu.

— Večeras pazi na starog! — šapne Riđi.

Morao sam, takav je dogovor. Legao sam i počeo duboko disati, ali sam širom otvorenih očiju gledao u starčevu postelju.

TAJANSTVENI NOĆNI IZLAZAK

U polutami sam vidio kako starac liježe i pokriva se. Stidio sam se pred samim sobom što ga na ovaj način uhodimo, ali, s druge strane, uvjeravao sam samoga sebe da je to obična radoznalost.

Ne znam kad me je uhvatio san. Probudio me lagani šum koji je dolazio iz starčeve sobe.

Oprezno se privukoh otvoru u zidu koji je dijelio našu kajitu od prostorije u kojoj je on spavao.

Starac je ustao i nešto uzeo s police. U tami nisam mogao vidjeti što je to bilo, ali sam siguran da je pružio ruku prema mjestu na kojemu je obično stajala svjetiljka od ovčjeg loja. Onda zadigne prostirku na kojoj je ležao i odatle izvuče neke papire. Stavi ih pod pazuhu, a prostirku i pokrivače namjesti tako da je izgledalo kao da netko leži u postelji.

Zatim se polako iskrade iz kolibe. Zaokupljen promatranjem, bio sam zaboravio da u slučaju nečega sumnjivog trebam probuditi svoje prijatelje. A ponašanje našega domaćina ovaj put mi se zaista učinilo sumnjivo.

Okrenuh se da ih probudim, no obojica su već čučala u svojim posteljama i napregnuto promatrala što se događa.

Riđi me stegne za ruku.

— Što sam ja rekao, a? — šapne likujuć.

— Uzeo je planove ispod onih kožetina — govorio je Šiljo prigušenim glasom navlačeći kožuh. — Zar nisi vidio, Grgeč?

— Vidio sam da je nešto uzeo, ali nisam vidio što je to bilo.

— Vidjet ćeš uskoro — reče Riđi.

— Pssst... — oglasi se Šiljo s vrata. — Još je u dvorištu. Uzima veslo.

Starac je nekoliko trenutaka stajao pred kolibom, zatim pođe prema lučici. Pričekali smo da se malo udalji. Kad smo ocijenili da je zamaknuo iza dvorišnog zida, nečujno se išuljamo iz kolibe. Riđi je malo zaostao u starčevoj sobi.

— Pa da! — reče kad nas je sustigao u dvorištu. — Na polici nema lojanice ni žigica.

Starac se spuštao k pristaništu. Svaki je čas zastajkivao i osvrtao se.

Reks je ležao pred torom. Uplašio sam se da će nas primijetiti i lavežom upozoriti starca. No on je vjerojatno sanjao o ribama koje je jučer ulovio i nije nas ni primijetio.

— Pođimo zaobilaznim putem u pristanište — predloži Riđi uzimajući veslo.

Lučica je od kolibe bila udaljena stotinjak metara. Izišli smo iz dvorišta i počeli se spuštati k pristaništu, zaobišavši stijenu na koju je bila naslonjena koliba. Kad smo stigli do mora, malo dalje od lučice, vidjeli smo starca kako upravo odvezuje svoju barku. Polako se otisne od obale, pazeći da ne proizvede kakav šum koji bi nas probudio, a potom je i dalje, veslajući, pažljivo uranjao veslo u vodu, kako se ne bi čulo pljuskanje. Svakako je mislio da nas trojica spavamo u kolibi.

— Hajdemo za njim! — reče Riđi kad je starac odmaknuo.

— Bit će nezgodno ako nas opazi — primijetih. — Možda je pošao pregledati udice, sinoć ih je ostavio u moru.

Riđi me nije ni slušao.

— Ulazite! — reče.

— Tiše — šapnuo sam. — Znaš da se noću na vodi sve jače čuje.

Plovili smo za starcem. Oba su brodića nečujno klizila uz obalu. More je bilo mirno, površina glatka i tamna poput baršuna. Starac počne veslati malo slobodnije, misleći vjerojatno da se dovoljno udaljio od kolibe i da nas više ne može probuditi.

— Dobro je što nema mjesečine — reče Šiljo tiho. — Inače bi nas primijetio.

Starac sada vesla potpuno slobodno. Povremeno se odupire veslom o kamenitu obalu.

... daleka moja obalo, njih pedeset bez nade...

U noćnoj tišini starčev mi se glas učinio dubljim i nekako mekšim, tajanstvenim.

— Riđi — ogłosi se Šiljo polušapatom — misliš li ti što i ja?

— Da — reče ovaj kratko.

— Stari ide u spilju, zar ne?

— Naravno! — potvrdi Riđi. — Bonaca je i oseka, a to su najpovoljniji uvjeti za ulazak.

Starac je upravo prošao pokraj mjesta na kojemu je postavio udice.

— Vidiš, Grgeč — reče Riđi malo kasnije — nije ni pogledao udice.

— Možda je pošao barkom u šetnju — rekoh, ni sam više ne vjerujući u to.

Riđi se nasmije.

— Baš si tvrdoglav! Da je nakanio u šetnju, ne bi čekao da mi zaspimo i ne bi se onako

iskradao iz kolibe.

— A i oni papiri — mudrovao je Šiljo. — To su zapravo planovi i nacrti, znao sam ja to.

— Ma otkud si samo znao?

— Odavde — kucne se prstom po čelu. — Ima tu nešto, da.

Riđi prestade veslati i položi veslo na koljena.

— A ja sam rekao da sa starim nešto nije u redu — reče. — Zar niste zapazili kako se samo uplašio kad nas je vidio da pokušavamo ući u pećinu?

— Ja sam primijetio — Šiljo će.

— Zašto bi se uplašio? — upitah.

— Ne znam — reče Riđi i opet zavesla. — Pećina sigurno krije neku tajnu, kažem vam.

— Veliku tajnu! — spremno priklopi Šiljo.

— Ma kakvu tajnu?

— O gusarskom blagu, čovječe! — šaputao je Šiljo gorljivo. — Stalno ti to govorim. Kako ne možeš shvatiti, Grgeč? Zbilja si naivan kao ovca!

— A ti si tvrdoglav kao magarac! Sjeti se samo kako ti je tražio one ljekovite trave. Što si zapeo za to blago?

— Neću se svađati s tobom, Grgeč.

— Ne bih ti to ni savjetovao.

Malo pošuti, pa nastavi:

— A zašto ne bi moglo biti blago, reci! Pa sigurno znaš za Mletačku Republiku, galije i sve to! Prevozili su ovuda čitava bogatstva.

— Vidio si i sam da za plime more pokrije gotovo cijeli ulaz i ispuni spilju. Jesi li vidio, no?

— Jesam, naravno.

— I misliš li zbilja da bi unutra moglo biti još nešto osim vode i kamenja?

— Poluge, čovječe, one bi mogle biti! — prihvati on spremno, kao da je samo čekao da ga to upitam. — Kako ne možeš shvatiti! Zlatne poluge i razne druge dragocjenosti! Čitao si valjda koliko toga ima, samo ljudi ne znaju gdje da traže, u tome je stvar! Nemaju planove i nacрте. A stari ih ima.

Sa Šiljom se zaista nije moglo izaći na kraj. Kada taj nešto uvrtilo u svoju ušiljenu glavu, nema te sile koja bi ga mogla razuvjeriti.

— Napokon — doda tiše — reci ti meni zašto onda ide u pećinu.

— Pa još nije ušao.

— Ali će ući — javi se Riđi. — U to možeš biti siguran

— Meni se čini — važno će Šiljo — da ni ona rupa, gore na stijeni, nije nastala tek tako. Ako želite čuti moje mišljenje...

— Ne želimo! — ubacih.

— Svejedno, ipak ću ga reći. Mislim da je onu rupu stari izbušio, eto!

— Bravo! — nasmijah se. — Misliš li da je podigao i Sjevernu stijenu?

— Ima Šiljo pravo — opet se umiješa Riđi. — I ja sam razmišljao o toj rupi. Možda ju je iskopao zbog svjetla. Misliš li i ti tako, Šiljo?

— Upravo tako, naravno! — spremno će ovaj. — I zbog zraka, ako slučajno valovi začepi ulaz dok je unutra.

— No, mogao bi i ti već jednom začepiti — rekoh nestrpljivo.

Starac je ravnomjerno veslao. Nejasno su se nazirali obrisi barke i njegova pogurenog tijela. Doveslao je do otvora u podnožju stijene. Mi smo "Galebovim kljunom" uplovili u mali zaljev i stali gledati što će se dogoditi.

Šiljo sve poskakuje od nestrpljenja.

Pred ulazom bljesne plamičak. Starac je upalio lojanicu. Uskoro u tamnom otvoru nestade i njega i barke. Iznutra se čulo škripanje, kao da se otvaraju zahrđala željezna vrata.

— Čujete li vi to! — likovao je Šiljo pocupkujući. — Otvara riznicu! Hajde, Sezame, otvori se!

Više se ništa nije čulo.

— Sada bismo se mogli vratiti — predložih. — Ako još ostanemo ovdje, primijetit će nas kada iziđe.

— Neće on tako brzo izići, ne boj se — reče nato Riđi. — Jesi li se sada uvjerio, Grgeč? Rekao sam ti ja...

— Pa i ja sam mu rekao, Riđi, znaš, nemoj mene izostavljati — pobuni se Šiljo. — Samo Grgeč nije vjerovao. Ako ćemo pravo...

— Ne govori glasno! — opomenuh ga uzimajući veslo. — Hajdemo sada, razgovor možemo nastaviti i u kolibi.

Usmjerili smo pramac "Galebova kljuna" prema lučici udno kolibe. Dok sam veslao, nečega sam se sjetio. Kad nam je prilikom našega prvog susreta starac pričao kako je dospio na otok, u jednom trenutku je rekao da je upoznao sve što se nalazi na otoku i... — tu je malo zastao i dodao: — i oko otoka. Te su mi se njegove riječi urezale u pamćenje najviše zato što je tu, kod toga "i...", napravio stanku. Ja sam tada pomislio da je zapravo htio reći nešto drugo, ali se za vrijeme te stanke predomislio i rekao "oko otoka". Sada sam bio gotovo siguran da je on tada namjeravao reći kako je upoznao sve što se nalazi na otoku i u njegovoj unutrašnjosti.

Uplovili smo u lučicu. Brodić smo privezali na istom mjestu na kojemu je i prije bio, a

veslo pristonili uza zid kolibe, kako smo to uvijek činili. Zatim smo se uvukli u našu kajitu.

Reks je još spavao pred torom i u snu zadovoljno režao.

— U svemu tome krije se neka velika zagonetka — reče Riđi kad smo polijekali. — To je jasno kao sunce!

— I te kakva! — pritvrđi Šiljo.

Ja sam šutio. Ipak sam se malo pokolebao, crvić sumnje i u meni je počeo kopkati.

— Zašto šutiš, Grgeč? — zapita Riđi svisoka. — Nemaš što reći, je li?

— Nemam — rekoh pokrivajući se ovčjim krznom.

— I — što ćemo sada? — nastavi on.

— Ti misliš da uđemo u pećinu, ne?

On pucne prstima.

— Pa naravno! I ući ćemo, već sutra!

— Slažem se, baš sam i ja to htio predložiti! — jedva dočeka Šiljo, a potom se obrati meni:

— A ti, Grgeč, što ti misliš?

— Ako se vas dvojica slažete, ni ja nemam ništa protiv.

— To su prave riječi! — uzraduje se on.

Još smo neko vrijeme razgovarali o sutrašnjem ulasku u pećinu. Na istoku se tama već bila razrijedila. Razmišljao sam o tome kako starac ove noći gotovo nije ni spavao, a ujutro će vjerojatno opet ustati prije nas. Onda se sjetih kako on preko dana često drijema pod maslinom, što je opet upućivalo na to da on, vjerojatno, svake noći odlazi u pećinu pa je po danu pospan...

San me polako svladavao. Prije nego što sam usnuo čuo sam udar vesla o barku, što je bio znak da je i starac završio svoj noćni obilazak i vratio se u pristanište.

Probudili smo se kasnije nego obično. Starac je već bio pripremio doručak. Upita nas kako smo spavali. Učinilo mi se da nas je pritom značajno pogledao.

— Odlično! — odgovori Riđi srčući toplo mlijeko.

Jeo sam svježe smokve i ispod oka gledao starca. Je li moguće da se iza tog dobroćudnog osmijeha i iskrena pogleda skriva nepovjerenje prema nama?

On donese još svježih smokava i stavi pred nas.

— Samo jedite! — reče. — Svježe smokve vrlo su zdrave.

I mi smo jeli.

A stalno smo mislili na pećinu.

KAMENI KOVČEG

— Idem ja pogledati udice — reče Riđi poslije doručka. — Tko će sa mnom?

— Ja! — zabrza Šiljo i proguta zalogaj.

— I ja! — nadodah.

Izgedalo je da ćemo se na lak način odvojiti od starca, što je trebao biti prvi korak u ostvarenju našega nauma, kadli on reče:

— I ja!

Tu se nije ništa moglo. Sjeli smo u barku i odveslali do mjesta na kojemu su bile udice. Izvukli smo ih iz mora i poskidali ribe. Tada starac reče da okrenemo k pristaništu.

— Mi bismo još malo ostali — oprezno će Riđi. — Na ovom mjestu ribe dobro grizu...

— Imamo ih dosta — odmahne starac. — Ne znam više što ću s njima.

I, htjeli-ne htjeli, vratili smo se u kolibu. Nas trojica povukli smo se u kajitu, a starac je otišao za ovcama.

— Na, Pitomka, na! — čuli smo ga kako doziva.

Uzalud je dozivao, Pitomka se nije pojavljivala. Čim je Reks čuo da starac doziva, zalaje i otrči k njemu.

— Čini mi se da mu se Pitomka otpitomila — zajedljivo će Riđi.

— A Reks je sigurno neće primamiti svojim lavežom — dometne Šiljo u istom tonu.

Starac se uskoro vrati i reče da je Pitomka nestala.

— Nije mogla daleko — rekoh. — I ostale su se razišle po otoku.

— Nisam je ni sinoć vidio — zabrinuto će on.

— Je li to ona što se trebala ojanjiti? — upitah.

— Da.

— Sigurno se ojanjila.

— Možda — kimne starac. — Ili se survala.

— Potražimo je! — predloži Riđi i namigne Šilji i meni.

Pogledam ga. On još jednom namigne i stavi prst na usta. Shvatio sam kako želi da se na taj način odlijepimo od starca.

— To će biti najbolje — prihvati on i pokaže na Šilju i Riđega. — Vas dvojica tražite je na istočnoj strani, a Davor i ja ćemo s Reksom poći zapadnom stranom.

Eto ti ga na! Naslutio je da nešto smjeramo, pa nas je tako na zgodan način htio razdvojiti.

Riđi se pokunji.

Kad smo polazili, šapnem Šilji:

— Vas dvojica budite blizu pristaništa. Ja ću se nekako odvojiti od staroga i doći k vama.

Šiljo me najprije začuđeno pogleda, a potom se osmjehne i kimne s razumijevanjem.

— U redu! — reče.

Riđi je stavljao sjekiricu za pojas. Šiljo mu je šaptom prenio moju poruku, našto se i on nasmiješi i reče suučesnički:

— Onda, u pristaništu! Dođi što prije!

— Stalno je dozivajte — upozori ih starac kad su pošli.

Pa da! Želi stalno čuti njihov glas. Sada sam bio siguran da nešto naslućuje.

Tako smo starac i ja s Reksom otišli na jednu stranu otoka, a Riđi i Šiljo na drugu.

Reks je, čini se, imao više smisla za ribolov nego za čuvanje ovaca. Tek što smo se udaljili od kolibe, on se nekamo izgubio.

Starac i ja pretraživali smo zapadnu stranu otoka i s vremena na vrijeme dozivali Pitomku. Čuli smo i njih dvojicu kako dozivaju.

Kad smo došli do jedne stijene, rekoh starcu:

— Popet ću se uz ovu stijenu, možda je Pitomka na drugoj strani.

Tako smo se razdvojili.

Iza stijene sam doista našao Pitomku. Ojanjila se i ležala pokraj janjeta u makiji. Jadna ovca, gledala me, samo me gledala nekim tužnim pogledom. Meni se učini da mi želi nešto reći. Pomilovah je po runu, a ona slabašno zableji i okrene glavu janjetu.

Na drugoj strani otoka Riđi i Šiljo naizmjenično su uzvikivali:

— Na, Pitomka, na! Na, Pitomka, na!

I starac je dozivao. Ja sam stajao kod Pitomke ne znajući što da radim. Onaj njezin pogled jednostavno mi nije dopuštao da je ostavim tako bespomoćnu. Kad god bi je starac zovnuo, ona bi se samo stresla i pogledala janje, kao da mi hoće reći da zbog njega ne može otići. Nekoliko je puta ustajala i pokušala poći, ali kad bi vidjela da je janje ne slijedi, vraćala bi se i opet lijegala uza nj.

— Ja moram ići — rekoh joj ispričavajući se, našto me ona pogleda i lizne janje.

— Samo ti njega pazi. Sada nas je još više na otoku, razumiješ? — nastavih trgajući travu i lišće s okolnog žbunja. — Evo ti, jedi, neka mali ima mlijeka. Doći ćemo večeras po vas, možeš biti sigurna.

Stavih rukovet trave i lišća pred ovcu, pa potrčah prema pristaništu. Riđi me nestrpljivo čekao. Iz grmlja iskoči Davorak i doskakuta do nas.

— Bježi, odlazi! — odgurne ga Riđi.

— Pazi, nemoj tako grubo s njim — upozorih ga i pomilovah svoga imenjaka po mekom runu.

— Gdje je Šiljo? — zapita Riđi.

— Ne znam, bio je s tobom.

Iz makije proviri Šiljin dugi nos.

— Na, Pitomka, na! — prodere se što ga grlo nosi, pa doda tiše:

— Tu sam!

— Pođimo! — reče Riđi.

— Pođimo! — prihvati Šiljo uskočivši u "Galebov kljun".

— Pođimo! — slegnuh ramenima i odgurnuh brodić od obale.

Šiljo zapita:

— Jeste li uzeli planove?

— Što će nam planovi? — reče Riđi. — Ono što je u pećini, u pećini je. Ne može nam pobjeći.

Zatim sjedne i zavesla.

— Veslaj bliže uz obalu — opomenuh ga. — Starac bi nas odozgo mogao vidjeti.

— On sada po makiji traži Pitomku — nasmije se Šiljo.

— Ja sam je pronašao. Ojanjila se i leži uz mlado.

Šiljo izbeči oči.

— Nisi valjda rekao starom?

— Nisam.

Obojica odahnuše.

— Na, Pitomka, na! — opet se izdere Šiljo, a onda doda tiše: — Što li ćemo naći unutra?

Kladim se...

I počne nabrajati što će sve naći. Što taj nije sve spomenuo! Kad bi i pola od toga bilo njegovo, postao bi valjda najbogatiji čovjek na svijetu. Spominje zlato u polugama, pa briljante, kožne vrećice pune zlatnika. I tako dalje.

— A povrh svega — nadodah kad je na trenutak zastao — dijamante iz krune kraljice od

Sabe!

Premda sam se rugao Šilji, moram priznati da ni moja mašta nije mirovala.

— Na, Pitomka, na! — grmne Riđi svojom glasinom.

Zastali smo pred ulazom u pećinu.

— Pa — uzvrpoljio se Šiljo — što čekamo?

— Na, Pitomka, na! — zaviče Riđi još jednom i uspravi se u brodiću.

Odmah pade kao pokošen.

Kad se uspravio, glavom je žestoko udario o gornji rub stijene i bez glasa se srušio u vodu. Dok je jeka iz pećine uzvraćala "... tomka, na!", Riđi je tonuo.

Iza njega je u vodi ostajao rumen trag...

Šiljo krikne i poput šila skoči u more. Ja sam se smeo i časak stajao kao oduzet, a onda skočih za njima.

Vidio sam Riđega kako se valja niz podvodne stube i tone sve dublje. Šiljo ga uhvati za noge i stade vući gore, ali je pri tome ispuštao mnogo mjehurića. Riđi je bio puno teži od njega, a uz to je za pojasom imao sjekiricu.

Dok sam grabio u dubinu, pade mi na um jeziva misao: Riđi uopće ne ispušta mjehuriće...

U ušima mi je šumjelo. Kad sam doronio do njih, uhvatih Riđega ispod pazuha, a onda se, i Šiljo i ja, oduprijesmo o jednu stubu i otisnemo prema površini.

Izronili smo u posljednji čas. Činilo mi se da će mi pluća prsnuti. — Teškom mukom ubacismo Riđega u brodić. Na tjemenu je imao ranu koja je krvarila i crveno bojila vodu na dnu brodića.

Šiljo počne povraćati.

— Brzo, Šiljo — viknuh plačući — brzo, Riđi je u nesvjestici! Moramo mu dati umjetno disanje!

Šiljo je samo tupo zurio u mene. Niz bradu mu se cijedio izbljuvak ovčetine i ovčjeg mlijeka što ih je jutros doručkovao.

Riđi odjednom zakrklja i napregne se, a zatim izbaci iz sebe dosta mora. Tek onda otvori oči. Gledao nas je praznim pogledom.

Ja se počeh smijati i plakati u isti mah. On podigne ruku prema tjemenu.

— Ne diraj to! — rekoh i zadržah mu ruku.

Zavio sam mu ranu nekakvom krpom koju sam našao u kabini.

I Šiljo je već bio došao k sebi. Nagnuo se nad Riđega i govorio mu smijući se:

— Nije to ništa, stari morski vuče! To se ta spiljetina bori protiv nas, ne dâ da uđemo u nju. Ali mi ćemo ući čim ti to prođe!

Riđi sjedne.

— Već mi je prošlo — reče i stisne zube. — Možemo odmah ući.

Pogledam ga.

— Lud si!

— Znam — slegne on ramenima — ali više nećemo imati ovako zgodnu priliku.

Posegne za veslom, ali ga Šiljo zgrabi prije njega.

— Ostavi, ja ću! — reče i zavesla u mračno kameno ždrijelo.

Sada smo mogli malo bolje pogledati one podvodne stube. Tu, pod spiljskim nadsvođem, one su završavale, ili započinjale, ali su još uvijek bile ispod morske razine. Mogle su se vidjeti ispod površine, mrkoz zelene i kliske od nakupljenih algi. Oko jedan metar su udaljene od postranične stijenke nadsvođa, što će reći da se nisu naslanjale na nj. Stube su, koliko se to moglo nazrijeti u polutami, bile uklesane u kamenu osnovu, koja je ležala na morskom dnu. Sve u svemu, tim se stubama nikako nije mogla odrediti namjena. Moglo se jedino zaključiti da se kamena gromada s urezanim stubama odnekud odronila i survala u more.

Prošli smo pokraj gromade sa stubama i plovili još desetak metara u unutrašnjost. Tu smo naišli na ozidanu obalu i iskricali se.

Nalazili smo se u predvorju pećine. Svod mu je bio vlažan i grub, ovalna oblika, a prema krajevima se spuštao. Čitavo je predvorje imalo oblik nepravilne polulopte. Stajali smo tu nekoliko trenutaka.

— Hajdemo dalje — požurivao je Šiljo.

— Kamo dalje? — rekoh. — Vidiš da nema ništa, obična rupa u stijeni.

— Tamo — pokaza on rukom — ima neki prolaz kroz koji bi se mogli provući. Pogledaj, Grgeč, zar ono nisu vrata?

Ne čekajući više ništa, on pođe dublje u unutrašnjost, a Riđi, ne dvojeći ni časka, pođe za njim.

Vidljivost je postajala sve slabija, ali smo se još mogli dosta dobro snalaziti. A bivalo je i sve hladnije. Drhturili smo, jer je odjeća na nama bila mokra.

Predvorje se sužavalo i završavalo masivnim vratima od kovana željeza, koja su bila nagrižena hrđom i presvučena patinom.

Bila su samo pritvorena.

Odgurnemo ih i uđemo u susjednu spilju. Bila je svjetlija i znatno veća od prve. Svjetlost je u nju ulazila kroz nekoliko pukotina s morske strane.

Bila je to prostrana dvorana puna siga, koje su, činilo se, isijavale nekakav prigušen zelenkast sjaj. Zbog toga su i naša lica postala sablasno zelenkasta. Svod je ovdje bio visok desetak metara. S njega su se, poput teških zastora, spuštali golemi stalaktiti, koji su se

naslanjali na stalagmite i tako u neku ruku tvorili potporne stupove. Tlo je bilo vlažno, mjestimično pokriveno šljunkom i lokvama ustajale vode.

Kraj dvorane gubio se u šumi stalaktita i stalagmita.

— Oj! — vikne Riđi, a jeka mu vrati: Oooj!

Šiljo se udaljio od nas i zavirivao iza svakog kamena. Odjednom poviče:

— Ovamo! Ovdje ima nešto!

Riđi i ja pohitamo k njemu. On je obilazio oko velikog kamenog kovčega, opipavao ga i kuckao prstom po njemu.

Ploha poklopca na kovčegu bila je ravna, s urezanim ornamentima, žutosive boje, sva sjajna i uglačana. Kovčeg je ležao na tvrdoj kamenoj podlozi, kao da je izrastao iz nje.

Pokraj kovčega nalazio se velik četvrtasti kamen.

Nedaleko od kovčega, među stalagmitima, bilo je naslagano čitavo brdo amfora, a uz njih gomila dugoljastih zamotuljaka umotanih u crno nepromočivo platno. Predmeti su, po svoj prilici, bili izvađeni iz mora nakon katastrofe nekog trgovačkog broda.

— Gledajte, top! — reče Šiljo zavirivši iza amfora.

— I puške! — doda Riđi.

Doista, nalazio se tu i jedan pravi top, tko zna iz kojega vremena, a pokraj njega, uredno složene i zaštićene od vlage, bile su poslagane puške ostraguše.

— A ovdje su mačevi — rekoh pošto sam zavirio iza kamene izbočine i ugledao nekoliko štitova i mačeva.

— Što sam rekao, momci, a! — likovao je Šiljo. — Gusarsko sklonište! Pravo pravcato gusarsko sklonište!

Riđi se vrati kovčegu. Obilazio ga je i zagledao sa svih strana, pokušavajući podići teški kameni poklopac.

Šiljo je u međuvremenu uzeo mač i štit.

— Ovamo, viteže! — uzvikivao je poskakujući i vitlajući mačem. — Ovamo! Probost ću te na kraju balade!

Pri tome je obigravao oko jednog stalagmita kao da mu je to protivnik.

Riđi nas pozva da mu pomognemo podići poklopac s kovčega.

— Mislim da bi se mogao podići — reče. — Hajde da pogledamo što je unutra!

Šilji zasjaše oči. Vrhom mača dotakne kovčeg i uzvikne:

— Sezame, otvori se!

— Ne izvodi gluposti! — reče Riđi i odgurne ga. — Ostavi taj mač i pomози nam!

S velikim smo naporom odigli kameni poklopac na jednoj strani, samo za jedan ili dva

prsta. Šiljo hitro umetne kamenčić ispod poklopca. Malo smo odahnuli, a onda podigli za još nekoliko centimetara. Sada je Šiljo umetnuo veći kamen, pa još veći, i tako sve dok se u otvor između poklopca i kovčega nije mogla uvući glava.

Šiljo je sav treperio od uzbuđenja.

— Tko će pogledati unutra? — zapita Riđi pritežući zavoj na glavi.

— Šiljo ima najužu glavu — rekoh. — Neka on pogleda.

— Naravno da ću pogledati! — brzo će on. — Ja sam to i zaslužio jer sam jedini pogodio da je tu skriveno blago.

Reče to i odmah uvuče glavu u otvor.

— Unutra se ništa ne vidi — reče kao da govori iz bačve. — Mrak je kao u rogu.

— Opipaj rukom — savjetovali smo mu.

— Pipam, ali nema ništa.

— Gurni ruku dublje!

On učini tako. Odjednom počne slavodobitno uzvikivati:

— Evo ih! Tu su! Poluge!

Najprije izvuče iz kovčega glavu, a onda poče polako, sasvim polako, izvlačiti i ruku. Riđi i ja napeto smo očekivali što će se pojaviti u njegovoj ruci. On je to primijetio, pa je ruku izvlačio milimetar po milimetar, kako bi našu nestrpljivost doveo do vrhunca.

— Brže! — vikne Riđi. — Što se praviš važan!

— Polako, momci, polako, nemojte se uzbuđivati.

— Hajde, magarče! — opet će Riđi nestrpljivo. — Požuri, ili ću izbiti ovaj kamen ispod poklopca!

Šiljo mu se isceri, pa naglo trgne ruku ispod poklopca.

— Evo je, prva poluga! — uzvikne pobjednički.

Odmah zatim vrisne i ispusti predmet koji je držao u ruci. Vrisak je lutao podzemljem, umnožavajući se.

S grozom smo gledali ono što je izvukao iz kovčega...

IZGUBLJENI U PODZEMLJU

Čovječja bedrena kost!

Bila je žutosiva od starosti i duga stajanja. Zglobni dijelovi na oba kraja malo su se orunili; vrijeme ih je počelo pretvarati u prah.

Bez riječi smo buljili u nju. Od zaprepaštenja se nismo mogli ni pokrenuti, stajali smo kao oduzeti. Sa strahom svrnem pogled na kovčeg. Činilo mi se da će se sad, ovoga trena, ispod poklopca pojaviti i vlasnik te kosti.

— Hajdemo — šapnem suhih usta, odmičući se od kosti i kovčega.

Njih dvojica to jedva dočekaše. Pohrlimo između stalagmita. Riđi je trčao ispred Šilje i mene i dahtao. Ni jedan od nas nije se osvrnuo prema kovčegu. Samo što dalje odavde! Da nam je što prije ugledati željezna vrata i danje svjetlo!

Učinilo mi se da nas Riđi vodi u pogrešnom smjeru.

— Stani, Riđi! — prodahće Šiljo zaustavivši se. — Mislim da ovuda nismo došli.

— Da jesmo — dometnuh — već bismo morali stići do onih željeznih vrata.

Neodlučno smo stali i počeli se osvrutati na sve strane, ne bismo li prepoznali neki kamen pokraj kojega smo prošli prilikom ulaska.

No svuda oko nas bila je samo hladna kamena šuma stalaktita i stalagmita, mračna, tajanstvena i prijeteća.

— Ovamo! — pozove nas Riđi i pođe više udesno.

Ispod nogu nam se kotrljalo kamenje.

— Čekaj, Riđi! — reče Šiljo i neodlučno se zaustavi. — Mi se nekamo spuštamo, zar ne vidiš? Kamenje se kotrlja. Kad smo ulazili, nismo se uspinjali.

Opet smo se zaustavili. Bili smo sasvim zbunjeni. Ovuda nismo prošli kad smo ulazili, sigurno nismo. A više nismo mogli ocijeniti ni u kojem se smjeru nalazi kameni kovčeg. Šiljo je držao da je na jednoj strani, Riđi je vjerovao da je na drugoj, a ja sam opet mislio da je na trećoj.

I tako smo stajali.

Tada se visoko gore, pod kamenim svodovima, začuje cviljenje.

Taj zvuk neću nikada zaboraviti. U početku je bio mek, a kasnije, iz tona u ton, postajao je sve jači, bješnji, prelazeći u muklo hroptanje, koje se umnožavalo, kao da dolazi sa svih strana. Krkljanje i hroptanje iznenada bi se prekidalo, pa opet počinjalo iznova, pojačavalo se i prelazilo u zviždanje, zavijanje i urlike, od kojih se kosa dizala.

— Majko moja! — propišti Šiljo. — Izgubljeni smo.

— Ne cmizdri! — kresne Riđi ljutito, ali odmah ublaži i doda: — To je od vjetra, znaš. Nemaš se čega bojati.

— Pođimo lijevo — rekoš, ne mogavši više stajati na jednom mjestu i slušati ono zavijanje. — Stići ćemo opet do onoga kovčega, pa ćemo otuda potražiti izlaz.

Poslije nekoliko koraka sam stao. Osjetio sam kako se hladim, kao da mi se ledena voda slijeva niz leđa.

U polutama, jedva desetak koraka daleko od mene, neki je krupan čovjek klečao na jednom koljenu i promatrao me. Odjednom počeo ustajati i režati, kao da će skočiti na mene.

— Ne tamo! — promucah zgrabivši Šilju i Riđega. — Natrag!

Shvatili su da nešto nije u redu, iako nisu vidjeli pećinskog čovjeka. Bez riječi su požurili u smjeru u kojemu sam ih gurnuo.

Opet smo se počeli spuštati, ali više nismo obraćali pažnju na to. Pod stopalima više nismo osjećali kamenje, nego meku, klisku zemlju. Tek malo škrte svjetlosti ulazilo je odozgo, sa svoda, što je čudovišnim oblicima oko nas davalo još sablasnije izgleda. Pipali smo oko sebe, povremeno se oslanjajući na vlažne i glatke stijenke stalagmita i pažljivo ispitujući mjesto na koje ćemo staviti nogu.

— Pođimo natrag — reče Riđi nekim čudnim, promijenjenim glasom.

Ali kako? Kamo? I što nam sada uopće znači naprijed, što natrag? Više nismo znali vraćamo li se ili idemo dublje u podzemlje.

Ipak smo poslušali njegov poziv. No tek što se okrenuh, osjetih žestok udarac u glavu. Iskre mi sijevnuše pred očima, tlo pod nogama se zaljulja. Koljena mi omlohaviše, klecnuše.

Istog trenutka potonuh u neku toplu maglicu.

Kad sam otvorio oči, vidio sam svoje prijatelje kako kleče pokraj mene i brišu mi krv s lica.

— Što se dogodilo? — šapnem.

— Maznuo si glavom o stalaktit — reče Šiljo. — Ali ne boj se, proći će to. Samo si ogulio kožu na čelu.

Ustao sam. Njih dvojica su me, za svaki slučaj, držala ispod ruku. Koljena su mi bila još

malo klimava.

Sada se u pećini više ništa nije vidjelo, ali oni stravični glasovi nisu jenjavali. Nije se moglo odrediti odakle dopiru. Kao da je svaki kamen ječao i uzdisao. Zvukovi su se slijevali u dugu zavijajuću jadikovku koja je završavala jaukom, čija se jeka gubila visoko pod svodom. Čini se da svi ti zvukovi mijenjaju tonalitet i jačinu, ovisno o tome s kojega ih se mjesta u pećini sluša.

— Pazi! — viknuh Riđemu.

Bilo je kasno. Išao je ispred mene i već je bio zakoračio. Na moj povik grčevito se uhvati za moju ruku. Ja drugom rukom zgrabih Šilju koji se nalazio iza mene, a on izgubi ravnotežu, oklizne se i padne. U padu i mene povuče za sobom, ali smo, na sreću, ostali gore, na rubu mokre stijene.

Riđi je visio o mojoj ruci i dahtao.

— Povuci, Grgeč!

Držao je moju ruku poput utopljenika, trzao se i uvijao. Mislio sam da će mi je istrgnuti.

— Smiri se, Riđi — prostenjao. — Što se dogodilo?

— Izgubio sam tlo pod nogama — čulo se odozdo. — Visim nad nekim ponorom.

— Daj, smiri se! Iščupaj mi ruku.

Zabio je nokte u moje zapešće. Šiljo me držao za noge i vukao od ruba ponora. Pokušavao sam Riđemu dodati i drugu ruku. Osjećao sam da ga neću moći još dugo držati.

— Povuci jače, Šiljo! — prodašćem. — Ne mogu ga više držati.

— Ne dajte me, dečki — stenjao je Riđi.

Mlatarao je nogama, ali nije mogao naći nikakav oslonac. Ruke mu počеше kliziti iz mojih šaka.

I onda iskliznu. Riđi nestade u dubini. Samo njegov vrisak kao da je ostao uz nas.

— Riđi! — kriknuh.

Nije se odazvao.

Za nekoliko trenutaka, između onih zvižduka i zavijanja što su se razlijevali oko nas, razabrah nečiji glas, dubok i promukao, kao da dolazi iz groba:

— ... siđi!

Kosa mi se podiže. Čiji je to glas? Tko je još s nama u podzemlju?

— Prsti su mi popustili, nisam te više mogao držati, Riđi... vikni jako, da znamo gdje si.

— ... jesi, jesi! — optuživao je onaj glas.

— Nisam, kunem se! — zaplačem. — Što ima dolje, Riđi?

— ... bolje siđi!

Ne, to sigurno nije njegov glas. Još je netko dolje! Polako sam se počeo odmicati od ruba provalije. Šiljo legne uza me i zagrli me. Drhtao je cijelim tijelom. Onda brizne u plač.

— Riđi, molim te... — jecao je — reci jesi li... zdrav i živ...

— ... mrtav i siv...

— Ali to ne može biti, Riđi! — vrisne.

— ... i ti siđi! — čuo se onaj zagrobni glas.

— Čuješ li, Grgeč — cvokotao je Šiljo zubima — naš Riđi je mrtav... to njegov duh govori s nama.

Konačno sam shvatio što se događa.

— Šuti, budalo! — rekoh.

— Što ćemo reći njegovoj mami? — jadikovao je on i dalje.

— Šuti, kad ti kažem! Zar misliš da duhovi mogu govoriti?

— Ne znam, mislim da ne mogu... ali možda neki mogu... — šaptao je šmrcajući.

— Ne mogu, budi siguran. Nikada nisam čuo ni jednoga da govori.

— A čiji je onda onaj glas što nas poziva da siđemo?

— Tvoj i moj. Obična jeka.

— Uh! — odahne on. — Već sam se ohladio.

Odozdo se začuje stenjanje.

— Gdje si, Riđi? — povičem.

— ... jesi, siđi — opet smo čuli jeku, ali na to više nismo obraćali pažnju.

— Tu sam — konačno dopre glas našega prijatelja iz dubine.

Šiljo poskoči od radosti. Zatim opet čučne i nagne se nad ponor.

— Bravo, Riđi! — klikne. — Hvala ti što si živ! Za ovo... — od silnog oduševljenja nije znao što bi kazao, a onda reče: — ... za ovo možeš računati na onaj moj "plašljivac" kad se vratimo.

Taman mu htjedoh reći da ne klepeće gluposti, kadli Riđi odozdo sasvim mirno reče:

— Pazi što si rekao!

— Jesi li ozlijeđen? — zapitam ga.

— Mislim da nisam, samo sam malo ugruvao rame.

— Možeš li se popeti gore?

Najprije se čulo nekakvo kretanje, struganje i bljackanje, a potom njegov glas:

— Ne mogu, jako je klisko.

— Gdje se nalaziš?

— U nekoj rupčagi. Blato je, a ima i vode.

Dolje nešto pljusne.

— Što se to dogodilo?

— K vragu, odkliznuo sam se do dna!

Ono zavijanje malo se stišalo, pa smo sada mogli lakše razgovarati s njim.

— Je li voda duboka?

— Do koljena.

— Ne boj se — rekoh. — Nas dvojica ćemo već nešto smisliti.

— Smislite brzo.

— Ja sam već smislio — reče Šiljo. — Grgeč, daj svoj opasač! Zavezat ćemo ga na moj i spustiti.

Nekako smo spetljali naše remene, ali oni nisu mogli dosegnuti do dna.

— Pipaj oko sebe — savjetovao je Šiljo. — Tu negdje mora biti kraj opasača.

— Nema ga — začuje se odozdo, a odmah potom Riđi vrisne: — Jao!

— Što je?

— Fuj! Dodirnuo sam nešto hladno i ljigavo.

— Budi miran — rekoh. — Svuci majicu i rastrgaj je, a onda umotaj stopala i pokušaj se uspuzati.

— Joj! — vikne on prestravljeno. — Zmija!

Dolje nešto pljusne. Šiljo i ja smo umrli od straha.

— Vražji opasač! — prokune Riđi. — Odvezao se i pao na mene.

Dođe mi da se nasmijem.

— Smotaj ga i baci gore — rekoh. — Baci ga otprilike na mjesto odakle čuješ moj glas. Mi ćemo ga uhvatiti.

Opasač padne pokraj mene. Ponovno smo ga zavezali za onaj koji smo još držali u rukama.

Čulo se kako Riđi trga majicu.

— Umotao sam stopala — reče.

— Dobro, sada puži. Samo oprezno, pazi da se opet ne odkližeš. Kako ide?

— Izvukao sam se iz vode. Još se kliže, ali s majicom ide nekako.

— Potraži kraj remena, mora ti biti negdje iznad glave. Sada smo ih bolje privezali. Imaš li ga?

— Ne.

— Sada? — Mahao sam remenom, kako bih njegovim donjim krajem zapeo za njegovu ruku ili glavu.

— Evo ga, tu je!

Jedan kraj opasača bio sam vezao oko ruke i sada sam, osjetivši da je Riđi dohvatio donji kraj, počeo lagano potezati. Šiljo je ležao pokraj mene i držao me za ramena, kako me Riđi ne bi odvuкао u jamu.

— Drži se za nj i počni polako puzati, kao planinari, znaš... hej, nemoj se sav objesiti, puknut će!

Riđi se približavao. Uskoro sam ga uhvatio za ruke.

— Ostavi sada mene — rekoh Šilji. — Prihvati i ti Riđega.

— Joj! — jaukne Riđi. — Šiljo, blesane, nemoj me za kosu!

Jedva smo ga izvukli preko ruba kamena na kojemu smo ležali. On se, zadihan i mokar, svali između nas.

— Ne mičem se odavde ni pedlja! — reče gotovo ljutito. — Stari će sigurno doći po nas.

— Riđi ima pravo — podrža ga Šiljo. — I ja sam za to da čekamo.

Uvukli smo opasače u hlače i ja taman zaustim da kažem kako nam drugo i ne preostaje nego čekati, kadli u onoj polutami primijetih kako se nešto crno odvaja od kamena i ustremkuje na nas.

Onda to "nešto", golemo i dlakavo, padne po nama. Mi vrisnemo, a odmah potom Šiljo radosno zaviče:

— Ti, gadna pseća njuško!

Reks!

Dobri, stari Reks!

Pas poče radosno lajati. Od njegova je dubokog laveža odjekivalo podzemlje.

— Ti, gadna životinjo! — ponavljao je Šiljo razdragano i grlio Reksa.

Štekćući zadovoljno, pas ga povuče za hlače. Šiljo povuče mene, a ja Riđega.

Tako smo vukli jedan drugoga sve dok oko sebe nismo počeli razaznavati zelene sige. I naša su lica opet postala zelenkasta.

Reks nas je dovukao u zelenu spilju!

Ugledali smo kameni kovčeg.

Tada zaškripe teška željezna vrata...

ŠTO NAM PORUČUJU STARI RIMLJANI

Starčeva se sijeda brada ukaže među stalagmitima i pohrli k nama. Od te brade u pećini odjednom postade toplije i svjetlije.

— Što radite ovdje? — zapita čim je došao do nas. — Zar vas nisam upozorio da je ovamo opasno ulaziti?

— Jeste — skrušeno će Šiljo.

— Htjeli smo malo zaviriti da vidimo kako je unutra — reče Riđi i pokajnički obori pogled.

Starac pogleda mene. U nedoumici sam se stao premještati s noge na nogu. Dugo me gledao, a ja sam, ne znajući što bih pametnije učinio, ovlažio prst i počeo trljati neku nevidljivu mrlju na dlanu.

— Davore, čini mi se da ti je nešto izraslo na čelu. — Ja tobože iznenađeno opipam čelo. On mi priđe i pogleda bolje, pa reče: — Oho, čvoruga!

— Čvorugica — priklopim ja tiho.

— Da, da, prilično velika čvorugica.

— Pa... i nije... — Izgledao sam baš budalasto.

— Kako si je zadobio?

— Ovaj... malo sam se ogrebao na kamen... zapravo, malo sam pao...

— A, tako, malo si pao, je li? — kimne on, pa pogleda Riđega. — A ti, Nevene? Što to imaš na nogama?

— Majicu — osmjehne se ovaj glupavo i spusti pogled na svoja stopala umotana u komade rastrgane majice.

— Majicu, hm... Još nisam vidio da netko nosi majicu na stopalima.

— To je zbog kamenja... bockalo me...

— Bockalo te, je li? Zar te je i po glavi bockalo?

— Po glavi, ovaj... nije... — Riđi brzo skine zavoj s glave. — To sam ja samo tako.

— Dobro, dobro. I kupali ste se, vidim. U odjeći.

— Jesmo.

— Znam sve — reče starac i dobroćudno se nasmiješi. — Zacijelo ste zalutali. U spilji postoji mnogo hodnika isprepletenih i razgranatih u svim smjerovima. Ovaj put se sve dobro završilo, ali vam savjetujem da se u buduće držite dalje od spilje, barem dok vas ne upoznam s podzemnim hodnicima i prolazima. To je za vaše dobro.

— Hoćemo! — mi odmah obećamo.

Reks je obilazio oko kovčega. Kad ugleda onu kost, onjuši je i zareža.

— Oho! — začudi se starac kad vidje da je poklopac na kovčegu odignut. — Podigli ste poklopac, kako vidim. I ja sam više puta pokušavao, ali nisam mogao sâm. Što ima unutra?

— Ne znamo — zabrza Šiljo i upre prstom u kost na koju je Reks još režao. — Našli smo samo to.

Starac je pogleda i reče:

— Bedrena kost nekog starog Rimljanina.

Nas trojica smo šutjeli. On nas gledaše neko vrijeme, a onda se nasmije i zapita:

— Nije li ova kost malo trčala za vama, a?

Pognuli smo glave. Najradije bih mu rekao zašto pita kad sve zna. Da bih nekako izbjegao odgovor na njegovo nezgodno pitanje, rekнем:

— Kako znate da je pripadala starom Rimljaninu?

— Po ovim slovima na sarkofagu — reče on pokazujući neka slova na postraničnoj plohi kamenog kovčega, koja mi nismo bili ni primijetili. Vidjeli smo samo ornamente na gornjoj plohi. — To je staro latinsko pismo kojim su se služili Rimljani.

— Tu su samo četiri slova — rekoh čučnuvši pokraj kovčega. — Kako po njima možete zaključiti da se radi baš o latinskom pismu?

On klekne uza me i jednim krajem kožuha obriše površinu plohe na kojoj su bila urezana slova. Upre prstom u slova "... TVNO" i reče:

— Vidiš, ovdje su tri suglasnika zajedno, od kojih je "v" u sredini. To je čest slučaj u latinskom pismu, samo što se slovo "v" izgovara kao "u". Prema tome, ovo "TVNO" čita se kao "tuno". Slova koja bi trebala stajati ispred ovih, a koja su tu zacijelo nekada i stajala, evo vidiš, ne mogu se više pročitati, pa zato ne mogu ni prevesti ovu riječ. Ali očito je da se radi samo o jednom dijelu riječi.

Dok smo nas dvojica bili zabavljeni razgledanjem slova, Riđi je svukao majicu s nogu i bacio rastrgane komade, kako ga starac ne bi opet počeo ispitivati zašto je obuo majicu umjesto čarapa.

Starac se uspravi. Približim mu se i rekнем tiho:

— Tamo sam vidio nekog čovjeka. Klečao je i gledao u nas. Možda mi se samo učinilo, ali...

— A, to! Samo ti se učinilo. Ono je običan stalagmit. U polutama je doista sličan čovjeku u klečećem položaju. Je li malo i zarežao na tebe?

— Jest! — Pogledam ga izbečenih očiju. Kako samo zna!

On se nasmije.

— Igrom prirode, u onom je stalagmitu ostala šupljina. Budući da je u pećini zbog strujanja zraka stalno propuh, iz te se šupljine čuje zvuk sličan režanju. Nekada taj "čovjek" i zazviždi, ako je vjetar jači.

Reks je još sjedio i čuvao Rimljaninovu kost. Starac je uzme ispred njega i ubaci u kovčeg, pa otrese ruke.

— Počivaj u miru! — reče Šiljo i ode do Riđega.

Riđi je u međuvremenu uzeo jednu pušku s one gomile i nešto petljao oko zatvarača.

— Nemoj, može opaliti! — opomene ga Šiljo.

— Neće ta više opaliti — promrmlja Riđi. — Da mi je znati čija li je ruka posljednji put povukla ovaj obarač!

— Tko zna — reče starac. — Top i veći dio oružja zatekao sam u pećini, a nekoliko pušaka i mačeva i ja sam izvukao iz mora. Pojela ih hrđa.

— I to je valjda pripadalo starim Rimljanima — mudrovao je Riđi. — Možda baš ovom ratniku što počiva u kovčegu.

— Puške sigurno nisu. Potječu iz srednjega vijeka.

— A amfore?

— Izvadio sam ih iz mora, davno. Još ih je cijela gomila pod vodom. Tamo su i ostaci neke lađe.

— Doista?

— Da, ali su sasvim pokriveni muljem i ne mogu se izvući.

— Što je u ovim omotima? — zapitam.

— Svila. I te sam omote zatekao u pećini. I svila i amfore vjerojatno potječu s istoga broda.

— Kako da niste upotrijebili svilu i ovo navoštено platno? Moglo vam je dobro doći za odjeću.

— Nisam htio ništa uzimati iz pećine — uzdahne starac. — Neka sve to čeka neka bolja vremena.

Umiješa se Šiljo:

— Ostaci broda koje ste spomenuli maloprije, hm... to je sigurno bio gusarski brod!

Zapravo, kad malo bolje promislim, okladio bih se da je bio baš gusarski. Imao je top i oružje, kao svaki pravi gusarski brod. Svilu i amfore gusari su opljačkali s nekog trgovačkog broda, a onda doživjeli brodolom pokraj otoka. Tako je to bilo.

— Moguće je — kimne starac — to je sasvim moguće. Zacijelo su se neki poslije brodoloma spasili i izvukli ove predmete s potonulog broda. Sakrili su ih u pećinu.

— Sigurno su u pećini i stanovali — šepurio se Šiljo. — Tako ja mislim.

Starac ga pogleda i pokaže nam nekoliko čađavih kamenova.

— Ovo su ostaci ognjišta — reče.

— Vidite! — Šiljo ponosno pogleda Riđega i mene. — Imao sam pravo!

— Ima li još čega ovdje? — zapita Riđi.

Starac se pravio kao da nije čuo njegovo pitanje. A ja sam bio siguran da ga je čuo, ali nije htio odgovoriti na nj.

— Jednom ću vas provesti kroz cijelo podzemlje — reče umjesto odgovora. — Ali uvijek morate imati na umu da se u spilju smije ući samo kad je more potpuno mirno. Istina, valovi uglavnom ne dopiru dalje od željeznih vrata kroz koja ste ušli, ali ako biste se ovdje zatekli za vrijeme oluje, uhvatila bi vas panika.

— Zašto? — zapita Šiljo.

— Zato što tada u spilji sve grmi. Ovo neugodno cviljenje i zavijanje koje se sada čuje dolazi od povjetarca koji se vani gotovo i ne osjeća.

Opet se približih starcu.

— Nešto bih vas pitao... — započnem neodlučno.

— Pitaj, Davore!

— Znae — nastavih ustežući se — primijetili smo da ponekad noću izlazite iz kolibe.

— A noćas ste me i slijedili, je li? — smješkao se on.

— Kako znate?

— Uza zid ste ostavili veslo...

— Pa ono tamo uvijek stoji.

— Ali ne bude uvijek mokro — namigne mi on. — A kad sam se noćas vratio, bilo je mokro.

Baš smo budale! Osjetio sam kako mi rumen oblijeva obraze.

— Zanimalo nas je... — Zastanem.

— Zanimalo vas je zašto ulazim u pećinu, zar ne?

— Da...

— No, dobro, dobro. Još vam nisam rekao da ovdje imam jedan mali teleskop. Našao sam

ga u spilji, na ovom sarkofagu — reče pokazavši na kovčeg.

— Gdje je sada?

— Donijet ću ga. Vi dotle spustite ovaj poklopac, ali pazite da vam ne pričepi ruku ili prst.

— Odmah! — mi spremno priđemo kamenom kovčegu i namjestimo poklopac točno onako kako je i stajao.

Starac iz jednog navošanog platna izvuče teleskop s postoljem i stavi ga na poklopac.

— Dok promatram — govorio je namještajući postolje i pritežući neke vijke — teleskop je upravljen kroz onu rupu na stropu. Vidite li je?

— Vidimo — odgovorili smo pošto smo pogledali u smjeru njegove ispružene ruke.

— Tako mi se u objektivu nađe uvijek isti djelić nebeskog svoda.

— Uvijek iste zvijezde? — zapitao sam.

— Ne uvijek iste — zaniječe on. — Zvijezde se mijenjaju, ali se ista kombinacija ponavlja u određenim vremenskim razmacima.

Svaki je od nas zavirio kroz okular.

— Znao sam da ćete jednom ući u pećinu — nastavi starac — pa sam ga spremio dok vas ne naučim kako se njime rukuje.

— I — što? Samo gledate?

— I bilježim ono što vidim, kao i moj prethodnik.

— Vaš prethodnik?

Starac iz nepromočivog platna izvuče debelu knjigu crnih kožnatih korica i požutjelih listova, punu nekih brojki i crteža. Tu i tamo bila je upisana i pokoja latinska riječ.

— Da — reče — moj prethodnik. Netko se davno prije mene služio ovim opservatorijem i sve podatke do kojih je došao promatranjem neba upisivao u ovu knjigu. Trebalo mi je dosta vremena da odgonetnem što znače sve te brojke i crteži. Nisam imao drugoga posla, pa sam, tristo godina kasnije, nastavio ono što je on započeo.

— Znadete li išta o svome prethodniku?

— Na žalost, ne znam — uzdahne starac pažljivo listajući knjigu. — Nije o sebi ostavio nikakvih podataka. Možda je i on bio brodolomac, tko zna. Ili neki prognani znanstvenik, zanesenjak, koji je u ono vrijeme tumačio Svemir i zvijezde na način na koji se to onda nije smjelo činiti. Posljednju je stranicu ispisao u noći između 16. i 17. lipnja 1642. godine.

S velikim smo se zanimanjem nagnuli nad knjigu.

— Gledajte — pokazivao je starac kvrgavim prstom — pisao je lijepim, pravilnim rukopisom, ali je posljednje stranice, čini mi se, jedva pisao, pa ih je teško čitati. Bio je po svoj prilici bolestan, ili vrlo star, pa mu je ruka drhtala.

S nekim čudnim osjećajem, gotovo strahopoštovanjem, gledali smo požutjele stranice

ispisane drhtavom rukom. I kao da smo vidjeli toga jasnika kako, nagnut nad kameni kovčeg, upisuje posljednje brojke i crta posljednje crteže.

— Jadni zanesenjak! — ote mi se.

— Zašto jadni, Davore? — povisi starac glas i pogleda me u oči.

— Volio je svoj teleskop i zvijezde. Promatrao ih je svake noći, to mu je ispunjavalo samotničke dane. Život mu je bio pun i sadržajan, jer je radio ono što voli. A kad netko radi ono što voli, taj nipošto nije jadnik.

Sljedeće stranice pisao je naš starac, ali bez datuma.

— Kad sam pronašao ovu knjigu, više nisam znao koji je datum, pa nisam upisivao nadnevke — reče zamatajući knjigu i teleskop.

— Kasnije sam od ribara saznao datum i na nekim sam mjestima stavio nadnevak. Ali to nisam činio redovito.

— Taj je zvjezdoznanac valjda i umro na ovom otoku — reče Šiljo.

— Ili se, možda, na neki način spasio?

— Nije se spasio — reče starac. — Umro je upravo u ovoj spilji. I to baš ovdje, pokraj sarkofaga. Kad sam prvi put ušao u pećinu, vidio sam na sarkofagu rasklopljenu ovu knjigu, a na taj kamen pokraj kovčega bila je, sva u dronjcima, naslonjena ljudska prilika.

Stresli smo se.

— Je li to bio on? — protisnem.

— Da, on. Čim sam ga dotaknuo, kosti su se rasule između kovčega i toga kamena. Samo mu se kosa i sijeda brada držala na lubanji. Nisam se tada baš ugodno osjećao, priznajem. Pokupio sam kosti, zamotao ih u nepromočivo platno i spustio u more.

— I lubanju s bradom? — šapne Šiljo.

— Naravno.

Nas trojica se s nelagodnom pogledamo. Starac reče:

— Sada možemo poći. Sigurno vam je hladno.

Bilo nam je hladno. Na sebi smo imali mokru odjeću, a Riđi uz to nije imao majice na sebi.

Starac pucne prstima.

— E, zaboravio sam vam reći. Pronašao sam Pitomku. Ojanjila se. Sada imamo jednog stanovnika više na otoku, ha!

— Gdje ste je pronašli? — zapita Riđi i brzo me pogleda.

— Tamo, pokraj jedne stijene — reče starac gledajući me ispod oka. Htio sam u zemlju propasti, pogotovo kad je nastavio: — Načupala si je malo trave i ležala uz svoje janje.

On sigurno zna da sam vidio Pitomku i da sam joj načupao trave. I njemu je jasno da ovca nije mogla sama načupati onu travu. Sada mi tim svojim riječima i pogledom predbacuje

što mu nisam rekao da sam je našao. Potpuno sam se smeo, bilo mi je silno neugodno. Nisam znao što bih mu rekao. On je to svakako osjetio i samo me gledao ispod onih svojih čupavih obrva. Onda se odjednom nasmiješi i namigne mi.

— No, dobro, hajdemo! — reče.

Kad smo polazili, pogled mi padne na onaj četvrtasti kamen pokraj kovčega na koji je bio naslonjen zvjezdoznaničev kostur, a na koji je i sâm starac sjedao četrdeset godina.

— Ponesimo ovaj kamen! — predložih. — Staviti ćemo ga pod maslinu u dvorištu.

— Težak je — reče starac odmjeravajući kamen pogledom. — Nećete ga moći unijeti u barku.

Bio je doista težak, no uspjeli smo ga unijeti u brodić i prevesti do naše lučice.

Kad smo ga namještali pod maslinom u dvorištu, Šiljo se zagleda u plohu koja je u pećini bila okrenuta prema zemlji.

— Gledajte — reče — i ovdje su nekakva slova!

Starac je već bio ušao u kolibu i nije čuo njegove riječi. Nas trojica očistimo kamenčiće i vlažnu zemlju iz udubljenja koja su bila urezana u kamenu i pročitamo:

"IN VNDIS AD SCOPVLOS SEPTENTRIONALES NEPTVNO TE TRADE POTENTI DIVO QVI TE PERDVCET AD MAGNAM TERRAM."

Nismo, naravno, razumjeli nijedne riječi. Pozovemo starca. On brzo priđe kamenu i zagleda se u ispisane riječi.

— Kako to nisam primijetio! — promrmlja.

Mi smo ga pažljivo motrili. Objesio je glavu, brada mu je pala na prsa; bio je vrlo potišten, izgubljen.

Šiljo prvi progovori:

— Niste mogli, jer je ta ispisana ploha bila okrenuta prema zemlji.

Opet se udubi u čitanje. Napeto smo ga promatrali. Zgurio se nad onim kamenom, tih i zamišljen, a meni se činilo da u njegovim grudima tutnji. Duboko diše, uzdiše, kao da hvata zrak. Mišići na licu mu se trzaju.

— Četrdeset godina sam sjedio na tome kamenu! — šapne. — Četrdeset godina!

— Kažite nam — tiho reče Riđi.

On nas pogleda izgubljenim pogledom i reče, opet sâm za sebe:

— Da sam barem poslije odlaska onog južnoameričkog broda znao za ovo! Imao sam barku...

— Što piše na kamenu? — zapitam i stanem pokraj njega.

On me zagrl i moju glavu pritisne na svoje rame.

— E, moj Davore — reče, a ja osjetih kako ubrzano diše i kako mu nešto hropće u prsima. Upre prstom u ona slova. — Ovdje piše:

U vodama kod sjevernih stijena predaj se u ruke moćnom bogu Neptunu koji će te milostivo dovesti do velikog kopna.

Zatim podiže pogled k nebu i uzdahne:

— Oh, moj Bože!

Mi smo ga samo gledali, ne prozborivši ni riječi.

NA RUKAMA DOBROG BOGA NEPTUNA

Iznenada se starac počne smijati. Kad ga je napad smijeha prošao, sjedne na kamen s onim natpisom. Stavio je glavu među dlanove i ostao tako nekoliko trenutaka. Učinilo mi se da je odjednom postao stariji. Podiže glavu i pogleda nas. Nije ništa govorio, samo nas je gledao.

Lagano mu spustim ruku na rame.

— Oprostite — rekнем — mi od svega toga ništa ne shvaćamo.

On se trgne. Bilo mi je neugodno, pa brzo povučem ruku s njegova ramena. No on kao da ništa od toga nije primijetio. Opet se nasmije i sav se nekako preobrazi u licu, oči mu zasjaše. Živahno ustade s kamena i zagrli nas svu trojicu.

— Radujte se! — klikne. — Ako je istinito ovo što tu piše, onda...

— Onda? — zapitamo sva trojica u isti mah, gledajući ga s najvećom pozornošću.

On još malo šuti, razmišlja.

— ... onda ovaj kamen za vas ima veliko značenje! — reče napokon i završi započetu rečenicu.

Zapanjili smo se. Nismo mogli shvatiti kakvo bi to značenje za nas mogao imati jedan običan kamen s nekoliko riječi koje je, tko zna kada i zašto, na njemu netko urezao.

— Kakvo značenje? — zapitah.

— Evo, ovako — počne on polako objašnjavati. — Stari su narodi vjerovali da postoji više bogova — bog sunca, bog ljubavi, bog rata, bog mora i mnogi drugi. Bog mora kod starih Grka zvao se Posejdon, a kod Rimljana Neptun. Stari su Rimljani vjerovali da Neptun živi u morskim dubinama i otuda upravlja vjetrovima i morskim strujama. Takvo je vjerovanje i razumljivo, budući da ljudi u to vrijeme nisu drukčije znali objasniti prirodne pojave.

Zastane da malo predahne. Šiljo to iskoristi i brzo upita:

— Kakve veze imaju stari Rimljani i taj njihov Neptun s nama?

— Imaju, i te kakve — reče starac. — Vidite, sami ste pričali da ste, ostavši bez vesala, bili prepušteni morskim strujama, koje su vas dovukle u blizinu ovoga otoka. Stari bi Rimljani rekli da ste bili prepušteni milosti boga Neptuna. Struje su vas dovukle u blizinu južnog dijela otoka, toga se zacijelo sjećate. A sjetit ćete se da su i onu su olupinu prije nekoliko dana vukle u blizinu toga mjesta. Već sam i prije primijetio da ta struja dolazi s juga, razdvaja se ispred otoka i prolazi uz njegovu istočnu i zapadnu obalu.

Opet se nagne nad onaj kamen.

— Prema ovom natpisu — reče uprijevši prstom u urezana slova — od sjevernoga rta našeg otoka struja se kreće prema kopnu. Shvaćate?

— To mogu shvatiti — reče Šiljo — ali još uvijek ne vidim što sve to za nas znači.

— Znači da će i svaki predmet koji se nađe u tim vodama odvući prema obali! — zaključio starac.

— I brodić! — klikne Riđi.

— I brodić, da! — potvrdi starac. — Bit će dovoljno samo sjesti u njega i prepustiti se struji, ili, kako bi rekli stari Rimljani, prepustiti se milosti moćnog boga Neptuna.

Napokon smo svi shvatili. Srce mi je tuklo kao da će iskočiti, usta se osušila od uzbuđenja.

— Pa to onda znači, uh... — zagrcne se Šiljo. — To onda znači da mi sada možemo kući! To hoćete reći!

— Upravo to! Drukčije se ova rečenica ne može protumačiti — živahno će starac. — Gore, na Sjevernoj stijeni, nekada se nalazio svjetionik. I ovaj kamen je po svoj prilici u to vrijeme bio gore i služio kao uputa onima koji bi se bez svoje volje morali iskrcati na otoku. Tko zna kako je i kada kamen dospio u spilju.

Šiljo nas zgrabi za ruke i počne skakati kao lud. Smijao se i vikao, tako da se i Reks uznemirio i počeo lajati. Uskoro smo se sva četvorica uhvatila u kolo i zapjevali:

— Ho-ruk! Na vesla! —

čuje se zov.

Tri morská vuka

i brodić nov!

— Je li to sigurno? — upitao sam kad me je prošlo prvo oduševljenje, sjetivši se nečega. — Mislim, hoće li nas taj bog, to jest struje, sigurno dovesti do naše obale? Da nas ne bi odvukle na suprotnu...

— Ha — slegne starac ramenima — to ćemo za svaki slučaj ispitati. Već sutra ujutro provjerit ćemo jesmo li dobro protumačili poruku starih Rimljana.

— Kako?

— Sjest ćemo u barku i vidjeti hoće li nas struja povući. Ako povuče u pravom smjeru, onda ćete stići kući na rukama moćnog boga Neptuna.

— Živio bog Neptun! — drekne Šiljo.

— Živjeli stari Rimljani! — pridruži mu se Riđi iz pozadine.

— Av-av-av! — uključi se i Reks u opće slavlje.

— Mogli bismo to i sada ispitati — rekoh nestrpljivo. — Još je dan.

— Bolje da se strpimo do ujutro — reče starac i tužno se osmjehne, pa doda: — Brzo će proći i ova noć, brzo će proći. — Tu zastade i malo pošuti, pa se osmjehne i doda veselije:

— Danas ste već imali dosta uzbuđenja.

— Morate i vi s nama! Dogovorili smo se.

— Naravno — kimne on. — Ako ujutro vidimo da nas struja vuče u željenom smjeru, vratit ćemo se i spremi za put.

Do kasna smo razgovarali o dobrom bogu Neptunu, o morskim strujama, o kući i školi. I starac je, prvi put otkako smo kod njega, pričao o svojoj obitelji, koja je ostala kod kuće kad su ga ukrcali na brod. Glas mu je bio tih i sjetan. Potom je zašutio i cijele noći više nije progovorio ni riječi.

Ustali smo rano i pohitali u pristanište.

Nas trojica smo sjeli u "Galebov kljun", a starac u svoju barku. Zatim smo isplovili do najsjevernije točke na otoku, a onda, od sjevernih hridina, zaveslali prema otvorenom moru. Na jednome smo mjestu, prema starčevoj uputi, prestali veslati i odložili vesla.

Prepustili smo se bogu Neptunu.

— Što ćemo sada? — zapita Riđi.

— Sjediti i čekati — odgovori starac. — Sada smo od Sjeverne stijene udaljeni oko pola kilometra. Vidjet ćemo hoće li se ta razdaljina povećati. Ako vam je dosadno, možete pecati.

Taman posla! Tko bi sada mogao pecati! Uperili smo poglede u vrh Sjeverne stijene i napeto pratili udaljujemo li se od nje.

Tekle su sekunde, minute, sati...

Udaljavali smo se od otoka! Doista jesmo!

Sjeverna stijena ostala je daleko, dalje, još dalje...

Bili smo ushićeni.

— O, Neptune! — vikne Šiljo i pljesne dlanovima po moru. — Hvala ti, milostivi! Hvala ti, ako me čuješ i ne čuješ! Ti si najbogovskiji bog od svih koje sam poznao!

Smijali smo se Šilji, premda smo i mi bili razdragani i lupetali kojekakve gluposti. Na

svakakve smo načine izražavali radost koja nas je obuzela kad smo vidjeli da se naši brodići, jedan uz drugoga, polako ali sigurno udaljuju od otoka.

— Sada smo od Sjeverne stijene puno dalje nego što smo bili kada smo prestali veslati — reče starac upravljajući svoju barku prema otoku. — Struje su nas odvukle najmanje četiri kilometra, a uz to, nose nas u pravom smjeru.

Stari Rimljani imali su pravo!

I mi smo upravili "Galebov kljun" za starčevom barkom i uskoro uplovili u lučicu.

Poslije podne smo se počeli spremati za povratak. Nismo imali baš mnogo stvari, pa smo zapravo samo govorili o povratku i motali se amo-tamo po kolibi i dvorištu. Istesali smo još nekoliko vesala da se, zlu ne trebalo, nađu u brodiću.

Riđega smo podsjetili da je on još uvijek naš kapetan i da se sada treba prihvatiti te dužnosti. On je sastavio podsjetnik što sve moramo ponijeti sa sobom ili učiniti prije polaska.

Na popisu je stajalo:

— Ponijeti što više hrane (sušene ribe, dimljenog mesa, kruha, mlijeka i sira, smokava i kuhano kukuruza.

— Posude napuniti vodom i prenijeti u brodiće, a prije polaska dobro se napiti.

— Ne zaboraviti Grgečov dnevnik.

— Izabrati tri ovčja krzna za uspomenu (suveniri).

— Staviti u brodić pribor za pecanje (za svaki slučaj).

— Ponijeti Šiljine kamenčiće (suveniri).

— Prenijeti na "Galebov kljun" sve stvari koje smo donijeli sa sobom (tranzistor, odjeću, knjige dr.).

— Uzeti sva vesla (i ona dva starija za rezervu).

— Prije polaska na dasku iznad ulaza u kolibu urezati naša imena i datum iskrcavanja i odlaska otoka.

Predložili smo starcu da svi pođemo "Galebovim kljunom", jer je veći i sigurniji, ali nam je on rekao da bi bilo bolje da on s Reksom plovi u svojoj barci, kako naš brodić ne bi bio preopterećen. Zato Riđi u popis i nije stavio one stvari koje će starac smjestiti u svoju barku. A i starac se spremao i bio je uzbuđen, primijetili smo to. Njegova je barka bila trošna i uzeo je samo najnužnije.

Reks je osjetio da se sprema nešto važno. Neprestano je trčkarao oko nas i mahao repom. Toga dana nije odlazio ni u ribolov, a to je već sâm po sebi puno govorilo.

Ponijeli smo sve zalihe namirnica, pa smo, što se toga tiče, mogli krenuti i na put oko svijeta. Rasporedili smo ih u oba brodića. Starac je htio zaklati i jedno janje, ali smo ga mi odvratili od toga. Sada, kad smo svaku životinju poznavali, bilo nam ih je žao.

Veselju nije bilo kraja. Kad god bih pomislio na kuću, neka bi mi toplina prostrujila žilama.

Konačno smo iza sebe ostavljali trideset dugih dana neizvjesnosti i straha!

Čudno! Počeo sam osjećati tugu što napuštamo otok.

Sličan me osjećaj obuzimao i uoči povratka sa školskih ekskurzija i ljetovanja. Tada bih potajno obilazio svaki kamen na kojemu sam sjedio ili stablo pod kojim sam ležao. Tako sam i sada lunjao po otoku s nekom tugom u srcu.

Čvrsto sam odlučio da ću ga jednom posjetiti.

Kasno poslije podne starac je otišao da posljednji put obiđe otok na kojemu je proveo četrdeset godina. U pećini se zadržao dosta dugo, a kad je izašao, pod rukom je držao teleskop i onu zvjezdoznančevu knjigu. Pažljivo ih je umotao u nepromočivo platno i smjestio pod sjedalo u svojoj barci. Zatim je otišao do grobova onih svojih suputnika i supatnika, koji su poslije brodoloma uspjeli s njim isplivati na otok, ali su ubrzo poslije toga pomrli. Neko je vrijeme nijemo stajao pokraj grobova.

Njegov oproštaj s ovcama bio je posebno dirljiv. Svaku je od njih zazvao po imenu, pomilovao je i uputio joj poneku lijepu riječ.

Dok je on tako razgovarao s ovcama, Šiljo reče:

— Riđi, misliš li ti što i ja?

Naš kapetan malo promisli, pa se osmjehne.

— Da! — reče.

— Onda, što čekamo!

Uđoše u brodić i odveslaše. Nakon pola sata vratiše se s tri mača, za svakoga od nas po jedan.

— Da se sjetimo pećine — reče Šiljo unoseći ih u kabinu.

— I gusarskog blaga — pecne ga Riđi.

Pitao sam se tko je zapravo najzaslužniji za pronalazak one poruke u kamenu.

Riđi, koji nas je uporno nagovarao da uđemo u pećinu?

Ili Šiljo, koji je prvi ugledao natpis?

Ili ja, koji sam predložio da kamen prenesemo u dvorište?

Ili starac, koji je odgonetnuo poruku starih Rimljana?

Uostalom, to sada nije važno!

Pred večer smo na dasku iznad ulaza u kolibu urezali naša imena i datum iskrcavanja i

odlaska s otoka.

Odlučili smo isploviti sutra u zoru. Cijele smo se noći prevrtali u postelji. Nekoliko smo puta iz naše kajite prelazili u starčev sobičak i razgovarali s njim.

— Sutra! — šapnuo sam nekoliko puta prije nego što sam zaspao, a sve u meni, u svakom živcu, u svakoj žilici, klikalo je: "Sutra! Sutra!"

I to sutra je, napokon, došlo!

Starac i ja smo posljednji izlazili iz kolibe, tako da sam samo ja vidio kako je kleknuo pred kameni prag i poljubio ga. Oči su mu se zamaglile suzama.

Dok se starac, s veslima na leđima, spuštao prema pristaništu, ja sam otrčao u tor da se pozdravim s Davorkom. Uzeo sam ga u naručje i uronio licem u njegovo meko runo.

I nisam ga ispuštao sve do pristaništa.

— Grgeč, zar vodiš i imenjaka? — nasmijao se Šiljo kad je vidio da janje unosim u brodić, ali čim je primijetio suze u mojim očima, slegne ramenima i doda: — Kako hoćeš.

Starac je s Reksom ušao u svoju barku, a nas trojica smo se s janjetom smjestili u "Galebov kljun". U nekom svečanom raspoloženju otisnuli smo se iz lučice i zaveslali prema sjevernim hridima.

Mahnuli smo veslima prema Sjevernoj stijeni i usmjerili brodiće na otvoreno more.

Punim smo plućima udisali miris mora.

I voljeli smo ga svim srcem.

— More je kao kruh — šaputao sam sâm za sebe. — More nije samo voda. More su i ribe u vodi. I kamen na obali. I maslina što na njemu kleči. I galebovi nad njim. More ima dušu.

— Što to šapućeš, Grgeč? — upita Riđi. — Jesi li pri sebi?

— Jesam! — odgovorih.

Starac je lagano veslao za nama. Doplovili smo otprilike do onoga mjesta na kojemu smo se jučer bili prepustili struji, kako bismo provjerili vjerodostojnost poruke starih Rimljana. Još malo pa ćemo odložiti vesla i staviti se pod vodstvo boga Neptuna. Već se osjećalo snažnije gibanje mora, a i šumorenje valova postalo je jače.

Starac odjednom odloži vesla.

— E, pa, momci — reče drhtavim ali odlučnim glasom — sretna vam bila plovidba!

Pogledali smo ga zgranuto. Mislili smo da se šali. Ali nije se šalio. Uzalud su bile sve naše molbe, pozivi i uvjeravanja. Ostao je pri svojoj odluci.

On ne želi otići sa svoga otoka!

— Puno je četrdeset godina, puno — ponavljao je i samo odmahivao glavom. — Sada ga više ne mogu napustiti.

Okrenuo je barku prema Sjevernoj stijeni i zaveslao. Reks je sjedio iza njegovih leđa i

gledao nas tužnim pogledom, kao da razumije sve što se događa.

Starac se samo jednom okrenuo i doviknuo nam:

— Posjetite me kojiput!

— Hoćemo! Hoćemo! Hoćemo! — vikali smo suznih očiju.

Odložili smo vesla i prepustili se dobrom bogu Neptunu. Struja nas je lagano nosila našoj dragoj obali, našim domovima i našim igrama.

Tamo, od Sjeverne stijene, do nas dopriješe riječi:

Kroz noć i oluju
plovi ukleti brod...

Starac je pjevao. Zaista je pjevao. Glas mu je podrhtavao, širio se nad morem i zapljuskivao nas nekom toplinom.

Nas trojica se pogledamo: morski vuk, morski vuk i morski vuk.

Tri morska vuka. I radosna i tužna u isti mah.

Posljednji put upravimo poglede prema otoku.

Gore, na vrhu Sjeverne stijene, stajali su starac i pas.

Starac nam je mahao.

A oko njega se rasuli snopovi sunčanih zraka i davali mu nekakav svetački izgled.

Bilješke

[1] Talijanski: Novi život

[2] kajita (nizoz.) – sobica, kabina na brodu

Bilješka o autoru

Anto Gardaš

(Agići kod Dervente, BiH, 21. svibnja 1938. - Osijek, 10. lipnja 2004.)

Anto Gardaš jedan je od najčitanijih i najomiljenijih suvremenih hrvatskih pisaca, autor brojnih popularnih i uzbudljivih romana za djecu i mladež.

Rođen je 21. svibnja 1938. godine u Agićima kod Dervente (Bosna i Hercegovina). Kao dječak nakon Drugog svjetskog rata s obitelji seli u Slavoniju, u selo Velimirovac. Gimnaziju je završio u Našicama, a diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Živio je i radio u Osijeku. Od 1973. bio je stalno zaposlen u osječkoj pošti (HPT), uglavnom kao voditelj pravne službe. Bio je i predsjednik Ogranka Društva hrvatskih književnika Slavonsko-baranjsko-srijemskoga.

Pisao je i za odrasle, no svojim je dječjim djelima najuspješniji i najpoznatiji. Prema vlastitim riječima, za najmlađe je želio stvoriti onakve knjige kakve je sam najviše volio čitati kao dijete, ali ih tada nije bilo dovoljno. Autor je čak četrnaest romana za djecu i mlade: Tajna zelene pećine (1979.), Ljubičasti planet (1981.), Bakreni Petar (1984.), Izum profesora Leopolda (1986.), Pigulica (1988.), Duh u močvari (1989.), Gardašev najpoznatiji roman po kojemu je 2006. godine snimljen istoimeni igrani film u režiji Branka Lštvančića), Filip, dječak bez imena (1994.), Prikaza (1995.), Miron na tragu svetoga grala (1995.), Miron u škripcu (1999.), Koliba u planini (1999.), Krađa u galeriji ili Sve se urotilo protiv malog Terzića (2001.), Tajna jednog videozapisa (2002.) i Čovjek s crvenim štapom (2004.). Njegova popularna tri romana Ljubičasti planet, Bakreni Petar i Izum profesora Leopolda čine prvu znanstveno-fantastičnu trilogiju u hrvatskoj književnosti za djecu, no svaki se može čitati i kao zasebna cjelina. Uz priče, objavljene u zbirkama Jež i zlatni potok, Zaboravljena torba, Zvijezda u travi, Priče iz Kopačkog rita, Igračke gospođe Nadine, pisao je i bajke (zbirke Podmorski kralj, Damjanovo jezero i druge).

Gardaš je majstor u vođenju radnje, stvaranju zapleta i neočekivanih obrata, te u spretnom rasplitanju zbivanja. Dječak Miron i njegova obitelj i prijatelji javljaju se u većini Gardaševih romana: u fantastičnoj trilogiji Ljubičasti planet, Bakreni Petar i Izum profesora Leopolda, u romanima Pigulica, Duh u močvari, Miron u škripcu, Miron na tragu svetog grala itd., pa su ta djela nazvana "mironovskim" romanima. Iznimka su Tajna zelene pećine, Filip, dječak bez imena i posljednja dva Gardaševa romana, Tajna jednog videozapisa i Čovjek s crvenim štapom. Dio Gardaševih romana su znanstveno-fantastični, najveći broj su dječji pustolovni krimići radnjom smješteni u suvremeno doba i u naše krajeve, najčešće u Slavoniju - no unatoč tomu nastoje djecu ne samo zabaviti, nego i nečemu naučiti i poučiti: zemljopisu, povijesti, umjetnosti, a autoru su omiljene ekološke pouke.

Najpoznatije dječje pjesme, od kojih su neke i uglazbljene, su mu Uvijek netko nekog voli, Prvi suncokreti, Ljepši će postati svijet, Dobro je imati brata... Napisao je i dvadesetak igrokaza (zbirke igrokaza Jež i potok, Plavokrila ptica i Ledendvor).

Za odrasle je pisao poeziju, osobito haiku-poeziju, koju je objavio u pet samostalnih zbirki i za njih bio nagrađen u Japanu, postojbini haiku pjesništva (Grm divlje ruže, Žuborenja, Sto sunovrata, Bijela tišina, Sjaj mjesečine).

Djela Ante Gardaša prevedena su na nekoliko jezika, a za svoj rad više puta je nagrađivan (nagrada "Grigor Vitez", nagrada "Josip i Ivan Kozarac" i druge). Književna nagrada "Anto Gardaš" Društva hrvatskih književnika ustanovljena je nakon književnikove smrti i dodjeljuje se svake godine za roman ili zbirku pripovjedaka za djecu i mladež na hrvatskom jeziku nastale u toj godini.

* * *

Pustolovna "robinzonada" Tajna zelene pećine prvi je Gardašev roman: pisao ga je 1970-1971. godine, a objavio 1979. godine. Jedan je od rijetkih hrvatskih dječjih romana s temom mora.

Dječaci Grgeč, Riđi i Šiljo odluče se sami otići u pustolovinu na nenastanjeni otok i dokazati da su sposobni tamo sami preživjeti. No, nakon što tamo dospiju, otkriju da otok zapravo nije pust, i da tajanstvena pećina na otoku krije neočekivanu tajnu...

Impressum

Nakladnik:

Bulaja naklada d.o.o.

Radnički dol 8

10000 Zagreb

tel. (besplatni): 0800/285252

(0800/BULAJA)

info@bulaja.com

www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Dizajn i prijelom: Bulaja naklada d.o.o.

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Oblikovanje naslovnice: Zvonimir Koščak

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

Prvo izdanje: Zagreb, 1979.

Pri pripremi ove elektroničke knjige uloženi su maksimalni mogući trud i pažnja, te su svi uključeni materijali pažljivo kontrolirani, korigirani i testirani. Međutim, Bulaja naklada d.o.o. i autori ne mogu biti odgovorni za bilo kakve štete, izravne i neizravne, prouzročene upotrebom ove elektroničke knjige, odnosno pogreškama u tekstovima (nekompletni, netočni ili oštećeni podaci, greške pri unosu i slično).

Sva autorska prava su pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, kopirati niti na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova dopuštenja.

ISBN: 978-953-328-274-9

© Anto Gardaš

Zagreb, studeni 2013.